Agatha Christie

arba

Mary Westmacott

Duktė yra duktė

TYTO ALBA

Agatha Christie
arba
Mary Westmacott

Duktė yra duktė

R O M A N A S

Iš anglų kalbos vertė
Gabrielė Gailiūtė

VILNIUS 2008

UDK 820-3

AGATHA CHRISTIE
writing under the name
MARY WESTMACOTT
A DAUGHTER'S A DAUGHTER
A Dell Book,
New York, 1976

ISBN 978-9986-16-662-7

PIRMA KNYGA

Pirmas skyrius

1

Ana Prentis stovėjo Viktorijos stoties perone ir mojo.

Traukinys, kelissyk ryžtingai trūktelėjęs, nuvažiavo, tamsi Saros galva pranyko, ir Ana Prentis apsigręžusi lėtai nužingsniavo peronu išėjimo link.

Jos jausmai buvo keistai sumišę, kaip kartais nutinka, išlydint mylimą žmogų.

Mieloji Sara – kaip ji jos ilgėsis... Aišku, tik trys savaitės... Bet bute bus taip tuščia... Tik ji su Edita – dvi nuobodžios pagyvenusios moteriškės...

Sara buvo tokia gyvybinga, tokia guvi, tokia savimi pasitikinti... O sykiu dar toks mielas juodaplaukis kūdikis...

Kaip baisu! Argi galima taip galvoti! Sara siaubingai pasipiktintų! Vienintelis dalykas, kurio Sara – ir kitos jos amžiaus merginos – atrodo, reikalavo iš savo tėvų, buvo atsainesnė, abejingesnė laikysena. „*Nesijaudink,* mama“, – įprastai sakydavo jos.

Aišku, tam tikrą duoklę jos priimdavo. Nunešti drabužius į valyklą, paskui parnešti ir apskritai jomis pasirūpinti. Sunkūs pokalbiai telefonu. („Jei *tu* paskambintum Kerolei, būtų kur kas *lengviau,* mama.“) Nepaliaujamai viską tvarkyti. („Brangioji, aš būčiau čia susitvarkiusi. Bet man tiesiog *bėgti* reikia.“)

„Kai aš buvau jauna“, – susimąstė Ana...

Mintimis ji grįžo į praeitį. Jos namai buvo senamadiški. Kai ji gimė, motinai jau buvo daugiau kaip keturiasdešimt, o tėvui dar

daugiau, buvo penkiolika ar šešiolika metų vyresnis už motiną. Šeima gyveno taip, kaip tėvas norėjo. Namie buvo laikomasi tėvo tvarkos.

Prieraišumas nebuvo laikomas savaime suprantamu dalyku, jį reikėdavo parodyti.

„Mano mieloji mergytė." „Tėvelio dukrytė!" „Ar tau nieko netrūksta, mieloji mama?"

Tvarka namie, visokie reikalai, prekių knygos, kvietimai ir laiškeliai – Ana savaime įprato visu tuo pasirūpinti. Dukterys ir yra tam, kad tarnautų tėvams – o ne atvirkščiai.

Eidama pro knygų kioską, Ana staiga savęs paklausė: „O kaip geriau?"

Keista, neatrodė, kad atsakyti į šį klausimą lengva.

Akimis perbėgusi kioske parduodamus leidinius (ką nors paskaityti šįvakar prie židinio), ji netikėtai nusprendė, kad nesvarbu. Viskas – tik įprotis, nieko daugiau. Kaip ir žargonas. Vienu metu viskas būdavo „viršūnė", o paskui – „dieviška", dar vėliau – „pasakiška", ir „pritardavai iš visos širdies", „iš proto ėjai" nuo to ar ano.

Vaikai patarnavo tėvams ar tėvai patarnavo vaikams – nuo to esmingoji, gyvybinė sąsaja tarp žmonių nesikeičia. Ana tikėjo, kad jiedvi su Sara nuoširdžiai viena kitą myli. O ji su savo motina? Prisiminus jai atrodė, kad po meiliu paviršiumi iš tikrųjų slypėjo tas geraširdis, lengvabūdis atsainumas, kurį dabar madinga vaidinti.

Šyptelėjusi panosėje, Ana nusipirko „Penguin" leidyklos knygą, kurią prisiminė su malonumu skaičiusi prieš daug metų. Gal dabar ji pasirodys truputį sentimentali, bet tai nesvarbu, nes Saros nebus...

Ana pagalvojo: „Aš jos ilgėsiuos – aišku, kad ilgėsiuos – bet bus visai *ramu*..."

Ir dar pagalvojo: „Ir Edita gaus pailsėti. Ji pyksta, kai keičiami planai ir užgaidos."

Nes Sara ir jos draugės nuolat zujo: ateidavo, išeidavo, skambindavo ir keisdavo planus. „Mieloji mama, ar galime pavalgyti anksčiau? Mes norime į kiną." „Ar čia tu, mama? Norėjau pasakyti, kad pietų vis dėlto negrįšiu."

Editai, daugiau kaip dvidešimt metų tarnaujančiai ištikimai pavaldinei, dabar dirbančiai triskart daugiau, negu kadaise ketino, tokie įprasto gyvenimo trukdžiai buvo tikras galvos skausmas.

Anot Saros, Edita vis surūgdavo.

Tik Sara kada panorėjusi iš Editos gaudavo, ko tik įsigeisdavo. Edita bardavosi ir niurnėdavo, bet Sarą ji dievino.

Vienai su Edita bus labai tylu. Ramu – bet labai tylu... Aną nupurtė keistas šaltukas... Ji pagalvojo: „Dabar tik tyla..." Tyla drieksis pirmyn, nuožulniu senatvės šlaitu į mirtį. Daugiau nebėra apie ką svajoti.

„Bet ko gi aš trokštu? – paklausė ji savęs. – Visko turėjau. Patriko meilę ir laimę. Vaiką. Iš gyvenimo gavau viską, ko norėjau. Dabar viskas baigta. Dabar Sara tęs, ką aš pradėjau. Ji ištekės, turės vaikų. Aš būsiu močiutė."

Ji nusišypsojo. Močiute būti jai patiktų. Įsivaizdavo dailius žvitrius vaikus, Saros vaikus. Išdykusius sūnelius su pasišiaušusiais juodais Saros plaukais, putlias dukrytes. Ji jiems skaitytų – sektų pasakas...

Ji nusišypsojo nuo tos minties – bet šaltukas neišnyko. Kad taip Patrikas vis dar būtų gyvas. Sukilo senasis nerimstantis sielvartas. Jau taip seniai – Sarai tebuvo treji metukai – taip seniai, kad praradimo kančios praėjo. Apie Patriką galėjo galvoti švelniai, be skausmo. Nenuorama jaunas vyras, kurį ji taip mylėjo. Dabar taip toli – toli praeityje.

Bet šiandien sielvartas vėl sukilo. Jei Patrikas vis dar būtų gyvas, o Sara juos paliktų – išvyktų slidinėti į Šveicariją, vėliau ištekėtų ir išsikraustytų – juodu su Patriku liktų kartu, senesni, ramesni, bet vis dar dalytųsi gyvenimu, jo džiaugsmais ir vargais. Ji nebūtų viena...

Ana Prentis išėjo į triukšmingą stoties kiemą. Pagalvojo: „Kaip nykiai atrodo tie raudoni autobusai – surikiuoti į eilę kaip pabaisos, laukiančios, kada jas šers." Jai regėjosi, kad jie – protingos būtybės, gal priešiškos savo kūrėjui, Žmogui.

Koks skubantis, triukšmingas, sausakimšas pasaulis, visi laksto šen ir ten, skuba, lekia, kalba, juokiasi, sveikinasi ir atsisveikina.

Ir staiga ji vėl pajuto tą šaltuką – vienatvę.

Pamanė: „Sarai laikas iškeliauti – pernelyg prie jos prijunkau. Gal ir ją per daug laikau prie savęs. Taip nevalia. Nevalia laikyti vaikų – neleisti jiems gyventi savo gyvenimo. Taip negerai – labai negerai..."

Reikia susiimti, laikytis nuošaliau, skatinti Sarą būti savarankišką – ieškoti savo draugų.

O tada ji nusišypsojo, nes Saros iš tikrųjų visai nereikėjo skatinti. Sara turėjo begalę draugų ir nuolat kūrė planus, skubėjo šen ir ten, visiškai pasitikinti savimi ir džiugi. Ji dievino motiną, bet elgėsi su ja švelniai globėjiškai, kaip su nieko nesuprantančia ir niekur nedalyvaujančia dėl garbaus amžiaus.

Kokia senatvė Sarai atrodė keturiasdešimt vieni metai – nors pačiai Anai sunkiai sekėsi apie save galvoti kaip apie vidutinio amžiaus moterį. Ji nesistengė stabdyti laiko. Beveik nesidažė, o jos drabužiai vis dar šiek tiek priminė kaimo matronos, atvykusios į miestą – tvarkingi apsiaustai, sijonai ir nedidelis tikrų perlų vėrinėlis.

Ana atsiduso. „Nesuprantu, ko taip paikioju, – pasakė sau

garsiai. – Matyt, todėl, kad išlydėjau Sarą." Kaip sako prancūzai: *Partir, c'est mourrir un peu...*

Taip, tiesa... Sara, išvežta to reikšmingai pukšinčio traukinio, dabar buvo mirusi savo motinai. „Ir aš jai, – pamanė Ana. – Keistas dalykas atstumas. Atskirtis erdvėje..."

Sara gyvena vieną gyvenimą. Ji, Ana, gyvena kitą... Savo gyvenimą.

Po šaltuko ją užliejo kažkokia neaiški maloni būsena. Dabar galės pati spręsti, kada keltis, ką veikti – planuoti savo dieną. Galės anksti gulti, pavakarieniavusi lovoje – arba eiti į kiną ar teatrą. Arba sėsti į traukinį ir nuvažiuoti pasivaikščioti gamtoje... pro plikus medžius, pro aštrių šakelių raizginius bus matyti mėlynas dangus...

Aišku, ji visa tai gali daryti kada panorėjusi. Bet kai du žmonės gyvena sykiu, dažnai vienas jų nustato ritmą. Ana iš Saros pasakojimų labiausiai žavėjosi guviais nuotykiais.

Būti motina labai smagu, nėra nė menkiausios abejonės. Tarsi iš naujo gyventum savo gyvenimą – tik be daugybės jaunystės kančių. Nes žinai, kaip viskas nesvarbu, ir gali meiliai šypsotis, kai kyla krizės.

„Bet, mama, tikrai, – susirūpinusi sakydavo Sara, – tai labai rimta. Nesišypsok. Nadiai atrodo, kad nuo to priklausys visa ateitis!"

Bet, kai sulauki keturiasdešimt vienų, supranti, kad visa ateitis priklauso nuo labai nedaug ko. Gyvenimas daug lankstesnis, labiau prisitaikantis, negu kadaise manei.

Kai dirbo karo slauge, Ana pirmą sykį suprato, kokios svarbios gyvenimo smulkmenos. Smulkus pavydas, menki džiaugsmai, ankšta apykaklė, pūslė nuo per mažo batelio – visa tai atrodė daug svarbiau, negu esminė tiesa, kad kiekvieną akimirką gali žūti. Matyt, būdavo iškilmingų, slegiančių minčių, bet iš

tikrųjų prie jų labai greitai priprasdavai, o smulkmenos darė savo – gal dar primygtiniau kaip tik todėl, kad visą laiką miglotai suvokė, jog laiko labai mažai. Ji kai ko ir išmoko – apie keistą žmonių prigimties nenuoseklumą, kad sunku žmones laikyti gerais ar blogais kaip jaunatviško dogmatizmo laikais. Ji regėjo neįtikėtiną drąsą gelbstint auką – o paskui tas pats žmogus, kuris rizikavo gyvybe, suklupęs tiesiog smulkmeniškai apvogdavo tą patį, kurį ką tik išgelbėjo.

Iš tikrųjų žmonės labai sudėtingi.

Neryžtingai sustojusią ant šaligatvio Aną šaižiai sušvilpęs taksi nuo abstrakčių svarstymų grąžino prie apčiuopiamų rūpesčių. Ką veikti dabar, šią akimirką?

Tąryt jos mintys sukosi tik apie tai, kaip išlydėti Sarą į Šveicariją. Vakare ji ketino vakarieniauti su Džeimsu Grantu. Mielasis Džeimsas, visada toks geras ir dėmesingas. „Kai Sara išvažiuos, tikriausiai bus nykoka. Eikim kur nors atšvęsti." Tikrai, koks mielas tas Džeimsas. Tegu Sara sau juokiasi ir vadina Džeimsą „Tavo *pukka Sahib* draugas, brangioji". Džeimsas – labai malonus žmogus. Kartais sunkoka išlaikyti dėmesį, kai jis seka tas savo ilgas ir išskydusias istorijas, bet jam taip patinka pasakoti, ir apskritai, kai pažįsti žmogų dvidešimt penkerius metus, įdėmiai klausytis yra mažiausia, ką gali dėl jo padaryti.

Ana pažvelgė į laikrodį. Galėtų nueiti į „Armijos ir laivyno" parduotuvę. Edita prašė kelių virtuvės rakandų. Šitaip nusprendusi atsikratė varginančių klausimų. Bet visą laiką, žvalgydamasi į keptuves ir teiraudamasi kainų (dabar jos pasakiškos!), mintyse ji juto tą keistą šaltą baimę.

Galiausiai neištvėrusi nuėjo į telefono būdelę ir surinko numerį.

– Gal galėčiau pasikalbėti su dama* Lora Vitsteibl?

* Orig. *Dame* – dama (moteris, turinti Britanijos imperijos ordiną). *Red. past.*

– O kas skambina?

– Ponia Prentis.

– Minutėlę, ponia Prentis.

Trumpai stojo tyla, paskui žemas, sodrus balsas tarė:

– Ana?

– Ak, Lora, žinau, kad negerai darau – tau skambinu tokiu metu, bet aš ką tik išlydėjau Sarą, ir jei tu šiandien ne itin užsiėmusi...

Balsas ryžtingai atsakė:

– Papietauk su manim. Ruginė duona ir nenugriebtas pienas. Tiks?

– Man viskas tiks. Tu tikras angelas.

– Lauksiu. Po pirmos penkiolika.

2

Be vienos minutės ketvirtis antros Ana sumokėjo už taksi Harlio gatvėje ir paskambino prie durų.

Uolusis Harknesas jas atidarė, svetingai nusišypsojo ir tarė:

– Lipkit tiesiai į viršų, ponia Prentis, gerai? Dama Lora dar kelias minutes užtruks.

Ana lengvai užbėgo laiptais. Namų valgomasis buvo paverstas priimamuoju, o viršutiniame namo aukšte įrengtas patogus butas. Svetainėje buvo padengtas nedidelis stalelis. Pats kambarys priminė labiau vyro negu moters buveinę. Dideli, minkšti, patogūs krėslai, daugybė knygų, kai kurios sukrautos ant krėslų, ir sodrios spalvos puikaus aksomo užuolaidos.

Ilgai laukti Anai neteko. Dama Lora, kurios balsas dar ant laiptų dudeno kaip iškilmingas obojus, įėjo į kambarį ir meiliai pabučiavo viešnią.

Dama Lora Vitsteibl buvo šešiasdešimt ketverių metų. Ją gaubė atmosfera, būdinga karaliams arba žymiems visuomenės veikėjams. Šalia jos viskas atrodė truputį didingiau, negu iš tikrųjų – jos balsas, jos įžūlus biustas tarsi lentyna, milžiniška geležies pilkumo plaukų kupeta, ereliška nosis.

– Kaip malonu tave matyti, vaikeli, – sududeno ji. – Labai gražiai atrodai, Ana. Matau, nusipirkai puokštelę žibuoklių. Kokia tu įžvalgi. Į jokią kitą gėlę tu taip nepanaši.

– Susitraukėlė žibuoklė? Lora, kaipgi tu šitaip.

– Rudeniškas meilumas, gerai paslėptas po lapais.

– Tau tai nebūdinga, Lora. Tu visada tokia nemandagi!

– Taip apsimoka, bet kartais tenka pasistengti. Na, negaiškim, valgykim. Basetai, kur Basetas? Ak, štai kur tu. Ana, tau pasisekė, gausi pjausnį. Ir dar taurę Reino vyno.

– Ak, Lora, kokia tu svetinga. Man tiktų ir ruginė duona su nenugriebtu pienu.

– Pieno užteks tik man. Eikš, sėskis. Tai Sara išvyko į Šveicariją? Ar ilgam?

– Trims savaitėms.

– Kaip smagu.

Nerangusis Basetas išėjo iš kambario. Dama Lora pasimėgaudama gurkštelėjo pieno ir striukai tarė:

– O tu jos ilgėsies. Bet paskambinai ir atėjai čia ne to pasakoti. Nagi, Ana, pasakok. Laiko nedaug. Žinau, kad mėgsti mano draugiją, bet kai žmonės skambina ir prašosi priimami į svečius tą pat minutę, paprastai juos traukia didi mano išmintis.

– Labai atsiprašau, – atsakė Ana.

– Niekai, brangioji. Priešingai, tai beveik pagyrimas.

Ana skubiai išpylė:

– Ak, Lora, kokia aš kvaiša, pati žinau! Bet mane apėmė kaž-

kokia *baimė*. Viktorijos stotyje, tarp tų visų autobusų! Pasijutau... pasijutau siaubingai *vieniša*.

– Ta-aip, suprantu...

– Ne vien todėl, kad Sara išvažiavo ir aš jos pasiilgsiu. Kažkas daugiau...

Lora Vitsteibl linktelėjo galva, jos įdėmios pilkos akutės abejingai žvelgė į Aną.

Ana lėtai tęsė:

– Nes galiausiai visada esi viena... iš tikrųjų...

– Aha, tai pagaliau tą supratai? Visi, aišku, anksčiau ar vėliau supranta. Keista, dažniausiai tai sukrečia. Kiek tau metų, Ana? Keturiasdešimt vieni? Labai tinkamas amžius tokiam atradimui. Jei jis ateitų per vėlai, sugniuždytų. Jei suprastum per jauna – reiktų daug drąsos tai pripažinti.

– Ar tu kada nors jauteisi visiškai viena, Lora? – smalsiai paklausė Ana.

– O, taip. Aš supratau, kai buvau dvidešimt šešerių – tiesą sakant, apsupta labai draugiško šeimos sambūrio. Nustebau ir išsigandau – bet susitaikiau. Niekada neneik tiesos. Reikia susitaikyti su tuo, kad šiame pasaulyje turime tik vieną pakeleivį, kuris mus lydi nuo lopšio iki karsto – save. Gerai sutark su tuo pakeleiviu – *išmok gyventi su savimi*. Štai kur paslaptis. Ne visada lengva.

Ana atsiduso.

– Gyvenimas pasirodė visiškai beprasmis – viską tau pasakoju, Lora, – tiesiog į priekį nusidriekę visiškai tušti metai. Ak, aš turbūt tiesiog tikra paikutė...

– Nagi, nagi, nepamesk galvos. Kare dirbai labai uoliai ir nepastebimai, užauginai Sarą, kuri dabar moka gražiai elgtis ir džiaugtis gyvenimu, o patyliukais ir pati juo mėgaujiesi. Visa tai labai puiku. Jei ateitum pas mane į konsultaciją, išsiųsčiau tave lauk ir net pinigų neimčiau – o aš juk sena gobšuolė.

– Lora, brangioji, tu – tikra atgaiva širdžiai. Bet man regis, tikrai – aš tikrai pernelyg rūpinuosi Sara.

– Niekus tauški!

– Aš visada labai bijojau tapti tokia savininkiška motina, kurios tiesiog suėda savo vaikus.

Lora Vitsteibl sausai atrėžė:

– Tiek daug kalbama apie savininkiškas motinas, kad moterys ima baimintis parodyti savo vaikams paprastą švelnumą!

– Bet būti savininkiškai *tikrai* blogai!

– Žinoma. Kasdien su tuo susiduriu. Motinos, kurios laiko sūnus prie sijono, tėvai, nepaleidžiantys dukterų iš akių. Bet ne visada kalti vien jie. Sykį mano kambaryje lizdą susisuko paukščiai, Ana. Laikui bėgant, mažyliai išskrido iš lizdo, bet vienas liko. Norėjo likti lizde, būti penimas, atsisakė vargintis ir ropštis lauk. Paukštė labai dėl to nerimo. Ji rodė jam, vis skraidžiojo per lizdo kraštą, cypsėdama ir plakdama sparnais. Galiausiai liovėsi jį penėti. Atnešdavo snape maisto, bet atsitūpdavo kitam kambario gale ir šaukdavo jį. Na, ir žmonės panašiai. Vaikai, kurie nenori užaugti, nenori imtis suaugusiųjų gyvenimo vargų. Ne auklėjimas kaltas. *Jie patys* kalti.

Ji patylėjo ir vėl prakalbo:

– Yra ir geismas būti priklausomam, ne tik geismas užvaldyti. Ar tai reiškia, kad vėlai bręstama? Ar toks prigimtinis suaugusio žmogaus trūkumas? Kol kas dar labai nedaug žinoma apie žmogaus asmenybę.

– Bet vis tiek, – nesusidomėjusi apibendrinimais, atsakė Ana, – nemanai, kad aš – savininkiška motina?

– Man atrodo, kad judviejų su Sara santykiai puikūs. Sakyčiau, jūs iš prigimties viena kitą labai mylite. – Susimąsčiusi ji pridūrė: – Aišku, Sara, kaip jos metų mergaitė, dar nesusitupėjusi.

– O aš visada maniau, kad tikra senė – ne pagal metus.

– Nemanau. Man regis, jos protas nebrandus – ne kaip devyniolikmetės.

– Bet ji tokia tikra dėl visko, tokia savim pasitikinti. Ir labai sumani. Turi visokių minčių.

– Turi madingų minčių, norėjai pasakyti. Dar ilgai ji neturės *tikrai* savų minčių. O šiuolaikinės merginos visos atrodo labai pasitikinčios. Joms reikia pripažinimo, štai kodėl. Gyvename netikrumo laikais, viskas nepatvaru, ir jaunimas tą junta. Iš čia pusė mūsų dienų bėdų. Trūksta patvarumo. Yra namai. Trūksta moralės normų. Žinai, jaunam medžiui reikia tvirto kuolo.

Staiga ji išsišiepė.

– Nors esu žymi, pamokslauju kaip visos senės. – Ji baigė gerti pieną. – Ar žinai, kodėl jį geriu?

– Nes sveika?

– Cha! Man skanu. Nuo tada, kai išvažiavau atostogauti į kaimo sodybą. Kita priežastis – kad noriu išsiskirti. Maivausi. Visi mes maivomės. Tenka. Aš maivausi daugiau, negu kiti. Bet, ačiū Dievui, pati suprantu, kad maivausi. Bet grįžkim prie tavęs, Ana. Tau nieko nėra. Tiesiog įgavai antrąjį kvėpavimą, ir tiek.

– Kaip suprasti – antrąjį kvėpavimą, Lora? Juk nenori pasakyti... – sutriko ji.

– Ne apie fizinius dalykus kalbu. Apie psichinius. Moterims sekasi, nors devyniasdešimt devynios iš šimto to nesupranta. Kokio amžiaus šv. Teresė ėmėsi pertvarkyti vienuolynus? Penkiasdešimties. Ir dar dvidešimt tokių atvejų galėčiau išvardyti. Nuo dvidešimties iki keturiasdešimties metų moterys užsiėmusios biologiniais reikalais – ir gerai. Jos rūpinasi vaikais, vyrais, meilužiais – asmeniniais santykiais. Arba sublimuoja visa tai ir puola daryti karjeros, emocingai – kaip moterys. Tačiau prote

ir sieloje vyksta prigimtinis antrasis žydėjimas ir prasideda jis, sulaukus amžiaus vidurio. Moterys sendamos labiau susidomi neasmeniniais dalykais. Šešiasdešimties metų vyras dažniausiai ima kartotis kaip sugedusi plokštelė. Šešiasdešimties metų moteris, jei apskritai ji asmenybė, yra įdomi.

Ana prisiminė Džeimsą Grantą ir nusišypsojo.

– Moterys ima siekti ko nors nauja. Ak, ir būdamos to amžiaus, jos apsikvailina. Kartais lytis jas riboja. Bet amžiaus vidurys kupinas didžiulių galimybių.

– Tu – tikra atgaiva širdžiai, Lora! Manai, man reikėtų ko nors imtis? Kokio nors socialinio darbo?

– Ar labai myli žmones? – rūsčiai paklausė Lora Vitsteibl. – Be vidinės liepsnos geras darbas nieko vertas. Nedaryk, ko nenori, vien tam, kad kas paplekšnotų tau per petį! Kaip sau nori, nieko nėra bjauresnio. Jei noriai lankysi sergančias senutes arba vedžiosi šlykščius neišauklėtus padaužas prie jūros – pirmyn. Yra nemaža žmonių, kuriems tai patinka. Ne, Ana, nesiimk tokios veiklos per prievartą. Nepamiršk, kad žemei reikia ir dirvonuoti. Kol kas tavo derlius buvo motinystė. Neįsivaizduoju tavęs kaip reformatorės, menininkės ar socialinės rūpybos darbuotojos. Tu gana paprasta moteris, Ana, bet labai miela. Palauk. Tiesiog ramiai palauk, neprarasdama tikėjimo ir vilties, ir pamatysi. Atsiras kas nors vertinga, kas pripildys tavo gyvenimą.

Ji trumpai nutilo, paskui pridūrė:

– Niekada neturėjai meilužio, tiesa?

Ana nuraudo.

– Ne. – Ji susigūžė. – Ar... ar manai, kad reikėtų?

Dama Lora piktai suprunkštė, regis, lyg kas sprogo, net taurės ant stalo suskambėjo.

– Ak, ta šių dienų giesmelė! Viktorijos laikais sekso bijojome, net kėdžių kojas dangstydavome! Slėpėme seksą, traukėme

jį iš akių. Labai blogai. Bet dabar puolėme į kitą kraštutinumą. Seksas mums – tarsi vaistas. Tas pats, kas sieros vaistai ir penicilinas. Jaunos moterys manęs klausia: „Ar man nereikėtų susirasti meilužio?“, „Kaip manot, gal reikėtų pagimdyti vaikelį?“ Galima pamanyti, kad eiti su vyru į lovą – šventa pareiga, o ne malonumas. Tu nesi aistringa moteris, Ana. Turi begalę švelnumo ir meilės. Seksui tas nekenkia, bet tau tai nėra svarbiausia. Jei paprašytum manęs nuspėti ateitį, sakyčiau, kad laikui bėgant tu vėl ištekėsi.

– O ne. Nemanau, kad galėčiau.

– Kodėl šiandien nusipirkai žibuoklių ir prisisegei prie apsiausto? Gėlės perkamos kambariams, o ant drabužių paprastai nedėvimos. Šitos žibuoklės – ženklas, Ana. Tu jų nusipirkai, nes giliai širdyje jauti pavasarį – artinasi antrasis tavo pavasaris.

– Turi galvoje bobų vasarą, – niauriai atsakė Ana.

– Jei nori taip vadinti, vadink.

– Lora, sutinku, mintis labai graži, bet žibuoklių nusipirkau tik todėl, kad jų pardavėja atrodė tokia sušalusi ir nusiminusi.

– Tai *tu* taip manai. Bet tai – tik pretekstas. Pasigilink į tikrąsias priežastis, Ana. Išmok *pažinti* save. Svarbiausias dalykas gyvenime – stengtis pažinti save. Dievulėliau – jau po dviejų. Ką veiksi vakare?

– Eisiu vakarienės su Džeimsu Grantu.

– Pulkininku Grantu? Taip, aišku. Malonus vyriškis. – Jos akys žybtelėjo. – Jis jau seniai tave sekioja, Ana.

Ana Prentis nusijuokė ir nuraudo.

– Ak, jis tiesiog taip įpratęs.

– Juk jis kelissyk prašė tavęs už jo tekėti, tiesa?

– Taip, bet visa tai – niekai. Ak, Lora, ar tu manai... galbūt... reikia sutikti? Jei mes abu vieniši...

– Vedybose nebūna *reikia*, Ana! O netikęs palydovas – blo-

giau negu jokio. Vargšas pulkininkas Grantas – tik man iš tikrųjų jo negaila. Vyras, nuolat prašąs moters už jo tekėti ir nesugebąs priversti jos persigalvoti, iš tikrųjų slapčia mėgaujasi atsidavimu beviltiškiems reikalams. Jei būtų kovojęs Diunkerke, tai būtų prisidžiaugęs – bet turbūt daug geriau jam būtų derėjęs „Lengvosios brigados“ puolimas! Kaip ši šalis mėgaujasi savo pralaimėjimais ir klaidomis – ir kaip gėdijamės savo pergalių!

Antras skyrius

1

Grįžusią namo Aną ištikimoji Edita pasveikino šaltokai.

– Buvau pietums paruošusi skanią plekšnę, – pasakė ji, įžengusi pro virtuvės duris. – Ir *dar* karamelinio kremo.

– Labai atsiprašau. Pietavau su dama Lora. Juk laiku paskambinau ir pasakiau, kad negrįšiu, tiesa?

– Plekšnės nebuvau iškepusi, – niauriai prisipažino Edita, aukšta liesa moteris, pasitempusi – kariškos laikysenos – papūstomis nepatenkintomis lūpomis.

– Bet jums nebūdinga lakstyti ir kaitalioti planus. Panelė Sara nebūtų manęs tuo nustebinusi. Radau tas dailias pirštinaites, kurių ji ieškojo, bet per vėlai – buvo jau išvažiavusi. Užkištos už sofos.

– Kaip gaila. – Ana nė kiek nenuliūdusi paėmė megztas vilnones pirštinaites. – Ji laimingai išvyko.

– Ir tikriausiai džiaugėsi.

– Taip, labai linksma draugija.

– Gali taip linksmai atgal nebegrįžti. Tikriausiai parklibinkščiuos su ramentais.

– Ak, Edita, nekalbėk šitaip.

– Pavojinga toje Šveicarijoje. Susilaužai ranką ar koją, o jos gerai nesustato. Po gipsu įsimeta gangrena, ir tau galas. Ir dar baisiai smirda.

– Na, tikėkimės, kad Sarai taip nenutiks, – atsakė Ana, se-

niai įpratusi prie niūrių Editos pranašysčių, kurias ji visada dėstydavo su nemenku pasimėgavimu.

– Be panelės Saros namai neatpažįstami, – tęsė Edita. – Nė nesuprasi, kas dedasi, – taip tylu.

– Gausi truputį pailsėti, Edita.

– Pailsėti? – pasipiktinusi atsakė Edita. – O kam man ilsėtis? Geriau susidėvėti negu sudūlėti, mane taip mama mokė – taip visada ir darau. Kol nebus panelės Saros ir ji su draugėmis nešmirinės visą laiką, galėsiu viską švariai iškuopti. Jau seniai reikia.

– O man butas atrodo nuostabiai švarus, Edita.

– Tai jums taip atrodo. Bet aš geriau žinau. Visas užuolaidas reikia nukabinti ir gerai išpurtyti, ir lempų gaubtus reikia išskalbti – ak! Tiesiog šimtai darbų.

Editos akys net švytėjo iš nekantrumo.

– Pasikviesk ką nors į talką.

– Čia dabar? Nesibaiminkit. Man patinka, kai viskas padaroma kaip reikiant, o šiais laikais tomis moteriškėmis negali pasikliauti. Turite daug gražių daiktų, o gražius daiktus reikia tinkamai ir prižiūrėti. Vis verdu, vis tai tas, tai anas, ir nėra kada tikru darbu užsiimti.

– Bet verdi tikrai labai skaniai, Edita. Juk pati žinai.

Nuolatinę baisaus Editos pasipiktinimo išraišką pakeitė nežymi šypsena.

– Ak, verdu, – atsainiai atsakė ji. – Ten nėra ką veikti. Tikru darbu to nepavadinčiau, tai jau ne.

Grįždama į virtuvę, ji paklausė:

– Kada gersite arbatą?

– Ak, kol kas dar ne. Maždaug pusę penkių.

– Jumis dėta, prigulčiau ir nusnūsčiau. Tada vakare jausitės žvali. Kad jau gavot ramybės, galit ja ir pasidžiaugti.

Ana nusijuokė. Nuėjo į svetainę ir leidosi Editos patogiai apkamšoma ant sofos.

– Rūpiniesi manim kaip vaiku, Edita.

– Na, kai atėjau dirbti pas jūsų mamytę, vaikas ir buvote, o ir dabar nedaug teužaugote. Skambino pulkininkas Grantas. Prašė nepamiršti, kad aštuntą susitinkate „Mogadoro" restorane. Ji žino, pasakiau. Bet tokie jau tie vyrai – vis rūpinasi, rūpinasi, rūpinasi, o jau kariškiai tai visai.

– Bet kaip gražu, kad jis pamanė, jog šįvakar jausiuosi vieniša, ir pakvietė susitikti.

Edita kaip teisėjas atrėžė:

– Nieko prieš pulkininką neturiu. Gal jis ir tūpčioja, bet jis – tikras džentelmenas. – Patylėjo, paskui pridūrė: – Apskritai yra daug prastesnių vyrų už pulkininką Grantą.

– Ką sakai, Edita?

Edita rūsčiai pažvelgė į ją.

– Sakau, kad yra ir prastesnių vyrų... Ką gi, matyt, panelei Sarai išvažiavus, to ponaičio Džerio dabar taip dažnai neregėsim.

– Jis tau nepatinka, Edita, tiesa?

– Na, ir patinka, ir ne, jei suprantat, ką turiu galvoj. Jis mielas – negali ginčytis. Bet jis kažkoks netvirtas. Mano sesers Marlena už tokio ištekėjo. Ilgiau kaip šešis mėnesius viename darbe niekaip neištveria. O kad ir kas nutiktų, jis vis nekaltas.

Edita išėjo iš kambario, o Ana padėjo galvą ant pagalvėlės ir užsimerkė.

Pro uždarytą langą skverbėsi tykūs, prislopinti gatvės garsai, malonus dūzgesys, tarsi bičių iš toli. Ant stalelio netoliese dubuo su geltonaisiais narcizais skleidė saldų kvapą.

Ji jautėsi rami ir laiminga. Saros pasiilgs, bet visai gerai kurį laiką pabūti vienai ir pailsėti.

Kaip keistai šįryt ją suėmė baimė...

Kažin, ką Džeimsas Grantas šįvakar atsives.

2

„Mogadoras“ buvo mažutis senamadiškas restoranėlis – geras maistas ir vynas ir labai rami aplinka.

Ana atvyko pirmoji iš svečių ir rado pulkininką Grantą, sėdintį prie baro ir žaidžiantį su laikrodžiu.

– Ak, Ana, – jis pašoko jos pasitikti. – Štai ir tu.

Pritariamai nužvelgė jos juodą vakarinę suknelę ir perlų vėrinį ant kaklo.

– Nuostabu, kai graži moteris sugeba ateiti laiku.

– Vėluoju tik tris minutes, ne daugiau, – šypsodamasi jam atsakė Ana.

Džeimsas Grantas buvo aukštas vyriškis, pasitempęs, kariškos laikysenos, trumpai kirptais žilais plaukais ir atkakliu smakru.

Jis vėl žvilgtelėjo į laikrodį.

– Na, ir kurgi jie visi? Staliukas mums bus paruoštas po aštuonių penkiolika, o prieš tai norėčiau išgerti. Tau šerio? Mėgsti labiau negu kokteilius, tiesa?

– Taip, prašyčiau. O kas dar ateis?

– Mesingemai. Pažįsti juos?

– Aišku.

– Ir Dženiferė Greiem. Ji mano pusseserė, bet nežinau, ar judvi...

– Regis, sykį buvome susitikusios – kartu su tavim.

– O dar – Ričardas Koldfildas. Kaip tik anądien jį sutikau. Daugybę metų nebuvau matęs. Didžiąją dalį gyvenimo jis praleido Birmoje. Grįžęs į šią šalį, jaučiasi truputį sutrikęs.

– Taip, gali būti.

– Malonus žmogus. Liūdna istorija. Žmona mirė, gimdydama pirmąjį vaiką. Jis ją dievino. Ilgą laiką negalėjo atsigauti. Manė, kad reikia pabėgti – todėl ir išvyko į Birmą.

– O vaikelis?

– Ak, jis irgi neišgyveno.

– Kaip gaila.

– O, štai ir Mesingemai.

Ponia Mesingem, Saros visada vadinama „Mem Sahib", prisiartino, didingai tvykstelėdama dantimis. Buvo liesa, gyslota moteris, nuo ilgų metų Indijoje jos oda išbalo ir išdžiūvo. Jos vyras, žemas, kresnas žmogutis, vis įsiterpdavo į pokalbį.

– Kaip malonu vėl tave matyti, – tarė ponia Mesingem, šiltai spausdama Anai ranką. – Ir kaip smagu eiti vakarieniauti, tinkamai apsirengus. Man atrodo, kad aš niekada negaunu progos apsivilkti vakarinės suknelės. Visi vis sako: „Nesipuošk." O man gyvenimas dabar atrodo nykus, ir viską reikia daryti pačiai! Aš vis prie kriauklės ir prie kriauklės! Nemanau, kad ištversiu šioje šalyje. Galvojame, ar nesikraustyti į Keniją.

– Daug kas sprunka, – pridūrė jos vyras. – Atsibodo. Prakeikta valdžia.

– O, štai ir Dženiferė, – tarė pulkininkas Grantas, – ir Koldfildas.

Dženiferė Greiem buvo aukšta trisdešimt penkerių metų arkliško veido moteris. Juokdamasi žvengdavo kaip kumelė. Ričardas Koldfildas pasirodė esąs vidutinio amžiaus vyriškis, įdegęs saulėje.

Jis prisėdo prie Anos, ir ji ėmė jį kalbinti.

Ar seniai jis Anglijoje? Kaip jam kas atrodą?

Pripratau ne iškart, – atsakė jis. Viskas visai kitaip, negu prieš karą. Ieškojęsis darbo – bet ne taip lengva jį rasti, ypač jo amžiaus.

– Ak taip, tikiu. Viskas kažkaip neįtinka.

– Taip, juk, šiaip ar taip, man nė penkiasdešimties dar nėra. – Jis nusišypsojo kažkaip vaikiškai meiliai. – Turiu šiek tiek pinigų. Svarstau, gal pirkti namuką kaime. Prekiauti daržovėmis. Arba auginti vištas.

– Tai jau *ne*! – aiktelėjo Ana. – Keli mano draugai mėgino auginti vištas – ir jos kažkodėl vis suserga.

– Ne, gal geriau daržovės. Turbūt tiek daug neuždirbtum, bet gyvenimas būtų mielas.

Jis atsiduso.

– Viskas taip sumišę. Nebent pasikeistų valdžia...

Ana netvirtai pritarė. Kaip visada, vaistas nuo visų ligų.

– Tikriausiai nelengva sugalvoti, kuo iš tikrųjų užsiimti, – pasakė ji. – Tai labai trikdo.

– Ak, aš visai ramus. Kas tas nerimas... Jei žmogus tiki savim ir yra gana ryžtingas, visi sunkumai traukiasi iš kelio.

Taip pareikšti buvo pernelyg kategoriška, ir Ana abejojo.

– Kažin, – tarė ji.

– Patikinu jus, tikrai taip. Neturiu kantrybės žmonėms, kurie vis skundžiasi, kad jiems nesiseka.

– Ak, dėl to tai sutinku, – karštai šūktelėjo Ana, ir jis net kilstelėjo antakius.

– Regis, esate su tokiais susidūrusi.

– Esu. Vienas mano dukters draugas atėjęs vis pasakoja, kaip jam vėl nepasisekė. Anksčiau jį užjausdavau, bet dabar ir įkyrėjo, ir atsibodo.

Ponia Mesingem iš kitapus stalo įsiterpė:

– Nesėkmės istorijos *visada* nuobodžios.

Pulkininkas Grantas paklausė:

– Apie ką kalbi, apie jaunąjį Džeraldą Loidą? Jis niekada neprasimuš.

Ričardas Koldfildas tyliai tarė Anai:

– Tai turite dukterį? Tokio amžiaus, kad į vaikinus dairosi.

– Ak, taip. Sarai devyniolika.

– Ir labai ją mylite?

– Žinoma.

Ji pastebėjo šmėstelint skausmą jo veide ir prisiminė pulkininko Granto pasakotą istoriją.

Ričardas Koldfildas, pamanė ji, yra vienišas.

Jis tyliai tarė:

– Atrodot per jauna turėti suaugusią dukterį...

– Taip įprasta sakyti mano amžiaus moterims, – nusijuokė Ana.

– Galbūt. Bet aš rimtai. Jūsų vyras... – jis suabejojo, – miręs?

– Taip, jau seniai.

– Kodėl netekėjote antrąkart?

Klausimas galėjo pasirodyti nemandagus, bet tikras susidomėjimas jo balse neleido jame įžvelgti nieko nederama. Ana vėl pajuto, kad Ričardas Koldfildas – paprastas žmogus. Jis tikrai norėjo sužinoti.

– Na, todėl... – ji nutilo. Paskui vėl prabilo visiškai nuoširdžiai: – Aš labai mylėjau savo vyrą. Kai jis mirė, nieko kito nebepamilau. Ir, žinoma, turėjau Sarą.

– Taip, – pritarė Koldfildas. – Taip – taip ir turėjo būti.

Grantas atsistojo ir pasiūlė eiti į restoraną. Prie apvalaus stalo Ana sėdo greta šeimininko, o iš kitos pusės – majoro Mesingemo. Daugiau progų pasikalbėti akis į akį su Koldfildu nebebuvo, nes jis susimąstęs šnekučiavosi su panele Greiem.

– Kaip manai, ar jie tiktų kits kitam? – sumurmėjo jai į ausį pulkininkas. – Žinai, jam reikia žmonos.

Kažkodėl tokia mintis Anai pasirodė nemaloni. Dženiferė Greiem, kurgi ne, su savo rėksmingu balsu ir arklišku juoku!

Visai ne tokia moteris, kurią galėtų vesti toks vyras, kaip Koldfildas.

Atnešė austrių, svečiai ėmė valgyti ir šnekučiuotis.

– Sara šįryt išvyko?

– Taip, Džeimsai. Tikiuosi, smagiai paslidinės.

– Taip, tik tokiu metų laiku sniegas prastokas. Šiaip ar taip, tikiuosi, kad jai bus smagu. Gražuolė toji Sara. Beje, tikiuosi, jaunasis Loidas nevyko sykiu?

– Oi, ne, jis ką tik pradėjo dirbti dėdės įmonėje. Niekur važiuoti negali.

– Tai gerai. Užgniaužk tą reikalą, kol neįsibėgėjo, Ana.

– Kad šiais laikais ne kažin ką teužgniauši, Džeimsai.

– Hm, gal ir ne. Na, bet ji vis tiek kol kas paspruko.

– Taip, pamaniau, kad neblogai sugalvota.

– Tikrai? Turi galvą, Ana. Tikėkimės, kad ten ji susikukuos su kokiu kitu vaikinu.

– Sara dar labai jauna, Džeimsai. Nemanau, kad ji rimtai su Džeriu Loidu.

– Gal ir ne. Bet kai paskutinįsyk ją mačiau, atrodė labai dėl jo susirūpinusi.

– Sara visais rūpinasi. Ji tiksliai žino, ką kam daryti, ir priverčia visus taip ir elgtis. Ji labai ištikima draugė.

– Ji geras vaikas. Ir labai graži. Bet niekada nebus tokia gražuolė, kaip tu, Ana, ji kietesnė – kaip šiais laikais sakoma, kietas riešutėlis.

Ana nusišypsojo.

– Nemanau, kad Sara toks jau kietas riešutėlis. Tiesiog jos kartoje taip priimta.

– Gal... Bet kartais tos merginos galėtų pasimokyti žavesio iš savo motinų.

Jis meiliai žvelgė į ją, ir Ana, staiga apimta keistos šilumos,

pagalvojo: „Mielasis Džeimsas. Koks jis man geras. Tikrai mano, kad aš be priekaištų. Ar aš kvaila, kad atsisakau to, ką jis siūlo? Būti mylima ir branginama..."

Deja, tą akimirką pulkininkas Grantas pradėjo pasakoti istoriją apie savo pavaldinį ir majoro žmoną Indijoje. Istorija buvo ilga ir jau trissyk girdėta.

Meili šiluma išblėso. Ana stebėjo Ričardą Koldfildą kitapus stalo ir vertino. Truputį per daug pasitiki savimi, per daug nelankstus – ne, pasitaisė ji, ne visai... Tai – tik apsaugos šarvas nuo nepažįstamo ir galbūt grėsmingo pasaulio.

Iš tikrųjų veidas liūdnas. Vienišas...

Jis turi daug gerų savybių, pamanė ji. Būtų geras, sąžiningas ir griežtai teisingas. Turbūt užsispyręs, o kartais nusistatęs iš anksto. Nepratęs juoktis ir kad iš jo būtų juokiamasi. Geras žmogus, kuris pražystų, jei pasijustų tikrai mylimas...

– ...ar galit patikėti? – pulkininkas iškilmingai baigė istoriją. – ...Seisas iš anksto viską žinojo!

Ana sukrėsta prisiminė pareigą ir, kaip dera, linksmai nusijuokė.

Trečias skyrius

1

Kitą rytą pabudusi, Ana akimirką nesusigaudė, kur esanti. Juk tas blausus lango šešėlis turėtų būti dešinėje, ne kairėje... Durys, spinta...

Paskui suprato. Ji sapnavo sapną; sapnavo, kad grįžo į vaikystę, į senuosius namus Aplstryme. Atvyko ten labai džiugi, ją pasitiko motina, Edita – kur kas jaunesnė. Ana bėgiojo po sodą, aikčiojo, o paskui nuėjo namo. Viskas buvo taip, kaip kadaise, tamsokas prieškambaris, atsiveriantis į raukiniais išpuoštą svetainę. O paskui mama staiga tarė: „Šiandien arbatą gersime *čia*", ir nusivedė ją pro dar vienas duris į naują, nematytą kambarį. Gražų kambarį su linksmais raukiniais, gėlėmis ir saule; ir kažkas jai pasakojo: *Nė nežinojai, kad šitie kambariai yra, tiesa? Radome juos pernai!* Buvo ir daugiau naujų kambarių, nedidelė laiptinė ir dar daugiau kambarių antrame aukšte. Viskas labai džiugu ir jaudinama.

Pabudusi Ana vis dar tebesapnavo. Kad ji buvo vaikas, žmogutis, stovintis gyvenimo priešaušryje. Tie neatrasti kambariai! Įsivaizduok, šitiek metų nieko apie juos nežinojo! Kada juos rado? Neseniai? Ar prieš daug metų?

Pamažu į malonią sapno sumaištį įsiskverbė tikrovė. Tik sapnas, gražus sapnas. Dabar pervertas maudulio, nostalgijos. Nes kelio atgal nėra. Ir kaip keista, kad tas sapnas apie naujus paprastus kambarius sukelia šitiek savotiško, džiugaus ma-

lonumo. Jai kone darėsi liūdna nuo minties, kad iš tikrųjų tų kambarių nėra.

Ana gulėjo lovoje, stebėdama, kaip ryškėja lango apybraiža. Turbūt jau vėlu, bent devinta valanda. Rytai dabar tokie tamsūs. Sara Šveicarijoje atsibudusi pamatys saulutę ir sniegą. Bet kažkodėl šią akimirką Sara atrodė beveik netikra. Sara buvo toli, nesava, nežymi...

O tikras buvo namukas Kamberlande, raukiniai, saulėkaita, gėlės – ir motina. Ir Edita, pagarbiai pasirengusi jas aptarnauti, nors ir jauno, lygaus veido, bet lygiai tokia pat nepalankia išraiška.

Ji nusišypsojo ir šūktelėjo:

– Edita!

Edita įėjo ir atitraukė užuolaidas.

– Na, – patenkinta tarė ji. – Puikiai pasnaudėte. Neketinau jūsų žadinti. Diena ne kažin kokia. Sakyčiau, kyla rūkas.

Viskas už lango buvo tirštai geltona. Nelabai patrauklu, bet Anos gerovės pojūtis nesutriko. Ji gulėjo ir šypsojosi pati sau.

– Pusryčiai paruošti. Tuojau atnešiu.

Eidama iš kambario, Edita stabtelėjo ir smalsiai nužvelgė šeimininkę.

– Šįryt atrodot savim patenkinta, sakyčiau. Tikriausiai vakar buvo smagu.

– Vakar? – Ana akimirką nesusigaudė, apie ką kalbama. – Ak, taip, taip, buvo labai smagu. Edita, prieš nubusdama sapnavau, kad vėl esu namie. Ir tu ten buvai, buvo vasara, o name atsirado naujų kambarių, apie kuriuos nieko nežinojome.

– Tai ir gerai, kad nežinojome, sakyčiau, – atsakė Edita. – Ir taip tų kambarių gana buvo. Milžiniškas, klaidus namas. O virtuvė! Tik pamanyk, kiek anglių ji suėsdavo! Laimei, tada jos buvo pigios.

– Tu vėl buvai jauna, Edita, aš irgi.

– Na, laiko atgal neatsuksi, tiesa? Kad ir kaip trokštum. Tie laikai buvo ir pražuvo.

– Buvo ir pražuvo, – tyliai pakartojo Ana.

– Bet man ir taip visai neblogai. Esu sveika, stipri, nors, sakyčiau, apie gyvenimo vidurį dažniausiai pasitaiko tų auglių viduriuose. Pastaruoju metu porą sykių apie tai susimąsčiau.

– Esu tikra, kad tau nieko panašaus nėra, Edita.

– Ak, bet juk niekas nežino. Iki pat tol, kol neišgabena į ligoninę ir nesupjausto, o tada jau dažniausiai būna per vėlu. – Niūriai džiūgaudama, Edita išėjo.

Po kelių minučių grįžo su Anos pusryčiais – kava ir skrebučiu.

– Prašau, ponia. Atsisėskit, pakišiu pagalvę už nugaros.

Ana pažvelgė į ją ir nesusitvardžiusi pratarė:

– Kokia tu man gera, Edita.

Edita susigėdusi nuraudo kaip uogelė.

– Tiesiog viską darau, kaip priklauso. O jumis kažkas vis tiek turi rūpintis. Nesat tvirtavalė moteris. O štai dama Lora – nė pats Romos popiežius prieš ją neatsilaikytų.

– Dama Lora – ryški asmenybė, Edita.

– Žinau. Girdėjau ją per radiją. Ką ten, iš pirmo žvilgsnio aišku, kad ji šio to verta. Kiek girdėjau, sugebėjo netgi ištekėti. Ar juos išskyrė mirtis, ar patys?

– Ak, jis mirė.

– Sakyčiau, taip jam geriau. Su ja jokiam džentelmenui gyventi neparanku. Nors neneigsiu, *kai kuriems* vyrams netgi patinka žmonos su kelnėmis.

Edita žengė durų link, dar pridūrusi:

– Tik jūs nesiskubinkit, brangioji. Ilsėkitės, kiek telpa, gulinėkit, galvokit apie gražius dalykus ir džiaukitės atostogomis.

– Atostogomis, – šyptelėjo Ana. – Štai kaip ji tai vadina.

Tačiau iš dalies tai buvo tiesa. Pertrauka tvarkingame jos gy-

venime. Gyvenant su mylimu vaiku, paširdžius visą laiką maudė nedidelis nerimas. „Ar ji laiminga?“ „Ar A., B. ir C. jai geri draugai?“ „Kažkas vakar tuose šokiuose nutiko. Kažin kas?“

Ji niekada nesikišo ir neklausinėjo. Suprato, kad Sara turi pati spręsti, kada kalbėti, o kada tylėti – mokytis savo gyvenimo pamokų, rinktis sau draugus. Tačiau kai ją myli, negali neimti į galvą jos problemų. Kiekvieną akimirką tavęs gali prireikti. Jei Sara prašytų motiną užuojautos ar tiesioginės pagalbos, motina turi būti visada tam pasirengusi...

Kartais Ana sau tardavo: „Turiu būti pasirengusi vieną dieną pamatyti Sarą nelaimingą, ir net tada nevalia kalbėti, jei ji neprašo.“

Pastaruoju metu jai kėlė nerimą kandus, barningas jaunuolis Džeraldas Loidas ir tai, kad Saros susižavėjimas juo vis didėjo. Todėl jai ir palengvėjo labiausiai – kad Sara bent tris savaites bus atskirta nuo jo ir susitiks daugybę kitų vaikinų.

Taip, Sarai išvykus į Šveicariją, ji gali mielai liautis apie ją mąsčiusi ir atsipalaiduoti. Ilsėtis patogioje lovoje ir galvoti, ką šiandien nuveikti. Vakar vakare buvo labai smagu. Mielasis Džeimsas – toks geras – ir kartu toks nuobodus, vargšelis! Tos jo begalinės pasakos! Ak, tie vyrai, sulaukę keturiasdešimt penkerių, jie turėtų prisiekti niekada nepasakoti jokių pasakų ar istorijų. Ar jie bent įsivaizduoja, kaip nusimena draugai, kai jie pradeda: „Nežinau, ar kada pasakojau, bet sykį nutiko toks dalykas...“ – ir taip toliau.

Aišku, galima pasakyti „Taip, Džeimsai, jau trissyk pasakojai“. Bet tada vargšelį taip įskaudintum. Ne, taip su Džeimsu elgtis nevalia.

O kitas, Ričardas Koldfildas. Aišku, jis daug jaunesnis, bet tikriausiai neims vieną dieną pasakoti vis tų pačių istorijų...

Ji pamanė... gal... bet tikriausiai ne. Ne, jau verčiau jis įvestų

tvarką, imtų pamokslauti. Turėtų išankstinių nuostatų, visokių įpročių. Reikėtų jį erzinti, švelniai erzinti... Gal kartais elgtųsi absurdiškai, bet iš tikrųjų jis mielas – vienišas žmogus – labai vienišas žmogus... Jai jo pagailo. Jis toks suglumęs šiame skubančio šiuolaikinio Londono gyvenime. Ji svarstė, kokį jis gaus darbą... Šiais laikais nelengva. Tikriausiai nusipirks ūkį ar daržą ir įsikurs kaime.

Svarstė, kada vėl jį pamatys. Netrukus kokį vakarą kviesis Džeimsą vakarienės. Galėtų pasiūlyti kartu pasiimti ir Ričardą Koldfildą. Būtų mandagu – jis tikrai vienišas. O ji pasikvies dar vieną moterį. Galėtų nueiti į teatrą...

Edita baisiai triukšmauja. Ji greta svetainėje, ir atrodo, kad darbuojasi visas kraustytojų būrys. Dunksi, bumpsi, kartais suzirzia dulkių siurblys. Editai tikriausiai smagu.

Edita kyštelėjo galvą pro duris. Buvo apsivyniojusi skepeta, o veidas susikaupęs, pakilus, tarsi apeigą atliekančios vaidilutės.

– Pietausit tikriausiai namie? Dėl rūko klydau. Diena, regis, bus visai graži. Nemanykit, kad pamiršau tą plekšnę. Bet jei išsilaikė iki dabar, išsilaikys ir iki vakaro. Nenuneigsi, tie šaldytuvai tikrai padeda – bet vis tiek maistas iš jų ne toks skanus. Štai kaip aš sakyčiau.

Ana pažvelgė į Editą ir nusijuokė.

– Gerai, gerai, išeisiu kur nors papietauti.

– Žinoma, kaip jums geriau. *Man* tas pats.

– Taip, Edita, bet tik nepersitempk. Gal pasikviesk į talką ponią Hoper, jei jau imiesi šitaip kruopščiai tvarkyti namus.

– Ponią Hoper, ponią Hoper! Aš jai! Kai praeitą sykį atėjo, leidau jai nuvalyti tas jūsų mamos gražiąsias bronzines židinio groteles. O ji jas nučeplojo. Linoleumą plauti – tiek tos moterys ir tesugeba, tą gali kiekvienas. Pamenat tas raižyto plieno groteles, kurias turėjom Aplstryme? Štai *jas* tai reikėjo prižiūrėti.

Pasakysiu, didžiavausi jomis. Ką gi, turit čia gražių baldų, jie nuostabiai blizga. Gaila, kad juose tiek daug inkrustacijų.

– Mažiau tenka dirbti.

– Man pernelyg primena viešbutį. Tai eisit kur nors? Gerai. Galėsiu išdulkinti kilimus.

– Ar galėsiu vakare grįžti? Ar nori, kad nakvočiau viešbutyje?

– Ak, ponia Ana, nejuokaukit. Beje, toji dviguba keptuvė, kur parnešėt iš krautuvės, niekam tikusi. Visų pirma, ji per didelė, ir joje nepatogu maišyti. Noriu tokios, kaip senoji.

– Bijau, kad tokių nebegamina, Edita.

– Šita valdžia, – pasišlykštėjusi atsakė Edita. – O kaip tie porcelianiniai suflė indeliai, kur prašiau? Panelei Sařai juk patinka suflė.

– Pamiršau, kad jų prašei. Manyčiau, kad jų surasiu.

– Tai štai, ir turit ką veikti.

– Ak, Edita, – šūktelėjo priblokšta Ana. – Tarsi aš būčiau maža mergytė, kuriai tu liepi eiti pažaisti sviediniu.

– Išvykus panelei Sarai, atrodote jaunesnė, prisipažinsiu. Bet aš tik pasiūliau, ponia... – Edita išsitiesė visu ūgiu ir pasitempusi rūgščiai tęsė: – ...jei būsite netoli „Armijos ir laivyno“ parduotuvių, o gal „Džono Barkerio“...

– Gerai, Edita. Eik pati žaisti sviediniu svetainėje.

– Ak, jūs, – įsiutusi atkirto Edita ir išėjo.

Viskas vėl ėmė dunksėti ir bumbsėti, prisidėjo ir dar vienas garsas – silpnas, be klausos Editos balsas. Kyląs ypač niūrios giesmės tonais:

Tai sielvarto ir skausmo kraštas,
Nei džiaugsmo, saulės, nei šviesos,
Nuplauk, nuplauk krauju savuoju,
Ir akys gedulu rasos.

2

„Armijos ir laivyno“ krautuvės porceliano skyriuje Anai patiko. Jai atrodė, kad šiais laikais, kai tiek daug kas gaminama atmestinai ir prastai, tikra laimė išvysti, kokio porceliano, stiklo ir keramikos dar sugebama pagaminti šioje šalyje.

Rūstūs užrašai „Tik eksportui“ netrukdė jai džiaugtis spindinčiomis eilėmis surikiuotomis prekėmis. Ji priėjo prie stalų, ant kurių buvo sukrauti eksportui netinkami daiktai, kur kelios moterys įdėmiai žvalgėsi, ieškodamos kokio mielo niekučio.

Šiandien ir pačiai Anai pasisekė. Ji rado beveik visą pusryčių rinkinį: dailūs platūs atviri puodukai iš gražaus, rusvais raštais, glazūruoto molio. Kaina buvo įkandama, ir ji pačiu laiku nusipirko. Kita moteris atėjo kaip tik rašant adresą ir džiugiai šūktelėjo: „Pirksiu!“

– Atleiskit, ponia, deja, jis jau parduotas.

Ana nenuoširdžiai pridūrė:

– Apgailestauju, – ir nuėjo, džiaugdamasi tokia sėkme. Ji rado ir labai dailių suflė indelių, reikiamo dydžio, bet stiklinių, o ne porcelianinių; tikėjosi, kad Edita liks patenkinta, labai nemurmės.

Iš porceliano skyriaus ji nuėjo į sodo skyrių kitapus gatvės. Lovelis už lango namie jau visai sukiužęs, ji norėjo užsisakyti naują.

Aptarinėjant tai su pardavėju, balsas už nugaros tarė:

– Ak, ponia Prentis, labas rytas.

Atsigręžusi ji išvydo Ričardą Koldfildą. Jis taip akivaizdžiai džiaugėsi, ją sutikęs, kad Ana nori nenori pasijuto pamaloninta.

– Žiū, kur susitinkame. Tikrai nepaprastas sutapimas. Tiesą sakant, kaip tik apie jus galvojau. Žinot, vakar norėjau paklausti, kur gyvenate, ir galbūt galėčiau kada užeiti jūsų aplankyti?

Bet paskui nusprendžiau, kad galiu jus įžeisti. Tikriausiai turite daugybę draugų, ir...

Ana jį pertraukė:

– Žinoma, užeikite aplankyti. Kaip tik ketinau kviestis pulkininką Grantą vakarienės ir pasiūlyti pasiimti ir jus.

– Tikrai? Tikrai ketinote?

Jis taip akivaizdžiai nudžiugo, kad Anai jo net pagailo. Vargšelis, tikriausiai jis vienišas. O ta džiugi jo šypsena iš tikrųjų beveik kaip berniuko.

Ji tarė:

– Kaip tik užsisakiau naują lovelį. Bute tik tokį ir galime turėti.

– Taip, tikriausiai.

– O jūs ką čia veikiate?

– Žvalgiausi į inkubatorius...

– Vis dar svajojate apie vištas?

– Iš dalies. Žiūrinėju naujausią paukštininkystės įrangą. Kiek suprantu, dabar labai madingi šitie elektriniai žaisliukai.

Sykiu jie pasuko išėjimo link. Staiga Ričardas Koldfildas išpyškino:

– Kažin – aišku, galbūt jūs užsiėmusi – ar nenorėtumėte su manim papietauti – tai yra jei neturite kitų reikalų.

– Ačiū. Labai norėčiau. Tiesą sakant, Edita, mano tarnaitė, kaip tik užsimetė surengti pavasarinės ruošos apeigas ir labai griežtai man liepė negrįžti namo pietų.

Ričardas Koldfildas pasibaisėjo ir nė nešyptelėjo.

– Labai neįprasta, tiesa?

– Edita – ypatinga tarnaitė.

– Vis tiek, žinot, tarnų geriau nelepinti.

Jis man priekaištauja, linksmai pamanė Ana. Ji švelniai atsakė:

– Kad nelabai yra ką lepinti. O Edita vis tiek greičiau bičiulė negu tarnaitė. Ji su manim jau labai daug metų.

– Ak, suprantu. – Jis pasijuto švelniai atstumtas, bet nuomonės nepakeitė. Ši miela švelni moteris skriaudžiama kažkokios namų tironės. Ji ne iš tų, kurios moka apsiginti. Pernelyg švelnios ir nuolankios prigimties.

Jis nesupratęs tarstelėjo:

– Pavasarinė ruoša? Ar ji daroma tokiu metų laiku?

– Ne visai. Reikėtų kovą. Bet mano duktė kelioms savaitėms išvažiavo į Šveicariją, todėl proga patogi. Kai ji namie, ten per daug veiklos.

– Tikriausiai jos ilgitės?

– Ak, taip.

– Šiais laikais merginos nemėgsta sėdėti namie. Matyt, skuba gyventi savo gyvenimo.

– Turbūt nebe taip labai kaip anksčiau. Ši idėja jau senstelėjusi.

– Mat kaip. Labai graži diena, tiesa? Gal norėtumėte pasivaikščioti po parką, jei labai nepavargtumėte?

– Ne, aišku, kad nepavargčiau. Kaip tik ketinau siūlyti tą patį.

Jie perėjo Viktorijos gatvę ir nužingsniavo siauru skersgatviu, galiausiai išlįsdami prie Šv. Jokūbo parko stoties. Koldfildas pažvelgė į Epstaino skulptūras.

– Ar ką nors apskritai jose įžiūrite? Kaip tokius dalykus galima vadinti *menu*?

– Ak, turbūt galima. Nė neabejoju.

– Juk *patikti* jums jos tai tikrai nepatinka?

– Man pačiai – ne. Aš senamadiška, mėgstu klasikines skulptūras ir tai, ką vertinti buvau išmokyta vaikystėje. Bet tai dar nelaiduoja gero skonio. Manau, kad reikia lavintis pamėgti ir naująsias meno formas. Tas pats tinka ir muzikai.

– Muzikai! Kokia ten muzika.

– Pone Koldfildai, jūs, regis, kalbate mažumėlę per griežtai.

Jis staiga atsisuko į ją. Ji nuraudo, truputį susijaudino, bet tvirtai, nekrūptelėjusi atrėmė jo žvilgsnį.

– Manot? Galbūt. Taip, tikriausiai, kai ilgesnį laiką būni išvykęs, grįžus erzina viskas, kas neliko lygiai taip, kaip prisimeni. – Jis staiga nusišypsojo. – Turėsite mane sutramdyti.

Ana skubiai atsakė:

– Ak, aš ir pati labai senamadiška. Sara dažnai iš manęs juokiasi. Bet man atrodo, kad baisiai gaila – kaip čia pasakius? – šitaip užsisklęsti, kai – na, kai sensti. Be visa kita, pradedi labai varginti aplinkinius – o be to, gali pražiopsoti ką nors svarbaus.

Ričardas kurį laiką ėjo tylomis. Paskui atsakė:

– Kaip keista girdėti jus kalbant apie senatvę. Jūs – jauniausias per ilgą laiką mano sutiktas žmogus. Daug jaunesnė, negu kai kurios iš tų padaužų merginų. Mane jos labai baugina.

– Taip, ir mane truputį. Bet dažniausiai jos būna labai geros.

Jie priėjo Šv. Jokūbo parką. Saulė visai išlindo, diena buvo kone šilta.

– Kur eisim?

– Eime pasižiūrėti į pelikanus.

Jie patenkinti žvelgė į paukščius, kalbėjosi apie visokias vandens paukščių rūšis. Visai nurimęs ir atsipalaidavęs, Ričardas pasidarė berniokiškai paprastas, žavus palydovas. Jie abu plepėjo ir juokėsi, nepaprastai laimingi vienas kito draugėje.

Tada Ričardas pasakė:

– Gal prisėskime valandžiukę saulėkaitoje? Nesušalsit?

– Ne, man visai šilta.

Jie prisėdo ant kėdžių ir žvelgė į vandenį. Blyškių spalvų vaizdas priminė japonišką paveikslą.

Ana tyliai pratarė:

– Koks gražus kartais būna Londonas. Ne visada tą supranti.

– Tikrai ne. Kartais net pribloškia.

Jie kiek patylėjo, tada Ričardas tarė:

– Mano žmona sakydavo, kad Londonas pavasarį geriausias. Sakydavo, kad žali pumpurėliai ir migdolmedžiai, o paskui – alyvos – svariau atrodo tarp plytų ir mūrų. Sakydavo, kad kaime viskas vyksta taip sumišai, per daug greitai, kad negali susyk aprėpti. O priemiesčio sode pavasaris ateidavo per naktį.

– Turbūt ji buvo teisi.

Nežiūrėdamas į Aną, Ričardas sunkiai pratarė:

– Ji mirusi – jau seniai.

– Žinau. Pulkininkas Grantas papasakojo.

Ričardas atsigręžė ir pažvelgė į ją.

– Ar pasakojo, nuo ko?

– Taip.

– Su tuo niekada negalėsiu susitaikyti. Visada jausiuosi, lyg būčiau ją nužudęs.

Ana akimirką patylėjo, paskui tarė:

– Suprantu, kad taip jaučiatės. Ir aš jausčiausi taip pat. Bet juk žinot, kad tai netiesa.

– Tiesa.

– Ne. Tik ne jai – ne moteriai. Atsakomybė prisiimti tokį pavojų tenka moteriai. Ji neatsiejama nuo – nuo jos meilės. Nepamirškite, ji nori vaiko. Juk jūsų žmona norėjo – norėjo vaiko?

– Ak, taip. Alina tuo labai džiaugėsi. Ir aš taip pat. Buvo stipri, sveika. Nė pagalvoti negalėjai, kad kas nors nutiks ne taip.

Vėl stojo tyla.

Paskui Ana pratarė:

– Aš taip jus užjaučiu – labai užjaučiu.

– Jau daug laiko praėjo.

– O kūdikis irgi mirė?

– Taip. Žinot, iš dalies tuo džiaugiuosi. Turbūt būčiau to

vargšelio nekentęs. Niekada nepamirščiau, kokia kaina sumokėta už jo gyvenimą.

– Papasakokit man apie savo žmoną.

Ir toje blyškioje žiemiškoje saulėkaitoje jis jai pasakojo apie Aliną. Kokia ji buvusi graži ir linksma. Kaip jai staiga užeidavęs noras patylėti, o jis spėliodavęs, apie ką ji galvojanti ir kur taip toli nuklydusi.

Staiga jis nutilo ir tada susimąstęs tarė:

– Daugybę metų su niekuo apie ją nekalbėjau.

O Ana švelniai atsakė:

– Tęskite.

– Visa tai truko taip trumpai – per trumpai. Trys mėnesiai sužadėtuvių, vedybos – „triukšmingos, kaip visada, mes nelabai tokių norėjome, bet jos mama užsispyrė". Medaus mėnesį praleidom, automobiliu keliaudami po Prancūziją, lankydami Luaros pilaites.

Netikėtai jis nukrypo:

– Žinot, ji bijojo važiuoti mašina. Nuolat laikydavo ranką man ant kelio. Nuo to turbūt tvirčiau jausdavosi, nežinau, ko ji bijojo. Į avariją niekada nebuvo pakliuvusi. – Jis patylėjo, paskui prašneko vėl: – Kartais po viso to pajusdavau jos ranką ant kelio, kai važinėdavau po Birmą. Tik pamanykit, žinot... Negalėjau patikėti, kad ji štai taip ėmė ir išnyko – tiesiog išnyko iš gyvenimo...

Taip, pamanė Ana, jausmas kaip tik toks – neįtikėtina. Jai taip pat buvo su Patriku. Jis *turi* kažkur būti. Jis *turi* kažkaip leisti jai pajusti, kad yra šalia. Negalėjo šiaip sau pranykti ir nieko po savęs nepalikti. Ta baisi praraja tarp mirusiųjų ir gyvųjų!

Ričardas tęsė. Pasakojo jai apie namuką, kurį rado viename aklagatvyje, su alyvos krūmu ir kriaušės medžiu.

Paskui jo šiurkštus, šaižus, trūkčiojantis balsas nutilo. Tada jis vėl susimąstęs pratarė:

– Nežinau, kodėl jums visa tai papasakojau...

Bet iš tikrųjų žinojo. Kai susijaudinęs paklausė Anos, ar ji nenorėtų papietauti jo klube – „Man regis, ten yra ponių priestatas – o gal labiau norėtumėte į restoraną?" – o ji atsakė, kad mieliau eitų į klubą, kai jie atsistojo ir nužingsniavo Pel Melo link, mintyse jis žinojo, tik nenorėjo pripažinti.

Šitaip jis atsisveikino su Alina čia, šaltame, nežemiškai gražiame žiemos parke.

Paliks ją čia, prie ežero, kur dangų braižo nuogos medžių šakos.

Jis paskutinįsyk prisiminė ją, jauną ir stiprią, ir liūdną jos dalią. Tai buvo rauda, giesmė, šlovinimo himnas – o galbūt visko po truputį.

Bet tai buvo ir jos laidotuvės.

Jis paliko Aliną parke ir išėjo į Londono gatves su Ana.

Ketvirtas skyrius

– Ar ponia Prentis namie? – paklausė dama Lora Vitsteibl.

– Dabar nėra. Bet turbūt ilgai neužtruks. Gal norėtumėte užeiti jos palaukti, ponia? Žinau, kad ji labai apsidžiaugtų jus pamačiusi.

Edita pagarbiai žengė į šalį ir įleido damą Lorą.

Ši tarė:

– Na, ketvirtį valandos luktelėsiu. Jau senokai jos nemačiau.

– Gerai, ponia.

Edita nuvedė ją į svetainę ir atsiklaupė įjungti elektrinio židinio. Dama Lora apsižvalgė po kambarį ir aiktelėjo.

– Žiūriu, perstumdėte baldus. Tas stalas juk stovėjo aname kampe. Ir sofa kitur.

– Ponia Prentis įsigeidė permainų, – atsakė Edita. – Ateinu vieną dieną, o ji viską stumdo ir tąso. „Ak, Edita, – sako ji, – žiūrėk, dabar daug gražiau. Daugiau erdvės." Na, aš tai nemačiau, kad kas nors būtų pagerėję, bet, žinoma, taip nepasakiau. Tos ponių užgaidos. Tik pasakiau: „Tik nepersitempkit, ponia. Sunkių daiktų kilnojimas ir tąsymas baisiai kenkia viduriams, o kai jie pajudės iš vietos, atgal taip lengvai nesugrįš." Aš juk žinau. Mano pačios svainei taip nutiko. Langą darė ir gavo trūkį. Visą likusį gyvenimą gavo drybsoti ant sofos.

– Tikriausiai visai be reikalo, – atkirto dama Lora. – Laimei,

atsikratėm tos nuomonės, kad gulėjimas ant sofos – vaistas nuo visų ligų.

– O dabar nė po gimdymo mėnesį pagulėti neduoda, – nepritariamai atrėžė Edita. – Vargšelė mano dukterėčia, ją vertė vaikščioti jau penktą dieną.

– Žmonės dabar daug sveikesni, negu kada anksčiau.

– Kurgi ne, tikiuosi, – niauriai atsakė Edita. – Vaikystėje buvau labai nupiepus. Nė nemaniau, kad mane užaugins. Vis alpdavau, vis traukuliai imdavo. O žiemą mėlynuodavau – šaltis spausdavo širdį.

Nesusidomėjusi Editos vaikystės ligomis, dama Lora tyrinėjo pertvarkytą kambarį.

– Sakyčiau, pokyčiai į gera, – pasakė ji. – Ponia Prentis visiškai teisi. Kažin, kodėl ji anksčiau nepersitvarkė.

– Suka lizdą, – reikšmingai atsakė Edita.

– Kaip?

– Suka lizdą. Mačiau, kaip paukščiai juos suka. Laksto su šapeliais snapuose.

– Aha.

Moterys susižvalgė. Nė nemirktelėjusios, jos, regis, apsikeitė svarbiomis žiniomis. Dama Lora atsainiai paklausė:

– Ar pastaruoju metu nematei pulkininko Granto?

Edita papurtė galvą.

– Vargšelis, – pasakė ji. – Jei manęs paklaustumėt, sakyčiau, jis jau gavo kamžų. Taip prancūziškai bus „per snapą", – paaiškino ji.

– Ak, *conge* – aha, supratau.

– Mielas buvo ponas, – būtuoju laiku lyg per laidotuves tęsė Edita, tarsi skaitytų epitafiją. – Ką gi!

Žengdama iš kambario, ji tarė:

– Žinot, kam nepatiks pertvarkytas kambarys? Panelei Sarai. Ji nemėgsta permainų.

Lora Vitsteibl kilstelėjo atsikišusius antakius. Paskui atsainiai išsitraukė iš lentynos knygą ir ėmė ją vartyti.

Tada pasigirdo rakinama spyna, ir buto durys atsivėrė. Ankštame prieškambaryje linksmai skardėjo Anos ir vyriškio balsai.

Anos balsas tarė:

– Ak, paštas. Oi, atėjo laiškas iš Saros.

Laikydama rankoje laišką, ji įėjo į kambarį ir staiga sutrikusi sustojo.

– Ak, Lora, kaip malonu tave matyti, – ji atsigręžė į vyrą, sekusį jai iš paskos. – Ponas Koldfildas, dama Lora Vitsteibl.

Dama Lora greitai jį įvertino.

Niekuo neišsiskiriantis tipas. Ko gero, užsispyręs. Sąžiningas. Geraširdis. Be humoro jausmo. Tikriausiai jautrus. Iki ausų įsimylėjęs Aną.

Kaip visada, ji ėmė jį šiurkščiai kalbinti.

Ana sumurmėjo:

– Paprašysiu Editą atnešti arbatos, – ir išėjo iš kambario.

– Man nereikia, brangioji, – šūktelėjo dama Lora jai įkandin. – Jau beveik šešios valandos.

– Na, mudu su Ričardu norime arbatos, buvome koncerte. O ką tu gersi?

– Brendį su sodos vandeniu.

– Gerai.

Dama Lora tarė:

– Mėgstate muziką, pone Koldfildai?

– Taip. Ypač Bethoveną.

– Visi anglai mėgsta Bethoveną. Deja, mane jis migdo, bet aš ir nesu itin muzikali.

– Rūkysite, dama Lora? – Koldfildas ištiesė jai portsigarą.

– Ne, dėkui, rūkau tik cigarus.

Įdėmiai jį nužvelgusi, ji pridūrė:

– Tai jūs šeštą valandą mieliau geriate arbatą, o ne kokteilį ar šerį?

– Nebūtinai. Ne ypač mėgstu arbatą. Bet kažkaip ji dera prie Anos... – jis nutilo. – Skamba kvailai!

– Ką jūs. Jūs labai įžvalgus. Ana kartais geria kokteilius ar šerį, tas tiesa, bet iš tikrųjų ji – moteris, kuri gražiausiai atrodo, atsisėdusi prie arbatos padėklo – padėklo su dailiais senoviniais įrankiais, puikaus porceliano puodukais ir lėkštutėmis.

Ričardas buvo sužavėtas.

– Jūs visiškai teisi!

– Aną pažįstu daugybę metų. Labai ją myliu.

– Žinau. Ji dažnai apie jus pasakoja. Ir, aišku, apie jus girdėjau ir iš kitų šaltinių.

Dama Lora linksmai nusivaipė.

– Na taip, aš – viena žymiausių Anglijos moterų. Nuolat dalyvauju kokiuose nors komitetuose, dėstau savo nuomonę per radiją ar apskritai skelbiu, kaip žmonijai gyventi. Tačiau gerai žinau, kad visa, ko žmogus gyvenime pasiekia, iš tikrųjų yra labai mažai, – tą patį nesunkiai būtų galėjęs pasiekti kiekvienas.

– Ak, ką jūs, – nesutiko Ričardas. – Juk tokia išvada labai nemaloni?

– Nebūtinai. Visos mūsų pastangos turėtų būti paremtos atsidavimu.

– Aš, greičiausiai, nesutinku.

– Ne?

– Ne. Manau, kad jei vyras (ar, žinia, moteris) nori ko nors pasiekti, pirmoji sąlyga jam yra pasitikėti savimi.

– O kam?

– Nagi, dama Lora, juk...

– Aš senamadiška. Man labiau patiktų, jei žmonės pažintų save, o *tikėtų* Dievą.

– Pažinimas – tikėjimas, ar ne tas pats?

– Atleiskite, bet tikrai ne. Viena iš mano mažųjų teorijų (žinia, visai neįgyvendinamų, bet todėl jos ir mielos) yra, kad vieną mėnesį per metus žmonės turėtų praleisti vidury dykumos. Aišku, greta šulinio, gausiai aprūpinti datulėmis, ar kas ten dykumose valgoma.

– Turėtų būti visai smagu, – šypsodamasis pasakė Ričardas. – Tik aš dar pareikalaučiau kelių geriausių pasaulio knygų.

– Aha, bet juk tai ir svarbiausia. Knygos draudžiamos. Nuo knygų atsiranda priklausomybė. Jei būtų sočiai maisto ir vandens, bet nieko – visiškai *nieko* – ką veikti, bent turėtume šiokią tokią galimybę susipažinti su savim.

Ričardas nepatikliai nusišypsojo.

– Nemanot, kad dauguma žmonių visai neblogai save pažįsta?

– Tikrai *ne*. Šiais laikais nėra kada pažinti ką nors, nebent maloniausius savo bruožus.

– Dėl ko judu ginčijatės? – įeidama su taure rankoje paklausė Ana. – Štai tavo brendis su sodos vandeniu, Lora. Edita tuojau atneš arbatos.

– Aš dėstau savo meditacijų dykumoje teoriją, – atsakė Lora.

– Oi, šitai Lora sugeba, – nusijuokė Ana. – Sėdi dykumoje nieko neveikdamas ir imi suprasti, koks esi baisus.

– Ar tikrai visi yra baisūs? – sausai paklausė Ričardas. – Žinau, psichologai dažnai taip sako – bet juk – kodėl?

– Nes jei turime laiko pažinti tik dalį savęs, kaip jau minėjau, pasirinksime pačią maloniausią, – tučtuojau atsakė dama Lora.

– Na taip, Lora, – pritarė Ana, – bet kai jau pasėdi dykumoje ir supranti, koks esi baisus, kas iš to? Ar sugebėsi pasikeisti?

– Turbūt tai labai mažai tikėtina – tačiau šitaip bent jau išsiaiškintume, kaip elgtumės tam tikromis aplinkybėmis, o svarbiausia, *kodėl*?

– Bet juk ir taip visai neblogai įsivaizduojame, kaip elgtumės tam tikromis aplinkybėmis? Na, juk tereikia jas ir save įsivaizduoti?

– Ak, Ana, Ana! Įsivaizduok kokį nors žmogų, mintyse repetuojantį, ką pasakys savo viršininkui, merginai, kaimynui iš kitapus gatvės. Jis puikiai viską apgalvoja – o kai ateina ta akimirka, arba užsikerta, arba pasako visai kita! Tie žmonės, kurie širdyje yra įsitikinę, kad sugebės susitvardyti, nutikus nelaimei, pirmieji visiškai pameta galvą, o tie, kurie bijo susimauti, nustebina patys save ir griebia jautį už ragų.

– Taip, bet tai neteisinga. Turi galvoje, kad žmonės įsivaizduoja ir atkartoja sau *pageidautinus* pokalbius ir veiksmus. Jie tikriausiai puikiai žino, kad taip nebus. O aš manau, kad širdies gilumoje kiekvienas žino, kaip jis linkęs elgtis ir koks – na, koks jo charakteris.

– Ak, vaikeli. – Dama Lora pakėlė rankas. – Tai tu manai, kad pažįsti Aną Prentis – kažin.

Įėjo Edita, nešina arbata.

– Nemanau, kad aš labai jau miela, – nusišypsojo Ana.

– Štai panelės Saros laiškas, ponia, – pasakė Edita. – Palikote jį miegamajame.

– Ak, dėkui, Edita.

Ana padėjo dar neatplėštą laišką greta lėkštės. Dama Lora skubiai į ją žvilgtelėjo.

Ričardas Koldfildas gana greitai išgėrė puoduką arbatos ir atsisveikino.

– Jis toks taktiškas, – pasakė Ana. – Jam atrodo, kad norime pasikalbėti be jo.

Dama Lora įdėmiai pažvelgė į draugę. Anos permainos ją šiek tiek stebino. Tykus Anos grožis lyg pražydo. Lora Vitsteibl buvo tai mačiusi ir anksčiau ir priežastį suprato. Tas spindesys, tas džiugus žvilgsnis reiškė tik viena: Ana įsimylėjo. Kaip neteisinga, toptelėjo damai Lorai, kad įsimylėjusios moterys pačios gražiausios, o įsimylėję vyrai panašūs į nuliūdusius avinus.

– Kas geresnio, Ana? – paklausė ji.

– Ak, nežinau. Viskas kaip visada. Nieko ypatinga.

– Ričardas Koldfildas – naujasis tavo draugas, tiesa?

– Taip. Mudu pažįstami tik kokias dešimt dienų. Susipažinau su juo pas Džeimsą Grantą per vakarienę.

Ji šiek tiek papasakojo damai Lorai apie Ričardą, o baigdama naiviai paklausė:

– Jis tau patinka, tiesa?

Lora, dar neapsisprendusi, ar Ričardas Koldfildas patinka, ar ne, skubiai atsakė:

– Taip, labai.

– Žinai, man atrodo, kad jo gyvenimas buvo liūdnas.

Tokį teiginį dama Lora girdėdavo labai dažnai. Tramdydama šypseną ji paklausė:

– Kokios naujienos iš Saros?

Anos veidas nušvito.

– Ak, Sarai labai smagu. Sniegas puikus, ir niekas nieko nesusilaužė.

Dama Lora sausai tarstelėjo, kad Edita nusivils. Jos abi nusijuokė.

– Štai Saros laiškas. Ar galiu jį atplėšti?

– Žinoma.

Ana praplėšė voką ir perskaitė trumpą laiškelį. Tada meiliai nusijuokė ir padavė laišką damai Lorai.

Mieloji mama, – rašė Sara – *sniegas tiesiog puikus. Visi kalba, kad tokio puikaus sezono dar nėra buvę. Lu bandė, bet jai, deja, nepavyko. Rodžeris daug mane mokė – jis labai malonus, nes slidininkų pasaulyje jis – tikra žvaigždė. Džeinė sako, kad aš kritau jam į akį, bet aš taip nemanau. Greičiau tai – sadistinis malonumas stebėti, kaip aš susirietusi į kamuoliuką stačia galva krintu į pusnį. Čia viesi ledi Kronšam su tuo bjauriu Pietų amerikiečiu. Jie tikri triukšmadariai. Įsimylėjau vieną instruktorių – neįtikėtiną gražuoliuką – bet jis, deja, įpratęs, kad visos jį įsimyli, tai aš nieko nepešiau. Bent jau išmokau šokti ant ledo.*

Kaip tu laikaisi, mieloji? Tikiuosi, daug bendrauji su draugužiais. Per daug nesiautėk su senuoju pulkininku, jo akyse kartais Punos velniukai šokinėja! Kaip laikosi profesorius? Ar papasakojo kokių įdomių nešvankių vedybų papročių?

Iki greito pasimatymo, su meile, Sara.

Dama Lora grąžino laišką.

– Taip, regis, Sarai smagu... Profesorius – tai tavo bičiulis archeologas?

– Taip, Sara visą laiką mane dėl jo erzina. Vis ruošiuosi pakviesti jį pietų, bet niekaip neturiu laiko.

– Taip, regis, tikrai buvai užsiėmusi.

Ana užlankstė Saros laišką, paskui vėl atlankstė. Lengvai atsidusdama, ji tarstelėjo:

– Dievulėliau.

– Kas Dievulėliau, Ana?

– Na, galiu juk ir pasakyti. Vis tiek tikriausiai pati supratai. Ričardas Koldfildas man pasipiršo.

– Kada?

– Ak, vos šiandien.

– O tu tekėsi?

– Turbūt taip... Ką aš čia šneku? Aišku, kad tekėsiu.

– Spartuolė, Ana!

– Turi galvoje, negana ilgai jį pažįstu? Ak, bet mes abu tvirtai apsisprendėme.

– O tu nemažai apie jį žinai – pulkininko Granto dėka. Labai dėl tavęs džiaugiuosi, mieloji. Atrodai labai laiminga.

– Tau, Lora, tikriausiai skambės labai paikai, bet aš tikrai labai jį myliu.

– O kas čia paika? Taip, matyti, kad myli.

– Ir jis mane myli.

– Tai irgi akivaizdu. Dar niekad nemačiau vyro, tokio panašaus į aviną.

– Ričardas nepanašus į aviną!

– Įsimylėję vyrai *visi* panašūs į avinus. Tikriausiai toks gamtos dėsnis.

– Bet jis tau patinka, Lora? – spyrėsi Ana.

Šįsyk Lora Vitsteibl atsakyti neskubėjo. Labai lėtai ji pratarė:

– Žinai, Ana, jis labai paprastas žmogus.

– Paprastas? Galbūt. Bet juk tai visai miela.

– Na, gali kilti tam tikrų sunkumų. Be to, jis jautrus, labai jautrus.

– Kokia tu įžvalgi, kad pastebėjai, Lora. Ne visi pastebi.

– Aš – ne visi. – Ji mažumėlę sudvejojo, paskui paklausė: – Ar jau pasakei Sarai?

– Aišku, kad ne. Juk sakiau. Jis tik šiandien pasipiršo.

– Turėjau galvoje, ar laiškuose apie jį užsiminei – sakykime, ar išgrindei kelią?

– Ne – tikriausiai ne. – Patylėjo. – Reikės jai parašyti ir pranešti.

– Taip.

Ana vėl patylėjo ir prabilo:

– Nemanau, kad Sara labai prieštarautų, kaip sakai?

– Sunku pasakyti.

– Ji visada man tokia miela. Niekas nežino, kokia miela sugeba būti Sara – tai yra nieko nė nesakydama. Aišku – matyt... – Ana graudžiai pažvelgė į draugę. – Jai gali pasirodyti *juokinga.*

– Tai jau tikrai. Negerai?

– Ak, man tai nieko. Bet Ričardui nepatiks.

– Taip – taip. Na, Ričardui teks pakentėti, tiesa? Bet, tavimi dėta, būtinai parašyčiau Sarai, kol ji dar negrįžo. Šitaip ji turės truputį laiko apsiprasti su ta mintim. Tiesa, kada ketinate tuoktis?

– Ričardas nori tuoktis kuo greičiau. Ir nėra ko laukti, tiesa?

– Tikrai ne. Manyčiau, kuo greičiau, tuo geriau.

– Mums labai sekasi – Ričardas kaip tik gavo darbą – pas brolius Helnerius. Birmoje pažinojo vieną jų jaunesnįjį partnerį. Tikrai pasisekė, tiesa?

– Mieloji, regis, viskas baigsis laimingai. – Ji švelniai pakartojo: – Labai dėl tavęs džiaugiuosi.

Atsistojusi Lora Vitsteibl priėjo prie Anos ir ją pabučiavo.

– Nagi – ko taip susiraukei?

– Dėl Saros – tikiuosi, ji nesupyks.

– Mieloji Ana, kieno gyvenimą gyveni – savo ar Saros?

– Aišku, savo, bet...

– Jei Sara supyks, tai supyks! O paskui atlyš. Ji tave myli, Ana.

– Ak, žinau.

– Būti mylimai – labai nepatogu. Anksčiau ar vėliau beveik visi tą supranta. Kuo mažiau žmonių tave myli, tuo mažiau teks kentėti. Kaip man pasisekė, kad dauguma žmonių nuoširdžiai manęs nemėgsta, o visi kiti tik abejingai šypteli.

– Lora, tu klysti. Aš...

– Sudie, Ana. Ir neversk savo Ričardo sakyti, kad aš jam patinku. Iš tikrųjų aš jam baisiai nepatikau. Bet tai visiškai nieko nereiškia.

Tąvakar per bendrus pietus išsilavinęs vyriškis greta damos Loros, baigęs dėstyti revoliucingas šoko terapijos naujoves, nusivylęs išvydo abejingą jos žvilgsnį.

– Jūs nesiklausėte, – įsižeidęs aiktelėjo jis.

– Atleiskit, Deividai. Galvojau apie motiną ir dukterį.

– Ak, Atvejis, – jo akyse sužibo susidomėjimas.

– Ne, ne atvejis. Draugės.

– Spėju, iš tų savininkiškų motinų?

– Ne, – atsakė dama Lora. – Šiuo atveju savininkiška duktė.

Penktas skyrius

1

– Na, mano brangioji Ana, – pasakė Džefris Feinas. – Be abejo, labai tave sveikinu – ar kaip ten sakoma tokiomis progomis. Leisk pasakyti, kad tam vaikinui labai pasisekė – taip, labai pasisekė. Aš jo nepažįstu, tiesa? Vardas, man regis, negirdėtas.

– Ne, mudu susipažinome tik prieš kelias savaites.

Profesorius Feinas, kaip buvo pratęs, meiliai pažvelgė į ją pro akinių viršų.

– Še, kad nori, – priekaištingai tarė jis. – Ar ne per daug skubate? Truputį lengvabūdiška?

– Ne, nemanyčiau.

– Matavajalų tautoje merginimo laikotarpis trunka bent pusantrų metų...

– Jie tikriausiai labai apdairūs žmonės. O aš maniau, kad laukiniai valdomi primityvių impulsų.

– Matavajalai – tikrai ne laukiniai, – pasibaisėjęs atsakė Džefris Feinas. – Jų kultūra labai brandi. Vedybų apeigos – įdomios ir sudėtingos. Jungtuvių išvakarėse nuotakos draugės – hm hm – na, gal nesigilinkime. Bet tai tikrai labai įdomu, gali būti, kad kadaise šventosios Vyriausiosios kunigės vedybų apeigos – ne, tikrai geriau nereikia... Dabar dėl vestuvių dovanos. Ko norėtum dovanų, Ana?

– Man tikrai nereikia jokių dovanų, Džefri.

– Sidabras, kaip paprastai, tiesa? Regis, pamenu, kaip pirkau

sidabrinį puoduką – ne, ne, tai buvo krikštynoms – gal šaukštelių? Ar padėklą skrebučiams? Ak, sugalvojau, vazą rožėms. Bet, mieloji Ana, *apie* tą vyruką tu ką nors žinai? Supranti, ar jis patikimas – ar turite bendrų draugų ir panašiai? Nes kartais prisiskaitai tokių neįtikėtinų istorijų.

– Na, susipažinome ne uoste, o savo gyvybės jo naudai neapsidraudžiau.

Džefris Feinas vėl neramiai pažvelgė į ją ir su palengvėjimu išvydo, kad ji juokiasi.

– Tai gerai, tai gerai. Išsigandau, kad tavęs neįžeisčiau. Bet reikia pasisaugoti. O ką sako duktė?

Anos veidas akimirką apsiniaukė.

– Parašiau Sarai – žinai, ji Šveicarijoje, – bet atsakymo negavau. Aišku, praėjo dar nedaug laiko, bet aš vis dėlto tikėjausi... – ji nutilo.

– Nelengva atsiminti atsakyti į laiškus. Man kuo toliau, tuo sunkiau. Kovo mėnesį manęs paprašė skaityti paskaitų Osle. Norėjau atsakyti. Visai pamiršau. Laišką radau tik vakar – seno palto kišenėje.

– Na, laiko dar yra, – paguodė Ana.

Džefris Feinas liūdnai pažvelgė į ją švelniomis mėlynomis akimis.

– Tačiau kvietimas buvo pernai metų kovą, mieloji Ana.

– Dievulėliau – bet, Džefri, kaipgi laiškas šitiek laiko išgulėjo palto kišenėje?

– Tas paltas labai senas. Viena rankovė beveik nuplyšo. Todėl pasidarė nepatogu jį vilkėti. Aš – hm hm – padėjau jį į šalį.

– Turėtum susirasti, kas tavim pasirūpina, Džefri.

– O man labiau patinka, kad nesirūpintų. Kadaise turėjau labai uolią namų šeimininkę, šaunią virėją, bet ji nepaliaujamai vis tvarkėsi. Ji net išmetė mano užrašus apie bulijanų lietaus šaukė-

jus. Žala nepataisoma. Ji aiškino, kad jie gulėjo anglių kibire – bet aš jai pasakiau: „Anglių kibiras – ne šiukšliadėžė, ponia... ponia..." – kuo ji ten vardu. Bijau, kad moterys visai nesupranta, kas svarbu, o kas ne. Jos beprasmiškai sureikšmina valymą, tarsi jis būtų kokia apeiga.

– Kai kas sako, kad taip ir yra, tiesa? Lora Vitsteibl – ją, žinoma, pažįsti – sykį mane baisiai išgąsdino, kažkaip suteikusi niaurią prasmę tam, kad žmonės dusyk per dieną plauna kaklą. Tarsi kuo murzinesnis būtum, tuo tyresnė tavo širdis!

– Tikrai? Na, man metas eiti. – Jis atsiduso. – Ilgėsiuos tavęs, Ana, nė apsakyti negaliu, kaip labai.

– Bet aš juk niekur nedingsiu, Džefri. Niekur nesikraustau, Ričardas turi darbą Londone. Jis tau tikrai patiks.

Džefris Feinas vėl atsiduso.

– Tai ne tas pats. Ne, ne, kai gražuolė išteka už kito... – jis spustelėjo jai ranką. – Tu esi man labai svarbi, Ana. Beveik drįsau viltis – bet ne, ne, nieko nebūtų išėję. Toks senas krienas kaip aš... Ne, tau būtų buvę nuobodu. Bet aš visa širdimi tavo, Ana, ir kuo nuoširdžiausiai linkiu tau laimės. Žinai, ką visada man priminei? Tas eilutes iš Homero.

Jis išraiškingai padeklamavo ilgoką graikišką ištrauką.

– Štai, – džiaugsmingai tarė jis.

– Dėkoju, Džefri, – atsakė Ana. – Nesuprantu, ką tai reiškia...

– Tai reiškia...

– Ne, nesakyk. Vis tiek negali būti taip gražu, kaip skamba. Kokia nuostabi yra graikų kalba. Sudie, mielasis Džefri, ir dėkoju... Nepamiršk skrybėlės – ne, čia ne tavo skėtis, čia Saros – ir – pala pala – štai tavo krepšys.

Ji uždarė duris jam pavymui.

Edita kyštelėjo galvą pro virtuvės duris.

– Bejėgis kaip kūdikis, tiesa? – pasakė ji. – O juk negali sa-

kyti, kad koks silpnaprotis būtų. Savo srityje tikrai nusimano, greičiausiai. Nors, man regis, tos laukinės gentys, kuriomis jis taip domisi, tiesiog ištvirkusios. Ta medinė statulėlė, kurią jums atnešė, aš ją nukišau į baltinių spintos gilumą. Jai reikia liemenėlės ir figos lapelio. O senasis profesorius nė vienos nepadorios minties neturi. Ir ne toks jis jau senas.

– Jam keturiasdešimt penkeri.

– Na, štai. Tai nuo mokslų jis šitaip nupliko. Mano sūnėnas visiškai nupliko nuo karštinės. Buvo plikas kaip kiaušinis. Bet po kurio laiko plaukai vėl ataugo. Atėjo du laiškai.

Ana juos paėmė.

– Grąžinta pašto siunta? – jos veidas persimainė. – Ak, Edita, tai mano laiškas Sarai. Kokia aš kvailė. Užrašiau viešbučio pavadinimą, bet pamiršau miestą. Kas gi čia dabar man darosi.

– Juk viskas aišku, – pabrėžtinai tarė Edita.

– Krečiu visokias kvailystes... O čia nuo damos Loros... Ak, kokia ji miela... reikia jai paskambinti.

Ji nuėjo į svetainę ir surinko numerį.

– Lora? Ką tik gavau tavo laišką. Tu per gera. Gauti Pikasą būtų nuostabu. Visada troškau turėti nuosavą Pikasą. Pakabinsiu jį virš rašomojo stalo. Tu tokia gera. Ak, Lora, kokia aš kvaiša! Parašiau Sarai ir viską papasakojau – o laiškas ką tik grįžo. Užrašiau tiesiog „Hotel des Alpes“, Šveicarija“. Ar *įsivaizduoji* tokią paikystę?

Dama Lora žemu balsu atsakė:

– Hm, įdomu.

– Kaip suprasti – įdomu?

– Taip, kaip ir pasakiau.

– Žinau šitą toną. Tu kažką prisigalvoji. Nori pasakyti, kad iš tikrųjų nenorėjau, kad Sara gautų laišką, ar panašiai. Čia ta bjauri tavo teorija, kad iš tikrųjų visos klaidos daromos tyčia.

– Ši teorija ne mano.

– Na, ji vis tiek neteisinga! Štai poryt grįš Sara, nieko nežinos, ir man teks viską išsamiai jai pasakoti, ir bus daug labiau gėda. Nė nežinosiu, nuo ko pradėti.

– Taip, štai kur įsivėlei, nenorėdama, kad Sara gautų tą laišką.

– Bet aš norėjau, kad ji jį gautų. Neerzink.

Kitame laido gale pasigirdo kikenimas.

Ana piktai atkirto:

– Ir iš viso, ta teorija – nesąmonė! Pas mane ką tik buvo Džefris Feinas. Jis neseniai rado kvietimą skaityti paskaitų Osle pernai kovą, kurį buvo pametęs. Negi sakysi, kad jis jį pametė tyčia?

– Ar jis norėjo skaityti paskaitas Osle? – paklausė dama Lora.

– Turbūt taip – na, nežinau.

Dama Lora klastingai atsakė „įdomu“ ir padėjo ragelį.

2

Gėlių krautuvėlėje prie sankryžos Ričardas Koldfildas nupirko puokštę narcizų.

Jis buvo labai laimingas. Iš pradžių abejojęs, dabar jau ėmė apsiprasti naujajame darbe. Merikas Helneris, viršininkas, jam labai patiko – o jų draugystė, prasidėjusi Birmoje, tvėrė ir Anglijoje. Darbas nebuvo techniškas. Tiesiog kasdieniai administraciniai reikalai, kuriems pravertė žinios apie Birmą ir Rytus. Ričardas nebuvo ypatingų gabumų žmogus, bet sąžiningas, darbštus ir turėjo pakankamai sveiko proto.

Pirmosios nesėkmės, grįžus į Angliją, buvo primirštos. Tarsi pradėtų naują, visapusiškai jam palankų gyvenimą. Malonus darbas, draugiškas ir supratingas darbdavys ir artėjančios vedybos su mylima moterimi.

Kasdien jis vis dar nustebdavo, kad Anai patinka. Kokia ji meili, kokia švelni ir patraukli! Bet kartais, kai jam tekdavo ką nors per daug kategoriškai paaiškinti, jis pastebėdavo valiūkišką jos šypsnį. Iš jo dažnai juokiamasi nebuvo, ir iš pradžių jam tai nelabai patiko – bet galiausiai teko pripažinti: Anai jis tai leido ir netgi tuo mėgavosi.

Kai Ana sakydavo: „Koks tu pompastiškas, brangusis", jis iš pradžių raukydavosi, o paskui nusijuokdavo sykiu ir atsakydavo: „Na, gal kiek ir perlenkiau lazdą." O sykį jis jai pasakė: „Tu man labai gera, Ana. Su tavim aš darausi daug žmogiškesnis."

Ji skubiai atsakė: „Mes abu geri vienas kitam."

– Aš taip nedaug ką galiu dėl tavęs padaryti – tik rūpintis tavimi ir tave globoti.

– Nesirūpink per daug. Neskatink mano silpnybių.

– Tavo silpnybių? Tu tokių neturi.

– Ak, aišku, kad turiu, Ričardai. Visada stengiuosi visiems įtikti. Nemėgstu, kai kas nors būna manim nepatenkintas. Nemėgstu barnių – ar tupinėjimo.

– Ir dėkui Dievui! Nepakęsčiau nuolat besivaidijančios, įkyruolės žmonos. Patikėk, esu tokių matęs! Kaip tik dėl to labiausiai tavimi žaviuosi, Ana, tu visada švelni ir romi. Brangioji, kokie mudu būsime laimingi.

Ji tyliai atsakė:

– Taip, manau, kad taip.

Ričardas, pagalvojo ji, nuo pirmojo mūsų pažinties vakaro gerokai pasikeitė. Jis nebesielgė jau taip palyginti priešiškai, kaip nuolat besiginantis žmogus. Kaip pats sakė, darėsi daug žmogiškesnis. Labiau pasitikintis, todėl pakantesnis ir draugiškesnis.

Ričardas pasiėmė narcizus ir nuėjo prie daugiabučio. Anos butas buvo trečiame aukšte. Jis pakilo liftu, pasisveikinęs su durininku, kuris dabar jau gerai jį pažino iš matymo.

Edita atidarė jam duris, ir iš kito koridoriaus galo jis išgirdo uždususį Anos balsą:

– Edita – Edita, ar nematei mano rankinuko? Kažkur jį pasidėjau.

– Gera diena, Edita, – pasakė Koldfildas, žengdamas pro duris.

Greta Editos jis jautėsi nejaukiai ir stengėsi tai nuslėpti pabrėžtinu draugiškumu, kuris atrodė gana dirbtinis.

– Gera diena, pone, – pagarbiai atsakė Edita.

– Edita... – iš miegamojo pasigirdo neramus Anos balsas. – Ar girdi? Na, ateik!

Ji išėjo į koridorių, o Edita kaip tik atsakė:

– Atėjo ponas Koldfildas, ponia.

– Ričardai? – eidama koridoriumi jo link Ana atrodė nustebusi. Nusivedė jį į svetainę, per petį tarstelėjusi Editai: – Surask mano rankinuką. Gal palikau Saros kambaryje?

– Kitą kartą galvą pamesit, – atsakė Edita ir nuėjo.

Ričardas susiraukė.

Laisvas Editos kalbėjimas nederėjo su jo pagarbumo samprata. Prieš penkiolika metų tarnai šitaip nekalbėdavo.

– Ričardai – šiandien tavęs nelaukiau. Maniau, kad ryt ateisi pietų.

Ji atrodė sutrikusi, šiek tiek nerami.

– Rytojus atrodė taip toli, – šypsodamasis atsakė jis. – Atnešiau tau gėlių.

Įteikė jai narcizus, ji džiugiai aiktelėjo, o jis staiga pastebėjo, kad kambaryje ir taip pilna gėlių. Ant žemo stalelio prie židinio stovėjo dubuo hiacintų, visur aplink – ankstyvosios tulpės ir narcizai.

– Atrodai labai šventiškai, – pasakė jis.

– Žinoma. Šiandien grįžta Sara.

– Ak taip – taip, tikrai. Žinai, aš visai pamiršau.

– Ak, Ričardai.

Jos balse nuskambėjo priekaištas. Tiesa, jis pamiršo. Puikiai žinojo dieną, kada ji grįš, bet kai išvakarėse juodu su Ana nuėjo į teatrą, nė vienas apie tai neužsiminė. Tačiau juodu apie tai buvo kalbėjęsi ir sutarę, kad Saros grįžimo vakarą Ana pabus su ja viena, o jis kitą dieną ateis pietų susipažinti su būsimąja podukra.

– Atleisk, Ana. Tiesiog visai iškrito iš galvos. Atrodai labai susijaudinusi, – šiek tiek priekaištingai pridūrė jis.

– Na, kai duktė grįžta, proga ypatinga, tiesa?

– Tikriausiai.

– Aš kaip tik važiuoju į stotį jos pasitikti. – Ji žvilgtelėjo į laikrodį. – Ak, dar spėsiu. Traukinys vis tiek tikriausiai vėluos. Visada vėluoja.

Nešina Anos rankinuku, į kambarį įžengė Edita.

– Baltinių spintelėje – štai kur jį palikot.

– Aišku – ieškojau pagalvių užvalkalų. Ar apvilkai žaliuosius Saros patalus? Nepamiršai?

– Ar aš kada nors ką nors pamirštu?

– O cigarečių?

– Taip.

– O Tobį ir Džumbą?

– Taip, taip, taip.

Pasipiktinusi, purtydama galvą, Edita išėjo.

– Edita, – šūktelėjo Ana jai įkandin ir ištiesė narcizus. – Būk gera, pamerk juos.

– Kad jau vazų nebėra! Nieko baisaus, ką nors sugalvosiu.

Ji paėmė gėles ir išėjo.

Ričardas tarė:

– Tu džiūgauji kaip vaikas, Ana.

– Na, labai džiaugiuosi, kad vėl pamatysiu Sarą.

Jis juokais, bet griežtokai paklausė:

– Kiek jos nematei – ištisas tris savaites?

– Na taip, labai paika, – Ana nuginkluojamai šyptelėjo, – bet aš tikrai labai myliu Sarą. Juk tu neprieštarauji?

– Aišku, kad ne. Labai nekantrauju su ja susipažinti.

– Ji tokia ūmi ir meili. Neabejoju, kad judu gražiai sutarsite.

– Ir aš neabejoju.

Tebesišypsodamas jis pridūrė:

– Ji tavo duktė – todėl ji tikriausiai labai miela mergina.

– Kaip gražiai pasakei, Ričardai. – Padėjusi rankas jam ant pečių, ji pažvelgė jam į akis. – Mielasis Ričardai, – pasakė ir pabučiavo. Paskui pridūrė: – Tu – tau pakaks kantrybės, tiesa, brangusis? Supranti – juk mūsų vedybos ją gali šiek tiek pribloškti. Jei tik nebūčiau taip paikai išsiuntusi to laiško.

– Tik nesijaudink, brangioji. Juk žinai, kad gali manimi kliautis. Gal iš pradžių Sara purkštaus, bet turime ją įtikinti, kad sumanėme labai gerai. Pažadu, kad ir ką ji sakytų, aš neįsižeisiu.

– Ak, ji nieko ir *nesakys*. Sara puikiai išauklėta. Bet ji labai nepakenčia visokių permainų.

– Nagi, pralinksmėk, mieloji. Šiaip ar taip, ji juk negali atšaukti užsakų, tiesa?

Į šį pokštą Ana neatsakė. Ji vis dar atrodė susirūpinusi.

– Jei tik būčiau išsyk jai parašiusi...

Ričardas nusijuokė jai į akis ir atsakė:

– Atrodai visai kaip mergytė, pagauta laižanti uogienę! Viskas bus gerai, širdele. Mudu su Sara netruksime susidraugauti.

Ana netikėdama pažvelgė į jį. Linksma, rami jo laikysena kažkaip netiko. Jai būtų labiau patikę matyti jį truputį nerimaujantį.

Ričardas tęsė:

– Mieloji, nustok šitaip smarkiai jaudintis!

– Dažniausiai ir nesijaudinu, – atsakė Ana.

– Jaudiniesi. Štai, net virpi – o viskas visiškai paprasta ir aišku.

Ana atsakė:

– Tiesiog aš... na, *drovi*. Tiksliai nežinau, ką ir kaip sakyti.

– Gal tiesiog pasakyk: „Sara, susipažink, čia Ričardas Koldfildas. Žadu po trijų savaičių už jo tekėti."

– Taip tiesiai – ne per drąsu? – Ana prisivertė nusišypsoti.

Ričardas irgi šyptelėjo.

– Juk taip geriausia.

– Galbūt. – Ji trumpai nutilo. – Bet tu nesupranti, aš pasijusiu tokia – tokia siaubingai paika.

– Paika? – irzliai paklausė jis.

– Na, kažkaip paika suaugusiai dukteriai sakyti, kad ruošiesi tekėti.

– Kodėl gi?

– Matyt, todėl, kad jaunimas nesąmoningai įsivaizduoja, jog tau tokie dalykai neberūpi. Jiems esi *sena*. Jie mano, kad meilė – tai yra įsimylėjimas – priklauso jaunystei. Jiems atrodo kvaila, kad pagyvenę žmonės myli ir tuokiasi.

– Nieko čia kvaila, – atkirto Ričardas.

– Ne *mums*, nes mes ir *esam* pagyvenę.

Ričardas susiraukė. Kai prabilo, jo balse pasigirdo irzli gaidelė.

– Klausyk, Ana, žinau, kad judvi su Sara labai artimos. Nenustebčiau, jei mergina būtų manimi nepatenkinta ir imtų pavyduliauti. Aš tą suprantu, tai įprasta, esu pasirengęs su tuo taikstytis. Turbūt iš pradžių ji labai manęs nemėgs – bet susitaikys. Reikia priversti ją suprasti, kad tu turi teisę į savo gyvenimą ir savo laimę.

Anos skruostai mažumėlę nuraudo.

– Sara negaili man, anot tavęs, „laimės", – atsakė ji. – Ji visiškai nėra pikta ar savanaudė. Ji – dosniausia mergina pasaulyje.

– Tiesą sakant, tu nerimauji dėl niekų, Ana. Negali žinoti, o gal Sara apsidžiaugs, kad tu išteki. Jai bus daugiau laisvės gyventi savo gyvenimą.

– „Gyventi savo gyvenimą“, – niekinamai pakartojo Ana. – Žinai, Ričardai, šneki kaip Viktorijos romanų laikais.

– Iš tikrųjų jūs, motinos, niekada nenorite paleisti paukštukų iš lizdo.

– Klysti, Ričardai – visiškai klysti.

– Nenoriu tavęs erzinti, mieloji, bet kartais net ir labiausiai mylinčios motinos dėmesio gali būti per daug. Pamenu, kai aš buvau jaunas. Labai mylėjau savo tėvą ir motiną, bet gyvendamas su jais dažnai kone iš proto eidavau. Vis manęs klausinėdavo, ar vėlai grįšiu ir kur einu. „Nepamiršk raktų“, „Grįžęs pasistenk netriukšmauti“, „Praeitą kartą grįžęs pamiršai šviesą koridoriuje“, „Ką, šįvakar *vėl* kažkur išeini? Tau visai nerūpi namai ir tai, ką dėl tavęs padarėme“, – jis nutilo. – Man *rūpėjo* namai – bet, Dievulėliau, kaip troškau pasijusti laisvas.

– Aišku, visa tai suprantu.

– Todėl neturėtum įsižeisti, jeigu paaiškėtų, kad ir Sara nepriklausomybės ilgisi labiau, negu tau atrodo. Nepamiršk, šiais laikais merginoms atsiveria tiek karjeros galimybių.

– Sara – ne karjeros mergina.

– Tai tu taip sakai – bet nepamiršk, dauguma merginų kur nors dirba.

– Bet juk dažniausiai dėl ekonominės būtinybės, tiesa?

– Kaip suprasti?

Ana nekantriai atsakė:

– Tu maždaug penkiolika metų atsilikęs, Ričardai. Kadaise buvo madinga „gyventi savo gyvenimą“ ir „keliauti po platųjį pasaulį“. Merginos ir dabar taip daro, bet tai visai nėra žavu. Šitiek mokesčių net už paveldėjimą ir visa kita – mergaitėms

dažniausiai verta pramokti amato. Sara jokių ypatingų gabumų neturi. Ji neblogai moka šiuolaikinių kalbų ir lankė gėlių komponavimo pamokas. Mūsų draugė turi gėlių krautuvėlę, ji priims Sarą ten dirbti. Manau, jai patiks – bet tai tik darbas, ir tiek. Neverta taip didingai kalbėti apie visą tą nepriklausomybę. Sara dievina savo namus ir yra čia visiškai laiminga.

– Atleisk, jei tave užgavau, Ana, bet...

Jis nutilo, kai pro duris galvą įkišo Edita. Jos veidą puošė džiugi išraiška žmogaus, kuris nugirdo daugiau, negu prisipažintų.

– Atleiskit, jei trukdau, ponia, bet ar žinot, kiek valandų?

Ana pažvelgė į laikrodį.

– Dar yra laiko – pala, jis rodo tiek pat, kiek tada, kai žiūrėjau paskutinįsyk. – Ji priglaudė laikrodį prie ausies. – Ričardai – jis sustojo. Kiek iš tikrųjų valandų, Edita?

– Dvidešimt po.

– Dievulėliau, nespėsiu. Bet traukiniai visada vėluoja, tiesa? Kur mano rankinukas? Ak, štai. Laimei, dabar daug taksi. Ne, Ričardai, nevažiuok su manim. Klausyk, pabūk čia ir išgerk su mumis arbatos. Taip, tikrai. Aš rimtai. Turbūt taip bus geriausia. Tikrai. Man reikia bėgti.

Ji išlėkė iš kambario. Trinktelėjo laukujės durys. Brūkštelėjusi kailinių kraštu, ji išvertė iš dubens dvi tulpes. Edita atsitūpė jų pakelti ir atsargiai vėl sudėjo į dubenį sakydama:

– Tai mėgstamiausios panelės Saros gėlės – visada taip buvo – ypač tos violetinės.

Ričardas nepatenkintas atkirto:

– Regis, visi šie namai gyvena vien Sara.

Edita dirstelėjo į jį. Ji nė nemirktelėjo akivaizdžiai nepritardama. Ramiu, bejausmiu balsu atsakė:

– Ak, tokia jau ta mūsų Sara. Nieko nepadarysi. Dažnai pa-

stebiu, kaip jaunos panelės išmėto daiktus, nori, kad viskas už jas būtų sutvarkyta, nuvaro tave nuo kojų, kol bėgioji joms iš paskos – ir vis tiek dėl jų gali padaryti bet ką! O būna tokių, kurios jokių rūpesčių nesukelia, visada susitvarko, nepridaro darbų – bet še tau, kad nori, nekrinta taip labai į širdį. Sakykit, ką norit – nėr pasauly teisybės. Tik pamišėliai politikai gali šnekėti apie visų lygybę. Vieni turi viską, o kiti – tik skatiką, ir tiek.

Kalbėdama ji vaikštinėjo po kambarį, šį tą pataisydama, purtydama pagalvėles.

Ričardas prisidegė cigaretę. Jis maloniai tarė:

– Jūs jau seniai su ponia Prentis, tiesa, Edita?

– Daugiau kaip dvidešimt metų. Tai yra dvidešimt dvejus. Atėjau dirbti pas jos motiną dar prieš panelei Anai ištekant už pono Prentiso. Jis buvo labai malonus džentelmenas.

Ričardas rūsčiai žvilgtelėjo į ją. Jo jautri savimeilė nugirdo nežymų kirtį ant „jis“.

Jis paklausė:

– Ponia Prentis jums sakė, kad mudu rengiamės tuoktis?

Edita linktelėjo galvą.

– Nė nereikėjo sakyti, – atšovė ji.

Ričardas tarė kiek sumišęs, iškilmingu tonu dangstydamas savo drovumą:

– Aš – aš tikiuosi, kad tapsime gerais draugais, Edita.

Edita niauriai pridūrė:

– Aš taip pat, pone.

Ričardas vis dar griežtokai tęsė:

– Bijau, kad jums dėl to prisidės darbo, bet turėsime ieškoti talkininkės...

– Man nepatinka tos ateinančios moterys. Kai būnu viena, žinau, ką darau. Taip, jei namuose bus džentelmenas, šis tas pasikeis. Visų pirma, maistas.

– Aš ne taip jau daug ir valgau, – nuramino ją Ričardas.

– Maisto *rūšys*, – atsakė Edita. – Džentelmenams sunkiau įtikti.

– Moterims lengva?

– Galbūt, – nusileido Edita. Keistai niūriu balsu ji pridūrė: – Neneigiu, kad su džentelmenu namuose bus truputį linksmiau.

Ričardą tiesiog užliejo dėkingumas.

– Tu labai maloni, Edita, – šiltai pasakė jis.

– Ak, manimi galite kliautis, pone. Aš ponios Prentis nepaliksiu. Už nieką pasaulyje nepalikčiau. Ir apskritai, aš niekada nebėgu, kai artinasi rūpesčiai.

– Rūpesčiai? Kokie rūpesčiai?

– Audra.

Ričardas vėl pakartojo, ką ji ištarė.

– Audra?

– Mano patarimo niekas neklausė, – pareiškė ji. – O neprašyta nepatarinėsiu, bet štai ką pasakysiu. Jei panelė Sara būtų grįžusi ir radusi judu susituokusius, ir jokio kelio atgal, būtų buvę geriau, jei suprantate, ką noriu pasakyti.

Suskambo durų skambutis, ir beveik iškart kažkas dar kelissyk nuspaudė mygtuką.

– Oi, žinau, kas čia, – pasakė Edita.

Ji išėjo į koridorių. Kai atidarė duris, pasigirdo du balsai, vienas vaikino, kitas merginos. Aidėjo juokas ir šūksniai.

– Edita, mano mieloji, – kalbėjo mergina šiltu žemu balsu. – O kur mama? Užeik, Džeri. Kišk tas slides į virtuvę.

– Na jau ne, tik ne man į virtuvę.

– Kur mama? – pakartojo Sara Prentis, žengdama į svetainę ir kalbėdama per petį.

Tai buvo aukšta, tamsi mergina, jos gyvybingumas ir trykštanti energija Ričardą nustebino. Jis buvo matęs bute Saros

nuotraukų, bet nuotrauka negali atstoti gyvo žmogaus. Jis tikėjosi jaunesnės Anos – tvirtesnės, šiuolaikiškesnės – bet to paties tipo. Tačiau Sara Prentis buvo panaši į savo linksmąjį žavųjį tėvą. Ji buvo egzotiška, smalsi; vien jai įėjus, pasikeitė pati buto nuotaika.

– Ak, kokios gražios tulpės, – šūktelėjo ji, pasilenkusi virš dubens. – Jos šiek tiek dvelkia citrinomis, tai taip pavasariška. Aš...

Jos akys išsiplėtė, kai atsitiesusi ji pamatė Koldfildą.

Jis žengė pirmyn sakydamas:

– Aš esu Ričardas Koldfildas.

Sara grakščiai paspaudė jam ranką ir mandagiai pasiteiravo:

– Ar jūs laukiate mano mamos?

– Deja, ji ką tik išvažiavo į stotį tavęs pasitikti – pažiūrėkim – prieš penkias minutes.

– Ak, mieloji kvaišelė! Kodėl Edita neišvarė jos laiku? Edita!

– Jos laikrodis sustojo.

– Ak, tie mamos laikrodžiai – Džeri... Kur tu, Džeri?

Jaunas vaikinas su lagaminais abiejose rankose, gana dailaus, nepatenkinto veido, žvilgtelėjo pro duris.

– Džeris, žmogus robotas, – tarstelėjo jis. – Kur juos sukrauti, Sara? Kodėl šiame name nėra nešikų?

– Yra. Bet jei atvyksti apsikrovęs, jų niekada nerasi. Viską nešk į mano kambarį, Džeri. Ak, susipažinkite, ponas Loidas. Ponas... hm...

– Koldfildas, – prisistatė Ričardas.

Įėjo Edita. Sara čiupo ją ir garsiai pakštelėjo.

– Edita, kaip gera vėl matyti tavo mielą surūgusį veidą.

– Kurgi ne, surūgusį, – nepatenkinta atsakė Edita. – Ir nebučiuokite manęs, panele Sara. Turėtumėte žinoti savo vietą.

– Nepyk taip baisiai, Edita. Juk ir pati netveri džiaugsmu,

mane matydama. Kaip visur švaru! Viskas taip, kaip buvo. Raukinukai ir mamos dėžutė su kriauklelėmis – ak, perstūmėte sofą. Ir stalą. Anksčiau jis stovėjo ten.

– Mama sako, kad šitaip daugiau erdvės.

– Ne, noriu, kad viskas būtų kaip buvę. Džeri – Džeri, kur tu?

Įėjo Džeris Loidas tardamas:

– Na, kas gi dabar?

Sara jau tįsė stalą. Ričardas norėjo jai padėti, bet Džeris linksmai tarė:

– Nevarkite, pone. Aš viską padarysiu. Kur jį pastatyti, Sara?

– Ten, kur ir buvo. Štai šičia.

Kai jie perstatė stalą ir pastūmė sofą į senąją vietą, Sara atsiduso ir tarė:

– Na, štai.

– Tiesą sakant, ir anaip buvo visai gražu, – ištarė Džeris, žengdamas atatupstas ir kritiškai apžvelgdamas.

– O man ne, – pareiškė Sara. – Man patinka, kai viskas stovi savo vietoje. Kitaip namai – ne namai. Kur pagalvėlė su paukščiukais, Edita?

– Išvežta išvalyti.

– Ak, ką gi. Einu apžiūrėti savo kambario. – Ji stabtelėjo tarpduryje ir pridūrė: – Sumaišyk kokteilių, Džeri. Ir ponui Koldfildui pasiūlyk. Žinai, kur kas padėta.

– Tučtuojau. – Džeris pažvelgė į Ričardą. – Ko pageidautumėte, pone? Martinio, džino su apelsinų sultimis? Rausvojo džino?

Staiga apsisprendęs, Ričardas krustelėjo.

– Labai dėkoju, bet ne. Man nieko nereikia. Man metas eiti.

– Nepalauksite, kol grįš ponia Prentis? – Džeris elgėsi kaip labai malonus ir žavus vaikinas. – Turbūt ji ilgai netruks. Vos pamatys, kad traukinys atvyko anksčiau už ją, iškart grįš.

– Ne, man reikia eiti. Pasakyk poniai Prentis, kad – hm – susitiksime kaip ir tarėmės – ryt.

Jis linktelėjo Džeriui ir išėjo į koridorių. Iš Saros kambario buvo girdėti, kaip ji greitakalbe šnekasi su Edita.

Geriau bus, nusprendė jis, dabar eiti. Juodu su Ana buvo teisingai sutarę. Šįvakar ji Sarai viską papasakos, o ryt jis ateis pietų ir pamėgins susidraugauti su būsimąja podukra.

Jis jaudinosi, nes Sara pasirodė ne tokia, kaip jis įsivaizdavo. Manė, kad ji bus užgožta Anos, priklausoma nuo jos. Jos grožis ir gyvybingumas, jos pasitikėjimas savimi jį pribloškė.

Iki šiol ji buvo abstrakti. O dabar tapo tikra.

Šeštas skyrius

Sagstydamasi brokato chalatą, Sara grįžo į svetainę.

– Nebegalėjau tverti su tuo slidininkės kostiumu. Labai noriu į vonią. Kokie tie traukiniai purvini! Ar padarei man išgerti, Džeri?

– Prašau.

Ji paėmė taurę.

– Ačiū. Ar tas žmogus išėjo? Na, ir puiku.

– Kas jis toks?

– Niekada gyvenime nesu jo mačiusi, – atsakė Sara. Ji nusijuokė. – Tikriausiai mamos globotinis.

Edita atėjo atitraukti užuolaidų, ir Sara tarė:

– Kas jis toks, Edita?

– Jūsų mamos draugas, panele Sara, – atsakė Edita.

Ji smarkiai trūktelėjo užuolaidas ir nuėjo prie kito lango.

Sara linksmai pasakė:

– Grįžau pačiu laiku atrinkti jos draugų.

Edita tarstelėjo:

– Ak, – ir atitraukė antrą užuolaidą. Paskui dėbtelėjo į Sarą ir pridūrė: – Jums jis nepatiko?

– Ne.

Edita kažką sumurmėjo ir išėjo iš kambario.

– Ką ji pasakė, Džeri?

– Man regis, kad gaila.

– Kaip keista.

Nuskambėjo paslaptingai.

– Ak, juk žinai, kokia toji Edita. Kur mama taip ilgai? Kokios čia paslaptys?

– Paprastai ji ne tokia paslaptinga. Bent man taip atrodo.

– Kaip gražu, kad atėjai manęs pasitikti, Džeri. Atleisk, kad nerašiau laiškų, bet žinai, koks tas gyvenimas. Kaip sugebėjai taip anksti ištrūkti iš kontoros ir atvykti į stotį?

Džeris atsakė ne iškart:

– Ak, tokiomis aplinkybėmis ne itin sunku.

Sara pašoko ir pažvelgė į jį:

– Nagi, Džeri, pasakok. Kas nutiko?

– Nieko. Bent jau nieko gero.

Sara priekaištingai tarė:

– Tu žadėjai būti kantrus ir valdytis.

Džeris susiraukė.

– Žinau, mieloji, bet tu nė neįsivaizduoji, kas ten dėjosi. Dievulėliau, grįžti namo iš Korėjos, kur daugiau ar mažiau pragaras, bet bent jau vyrukai padorūs, ir pakliūvi į pinigų ištroškusią Sičio kontorą. Nė neįsivaizduoji, koks tas dėdė Lukas. Storas, pasipūtęs, akutės laksto kaip paršo. „Kaip smagu, kad grįžai namo, bernaiti." – Džeris puikiai mokėjo pamėgdžioti. Jis švokštė kimiu astmatiko balsu. – „Hm – ak – tikiuosi, kai viskas aprimo, ateisi į kontorą ir hm – ak – visa galva nersi į darbus. Mums – hm – trūksta žmonių – turbūt galima sakyti – hm tavęs laukia puikios perspektyvos, jei tik rimtai žiūrėsi į darbą. Aišku, pradėsi nuo apačios. Jokių – hm, privilegijų – toks mano šūkis. Gana prisižaidei – dabar pažiūrėsim, ar moki uoliai triūsti."

Džeris atsistojo ir ėmė vaikštinėti.

– Prisižaidei – štai kaip tas storulis vadina tikrąją karo tar-

nybą. Kaip Dievą myliu, norėčiau pamatyti, kaip į jį taikosi geltonas kinų raudonarmietis. Šitie turtuoliai siurbėlės sėdi, prispaudę užpakalius savo kontorose, negalvodami apie nieką, kaip tik apie pinigus – o iš tikrųjų...

– Ak, užsičiaupk, Džeri, – nekantriai nutraukė jį Sara. – Tavo dėdė tiesiog visai neturi vaizduotės. O tu ir pats sakei, kad turi dirbti ir užsidirbti. Gal ir nemalonu, bet iš ko gali rinktis? Tau netgi pasisekė, kad turi turtuolį dėdę Sityje. Dauguma žmonių akių šviesos už tai nepagailėtų!

– O iš kur jo turtai? – paklausė Džeris. – Nes jis vartosi piniguose, kurie turėjo atitekti *man*. Kodėl senelis Haris paliko viską jam, o ne mano tėvui, vyresniajam broliui...

– Visa tai nesvarbu, – atsakė Sara. – Ir apskritai, kol pinigai būtų pasiekę tave, jų tikriausiai nebūtų likę. Viską atimtų mokesčiai.

– Bet taip neteisinga. Juk sutinki?

– Viskas visada neteisinga, – atsakė Sara. – Nieko nepadės, jei vis dėl to graušiesi. Beje, šitaip daraisi baisiausiai nuobodus. Tiesiog pavargsti vis klausytis, kaip žmonėms nesiseka.

– Žinai, Sara, o tu nelabai gailestinga.

– Ne. Matai, aš tikiu visišku atvirumu. Manau, kad arba turi vienu mostu atsisakyti šito darbo, arba liautis dėl jo dejavęs ir dėkoti dangui už turtingą dėdulę Sityje – tą su paršo akutėmis ir turintį astmą. Valio, regis, pagaliau girdžiu mamą.

Ana atsirakino duris ir bėgte įbėgo į svetainę.

– Sara, mieloji.

– Mama – pagaliau. – Sara tvirtai apkabino motiną. – Kas gi tau čia nutiko?

– Mano laikrodis sustojo.

– Na, mane pasitiko Džeris, tai vis šis tas.

– Oi, Džeri, labas, nepamačiau tavęs.

Ana linksmai pasisveikino su juo, nors širdyje suirzo. Ji taip tikėjosi, kad šitie reikalai su Džeriu bus pasibaigę.

– Nagi, pasirodyk, mieloji, – pasakė Sara. – Atrodai visai gražiai. Nauja skrybėlaitė, tiesa? Labai gerai atrodai, mama.

– Ir tu. Kokia įdegusi.

– Saulė ant sniego. Edita baisiausiai nusivylė, kad negrįžau sutvarstyta. Būtum visai patenkinta, jei būčiau susilaužiusi keletą kauliukų, tiesa, Edita?

Edita, nešina arbatos padėklu, nieko neatsakė.

– Atnešiau tris puodukus, – pasakė ji, – nors panelė Sara ir ponaitis Loidas tikriausiai negers arbatos, nes džiną geria.

– Iš tavo tono atrodo, kad čia baisi nuodėmė, Edita, – atsakė Sara. – Tai štai, siūlėme ir tam, kuo jis ten vardu. Kas jis, mama? Pavardė lyg ir Kalafioras.

Edita tarė Anai:

– Ponas Koldfildas pasakė, kad laukti nebegali, ponia. Jis ateis ryt, kaip ir tartasi.

– Kas tas Koldfildas, mama, ir ko jam rytoj čia reikia? Mums tai jo tikrai nereikia.

Ana skubiai pasiūlė:

– Išgerk dar vieną, Džeri.

– Ne, dėkoju, ponia Prentis. Man jau tikrai metas. Iki, Sara.

Ji palydėjo jį į koridorių. Jis tarė:

– Gal šįvakar nueikime į kiną. Akademijoje rodo gerą europietišką filmą.

– Ak, kaip smagu. Ne – gal verčiau nereikia. Šiaip ar taip, ką tik grįžau namo. Manau, reikėtų pabūti su mama. Vargšelė labai nuliūstų, jei iškart išlėkčiau.

– Žinai, Sara, tu – pasakiškai gera duktė.

– Na, mano mama tikrai labai miela.

– Ak, taip, tikrai.

– Žinia, ji baisiai daug klausinėja – su kuo susitikau, ką veikiau. Bet apskritai, kaip mama, ji gana protinga. Žinai ką, Džeri, jei nuspręsiu, kad galiu, vėliau tau paskambinsiu.

Sara grįžo į svetainę ir ėmė skanauti pyragėlius.

– Čia – Editos ypatingieji, – pareiškė ji. – Kokie gardūs. Nesuprantu, iš kur ji gauna jiems produktų. Nagi, mama, pasakok, ką nuveikei. Ar buvai susitikusi su pulkininku Grantu ir kitais draugužiais, ar smagu buvo?

– Ne – bent jau taip, iš dalies...

Ana nutilo. Sara pažvelgė į ją.

– Kas nors atsitiko, mama?

– Atsitiko? Ne. Kodėl?

– Atrodai labai keistai.

– Tikrai?

– Mama, kažkas aiškiai nutiko. Tu tikrai atrodai baisiausiai keistai. Nagi, papasakok. Niekada nemačiau tokios kaltos išraiškos. Nagi, mama, ką pridirbai?

– Kad gal nieko – bent jau. Ak, Sara, brangioji – būk gera, patikėk, kad niekas nepasikeis. Viskas bus, kaip buvę, tik...

Anos balsas suvirpėjo ir nutilo. „Kokia aš bailė, – pamanė ji. – Kodėl dukters šitaip droviuosi?“

Tuo tarpu Sara žvelgė į ją. Staiga ji kuo draugiškiausiai išsišiepė.

– Manyčiau... Nagi, mama, prisipažink. Ar mėgini man švelniai pasakyti, kad turėsiu patėvį?

– Ak, Sara, – Ana net atsiduso iš palengvėjimo. – Ir kaipgi tu atspėjai?

– Ne taip ir sunku. Dar niekad nemačiau šitaip mikčiojančio žmogaus. Manei, kad aš prieštarausiu?

– Tikriausiai taip. O tu neprieštarauji? Tikrai?

– Ne, – rimtai atsakė Sara. – Netgi manau, kad gerai sugal-

vojai. Šiaip ar taip, tėvas mirė prieš šešiolika metų. Turėtum gyventi bent šiokį tokį seksualinį gyvenimą, kol nevėlu. Tu dabar kaip tik to vadinamojo pavojingo amžiaus. O pati esi pernelyg senamadiškų pažiūrų, kad tiesiog susirastum meilužį.

Ana bejėgiškai pažvelgė į dukterį. Ji visai kitaip įsivaizdavo šį pokalbį.

– Taip, – tęsė Sara, linkčiodama galva. – Tau *būtinai* reikalingos vedybos.

„Mieloji paikutė", – pamanė Ana, bet iš atsargumo nieko nepasakė.

– Iš tikrųjų tu dar visai graži, – jaunatviškai negailestingai rėžė Sara. – Tai todėl, kad tavo oda sveika. Bet jei išsipešiotum antakius, atrodytum dar gražiau.

– Mano antakiai man patinka, – užsispyrusi atkirto Ana.

– Tu tikrai pasiutusiai patraukli, mieloji, – pasakė Sara. – Keista, kad anksčiau neprisiruošei. Tiesa, o kas gi tas laimingasis? Spėsiu iš trijų kartų. Pirmas – pulkininkas Grantas, antras – profesorius Feinas, trečias – tas melancholiškasis lenkas neištariama pavarde. Bet esu beveik tikra, kad pulkininkas Grantas. Jis šitiek metų prie tavęs veržėsi.

Ana uždususi atsakė:

– Ne Džeimsas Grantas. Tai – tai Ričardas Koldfildas.

– Kas tas Ričardas Koldfildas – mama, juk ne tas, kuris ką tik čia buvo?

Ana linktelėjo galva.

– Ne, taip negalima, mama. Jis pasipūtęs ir bjaurus.

– Visai jis ne bjaurus, – atkirto Ana.

– Ak, mamyte, galėtum kur kas geresnį vyrą susirasti.

– Sara, nežinai ir nešnekėk. Aš – aš labai jį myliu.

– Nori pasakyti, įsimylėjai? – Sara nė neslėpė negalinti patikėti. – Nori pasakyti, jauti jam tikrą *aistrą*?

Ana vėl linktelėjo.

– Žinai, – pasakė Sara, – man tai visiškai nesuvokiama.

Ana išsitiesė.

– Ričardą tematei vos kelias akimirkas, – pasakė ji. – Kai geriau jį pažinsi, neabejoju, jis tau labai patiks.

– Jis atrodo toks įžūlus.

– Tai todėl, kad jis drovėjosi.

– Na, – lėtai pratarė Sara, – spręsti, aišku, tu pati turi.

Motina ir duktė kurį laiką sėdėjo tylomis. Abiem buvo gėda.

– Žinai, mama, – pasakė Sara, nutraukdama tylą, – tavimi kas nors būtinai turi rūpintis. Tik aš kelioms savaitėms išvažiuoju, tu tučtuojau prikreti visokių kvailysčių.

– Sara! – pyktelėjo Ana. – Kaip tu šneki.

– Atleisk, mieloji, bet aš manau, kad geriau būti visiškai atvirai.

– Na, o aš nemanau.

– Ar seniai judu šitaip? – paklausė Sara.

Ana neištvėrė nenusijuokusi.

– Ak, Sara, šneki kaip rūstus tėvas iš kokios nors Viktorijos laikų pjesės. Su Ričardu susipažinau prieš tris savaites.

– Kur?

– Per Džeimsą Grantą. Džeimsas jau labai seniai jį pažįsta. Jis ką tik grįžo iš Birmos.

– Ar jis turi pinigų?

Ana ir irzo, ir džiaugėsi. Kokia juokinga ta dukrelė – taip uoliai kamantinėja. Tramdydama susierzinimą, ji sausu ironišku balsu atsakė:

– Jis turi nepriklausomų pajamų ir visiškai išgali mane išlaikyti. Jis dirba „Broliuose Helneriuose“, didelėje Sičio įmonėje. Žinai, Sara, galima pagalvoti, kad tai aš tavo duktė, o ne atvirkščiai.

Sara rimtai tarė:

– Na, kas nors turi tavimi rūpintis, mieloji. Tu visai nesugebi pati savimi pasirūpinti. Aš labai tave myliu ir nenoriu, kad padarytum kvailystę. Ar jis senbernis, išsiskyręs ar našlys?

– Žmonos jis neteko prieš daugelį metų. Ji mirė, gimdydama pirmąjį kūdikį, kūdikis irgi mirė.

Sara atsiduso ir papurtė galvą.

– Dabar viskas aišku. Taip jis tave ir suvystė. Tu visada gailiesi šniurkščiojančių.

– Liaukis šnekėti niekus, Sara!

– Jis turi seserų ir motiną, kitų giminių?

– Manau, artimų giminių jis neturi.

– Bent tiek gerai. Ar jis turi namą? Kur judu ketinat gyventi?

– Manau, čia. Vietos visiems užteks, o jo darbas Londone. Juk tu neprieštarausi, tiesa, Sara?

– Ak, aš tai ne. Aš galvoju tik apie tave.

– Mieloji, tai labai gražu. Bet aš tikrai pati savo reikalus susitvarkau geriausiai. Esu tikra, kad mudu su Ričardu būsime labai laimingi.

– Kada iš tikrųjų ketinate tuoktis?

– Po trijų savaičių.

– Po trijų savaičių? Ak, ne, netekėk taip greitai.

– Kad nėra ko laukti.

– Ak, prašau, mieloji. Atidėkit truputį. Duok man truputį laiko... apsiprasti su ta mintim. Labai prašau, mama.

– Nežinau... Reikės pasitarti...

– Šešias savaites. Tebus šešios savaitės.

– Kad dar niekas nenuspręsta. Ričardas rytoj ateis pietų. Tu – Sara – būsi jam maloni, tiesa?

– Žinoma. O kaip tu manai?

– Ačiū, mieloji.

– Aukštyn snapą, mama, nėra ko jaudintis.

– Neabejoju, kad judu labai vienas kitą pamilsite, – tyliai tarstelėjo Ana.

Sara tylėjo.

Staiga vėl apimta pykčio, Ana tarė:

– Galėtum bent pasistengti...

– Juk sakiau, nesijaudink. – Dar po akimirkos Sara pridūrė: – Turbūt norėsi, kad šįvakar niekur neičiau?

– O kas? Ką nors ketinai?

– Gal – bet nenoriu palikti tavęs vienos, mama.

Ana nusišypsojo dukteriai, jų santykiai grįžo į senąsias vėžes.

– Ak, aš neliūdėsiu. Tiesą sakant, Lora kvietėsi mane į paskaitą...

– Kaip laikosi senoji patarška? Vis dar tokia pat nenuilstanti?

– O taip, kaip visada. Sakiau, kad į paskaitą neisiu, bet galiu tuoj pat jai paskambinti.

Lygiai taip ji galėtų paskambinti ir Ričardui... Bet šią mintį tuojau užgniaužė. Verčiau prie Ričardo nesiartinti, kol rytoj juodu susitiks su Sara.

– Tai gerai, – atsakė Sara. – Aš paskambinsiu Džeriui.

– Ak, tai eisi su Džeriu?

Sara truputį įtariai atsakė:

– Taip. O ką, negalima?

Bet Ana iššūkio nepriėmė. Ji švelniai tarė:

– Tik klausiu...

Septintas skyrius

1

– Džeri?

– Taip, Sara?

– Aš į tą filmą iš tikrųjų nenoriu. Gal galim kur nors nueiti pasikalbėti?

– Aišku. Eime kur nors pavalgyti?

– Oi, ne, niekaip. Edita mane kimšte prikimšo.

– Tuomet kur nors išgerti.

Jis paskubomis žvilgtelėjo į ją, spėliodamas, ko ji tokia pikta. Tik kai atsisėdo ir užsisakė gėrimų, Sara prašneko. Ji pilte išpylė:

– Džeri, mama ketina vėl tekėti.

– Oho! – jis nuoširdžiai nustebo. – Ar ką nors nutuokei?

– Bet kaip? Ji su juo susipažino, kol manęs nebuvo.

– Spartuolė.

– Ir dar kokia. Kartais mama tikrai nežino, ką daro!

– Kas jis toks?

– Tas žmogus, kuris buvo namie šiandien popiet. Jo pavardė Kalafioras ar panašiai.

– Ak, *tas* žmogus.

– Taip. Juk jis tiesiog siaubingas, ar ne?

– Na, mažai jį temačiau, – susimąstęs atsakė Džeris. – Atrodė vyrukas kaip vyrukas.

– Mamai jis visiškai netinka.

– Galbūt ji pati geriau žino, – švelniai paprieštaravo Džeris.

– Ne, nežino. Tas ir yra, kad mano mama *silpna*. Ji visų gailisi. Kas nors turi ja rūpintis.

– Matyt, ir jai taip atrodo, – išsišiepęs atsakė Džeris.

– Nesijuok, Džeri, aš rimtai. Kalafioras mamai netinka.

– Na, tai jos reikalas.

– Aš turiu ja rūpintis. Visada taip nujaučiau. Gyvenimą pažįstu daug geriau už ją ir esu dvigubai tvirtesnė.

Džeris nesiginčijo. Apskritai jis su tuo sutiko. Bet jam vis tiek buvo neramu.

Jis lėtai tarė:

– Bet vis tiek, Sara, jei ji nori tekėti dar kartą...

Sara skubiai jį nutraukė:

– Ak, su *tuo* tai aš sutinku. Mamai *reikia* tekėti. Aš jai taip ir pasakiau. Supranti, jai trūksta normalaus seksualinio gyvenimo. Bet tik ne su Kalafioru.

– Tu juk nemanai... – Džeris suabejojo ir nutilo.

– Ko nemanau?

– Kad ir tu galėtum – na, taip įsimylėti? – jis šiek tiek sutriko, bet vis dėlto tęsė: – Šiaip ar taip, juk nežinai, kad Kalafioras tikrai jai netinkamas. Nė poros žodžių su juo nepersimetei. Nemanai, kad galbūt tu pati... – paskutiniam žodžiui ištarti prireikė drąsos, bet jam pavyko: – Hm... pavydi?

Sara iškart atkišo dyglius:

– Pavydžiu? *Aš*? Kalbi apie visus tuos patėvių reikalus? Mielasis Džeri! Ar nesu jau seniai tau sakiusi – dar prieš išvažiuodama į Šveicariją – kad mamai reikėtų vėl ištekėti?

– Taip. Bet tai – kas kita, – įžvalgiai pastebėjo Džeris, – tada tik sakei, o dabar viskas vyksta iš tikrųjų.

– Aš iš prigimties nepavydi, – atsakė Sara. – Man rūpi tik mamos laimė, – uoliai pridūrė ji.

– Tavimi dėtas, nesikiščiau į kitų žmonių gyvenimą, – ryžtingai pasakė Džeris.

– Bet tai mano *motina*.

– Na, ji tikriausiai pati žino, ko jai reikia.

– Juk sakiau, mama *silpna*.

– Vis tiek, – atsakė Džeris, – nieko negali padaryti.

Jam atrodė, kad Sara pernelyg karščiuojasi dėl niekų. Jis pavargo nuo Anos ir jos reikalų ir norėjo kalbėtis apie save.

– Manau, aš plausiuosi.

– Plausiesi iš dėdės kontoros? Ak, Džeri.

– Niekaip neištversiu. Kaskart, kai ketvirtį valandos pavėluoju, kyla toks triukšmas.

– Na, kontorose privalai būti punktualus, tiesa?

– Ak, ta nuobodų šutvė! Knisasi popierėliuose, apie nieką negalvoja, tik apie pinigus – nuo ryto iki vakaro.

– Bet, Džeri, o kur daugiau dėsiesi?

– Na, ką nors susirasiu, – lengvabūdiškai dėstė Džeris.

– Kad jau daug ką išbandei, – abejodama atitarė Sara.

– Nori pasakyti, kad mane visada atleidžia? Na, šįsyk nelauksiu, kol atleis.

– Bet, Džeri, negi tikrai manai, kad gerai sugalvojai? – Sara žvelgė į jį susirūpinusi, beveik motiniškai. – Juk jis – tavo dėdė, kone vienintelis giminaitis, o dar sakei, kad pinigų turi kaip šieno.

– O jeigu gražiai elgsiuosi, tuos pinigus paliks man? Juk tą turėjai galvoje?

– Na, juk šitaip dejuoji, kad tavo senelis – kuo jis ten vardu – nepaliko pinigų tėvui.

– Jei jis turėtų tikrų giminiškų jausmų, man nereikėtų trintis prie tų Sičio magnatų. Man atrodo, visa šita šalis iš pamatų supuvusi. Ketinu visai iš jos nešdintis.

– Keliausi į užsienį?

– Taip. Kur nors, kur yra *erdvės*.

Jie abu nutilo, įsivaizduodami spindulingą gyvenimą erdvėje.

Sara, visada tvirčiau stovėjusi ant žemės negu Džeris, įžvalgiai paklausė:

– O ką gali nuveikti be pinigų? Juk pinigų neturi?

– Juk pati žinai, kad neturiu. Ak, manyčiau, veikti galima daug ką.

– Na, ką – tiesą sakant?

– Kam tu mane šitaip gniuždai, Sara?

– Atleisk. Turėjau galvoje, kad jokio ypatingo išsilavinimo neturi.

– Man gerai sekasi vadovauti žmonėms ir gyventi neuždarą gyvenimą. O ne grumdytis kontoroje.

– Ak, Džeri, – tarė Sara ir atsiduso.

– Kas yra?

– Nežinau. Gyvenimas atrodo toks sunkus. Visi tie karai taip viską sujaukė.

Jie niūriai žvelgė prieš save.

Staiga Džeris kilniadvasiškai pareiškė suteiksiąs dėdei dar vieną galimybę. Sara tokiu sprendimu labai apsidžiaugė.

– Man metas namo, – tarė ji. – Mama tuojau grįš iš paskaitos.

– Apie ką buvo paskaita?

– Nežinau. „Kur mes einame ir kodėl?“ Ar kažkas panašaus.

Ji atsistojo.

– Ačiū, Džeri, – pasakė ji. – Labai man padėjai.

– Pasistenk iš anksto nenusiteikti, Sara. Jei tavo mamai tas vyrukas patinka ir ji su juo bus laiminga, tai ir svarbiausia.

– Jei mama bus su juo laiminga, tada viskas gerai.

– Šiaip ar taip, tu ir pati ištekėsi – manyčiau – kada nors neilgai trukus...

Kalbėdamas jis nežiūrėjo į ją. Sara susikaupusi žvelgė į savo rankinuką.

– Matyt, kada nors, – sumurmėjo ji. – Kažkaip nelabai skubinuosi...

Ore tarp jųdviejų pakibo malonus drovulys...

2

Kitą dieną per pietus Anai palengvėjo. Sara elgėsi puikiai. Ji maloniai pasisveikino su Ričardu ir valgydama mandagiai su juo šnekučiavosi.

Ana didžiavosi jauna savo dukterimi, jos gyvu veideliu ir gražiu elgesiu. Suprato, kad Sara galima kliautis – ji nenuvils.

Bet ji troško, kad Ričardas geriau pasirodytų. Jis jaudinosi, ji tą suprato. Jis labai stengėsi padaryti gerą įspūdį, ir, kaip dažnai nutinka, pačios pastangos atsisuko prieš jį. Jo elgesys buvo pamokomas, beveik pompastiškas. Stengėsi pasirodyti atsipalaidavęs, bet iš tikrųjų atrodė, kad nori vadovauti pokalbiui. Kadangi Sara elgėsi su juo taip pagarbiai, tas įspūdis dar sustiprėjo. Jis kalbėjo pernelyg kategoriškai, tarsi jokia kita nuomonė negalėtų būti teisinga. Ana pyko, nes žinojo, kad iš prigimties jis labai pakantus.

Bet kaipgi Sarai tai suprasti? Ji matė blogiausiąją Ričardo dalį, o taip labai reikėjo, kad pamatytų geriausiąją. Todėl pati Ana suirzo ir ėmė nerimauti, o dėl to, kaip netrukus pastebėjo, susierzino Ričardas.

Baigus valgyti ir patiekus kavos, ji atsiprašė turinti paskambinti. Telefonas buvo jos miegamajame. Ji tikėjosi, kad, jiems likus vieniems, Ričardas elgsis laisviau ir pasirodys, koks esąs iš tikrųjų. Labiausiai jį erzino ji pati. Jai pasišalinus, galbūt viskas stos į vietas.

Padavusi Ričardui kavos, Sara mėgino mandagiai jį pašnekinti, bet pokalbis nesimezgė.

Ričardas susikaupė. Nusprendė, kad geriausiai seksis, jei bus visiškai atviras. Apskritai Sara jam padarė visai neblogą įspūdį. Nesielgė priešiškai. Svarbiausia dabar buvo parodyti jai, kaip puikiai jis supranta jos padėtį. Prieš ateidamas, jis pasirengė, ką norįs pasakyti. Kaip dažniausiai būna iš anksto pasiruošus, žodžiai nuskambėjo tuščiai ir dirbtinai. Norėdamas nusiraminti, jis stengėsi kalbėti pasitikinčiai ir draugiškai, nors iš tikrųjų buvo skausmingai sutrikęs.

– Klausyk, panele, noriu tau kai ką pasakyti.

– Taip? – Sara atgręžė į jį patrauklų, bet šią akimirką visiškai be išraiškos veidelį. Ji mandagiai laukė, ir Ričardas dar labiau sutriko.

– Tik noriu pasakyti, kad suprantu tavo jausmus. Visa tai tikriausiai gerokai tave sukrėtė. Judvi su motina visados buvot labai artimos. Visiškai suprantama, kad tau nepatinka, kai dar kas nors braunasi į jos gyvenimą. Tau neišvengiamai truputį skaudu ir pavydu.

Sara skubiai atsakė oficialiu tonu:

– Galiu patikinti, visiškai ne.

Ričardas nesugebėjo pajusti, kad iš esmės buvo įspėtas.

Jis nevėkšliškai šnekėjo toliau:

– Kaip sakiau, tai savaime suprantama. Aš tavęs neskubinsiu. Jei nori, būk su manim kuo šalčiausia. Kai nuspręsi, kad esi pasirengusi susidraugauti, aš mielai tave priimsiu. Privalai galvoti apie savo mamos laimę.

– Aš apie ją ir galvoju, – atsakė Sara.

– Iki šiol ji viską darė dėl tavęs. O dabar laikas pagalvoti apie ją. Esu tikras, kad linki jai laimės. Ir nepamiršk dar kai ko: tu turi gyventi savo gyvenimą – jis visas tau prieš akis. Turi savo

draugų, savo vilčių ir siekių. Jei ištekėtum arba eitum dirbti, mama liktų visiškai viena. Ji tada būtų labai vieniša. Dabar metas pirmiausia galvoti apie ją, o tik paskui – apie save.

Jis nutilo. Nusprendė, kad pasakė visai neblogai.

Saros balsas, mandagus, bet su vos girdima nekantrumo gaidele, sudaužė jo pasitenkinimą:

– Ar dažnai kalbate viešai? – paklausė ji.

Jis nesuprato:

– Kodėl?

– Manau, jums tai neblogai sektųsi, – sumurmėjo Sara.

Ji atsilošė kėdėje ir ėmė apžiūrinėti savo nagus. Ričardui dar labiau subjuro nuotaika, nes jie buvo ryškiai raudoni, o jis tos mados negalėjo pakęsti. Dabar jis suprato, kad susidūrė su priešiškumu.

Tvardydamasis iš visų jėgų, jis prašneko kone globėjišku tonu:

– Galbūt mažumėlę pamokslauju, vaikeli. Bet norėjau atkreipti tavo dėmesį į kelis dalykus, kurie tau gal neatėjo į galvą. Dėl vieno gali būti tikra: tavo mama nenustos tavęs mylėti dėl to, kad mylės ir mane, supranti?

– Tikrai? Kaip malonu girdėti.

Dabar priešiškumu galėjai neabejoti.

Jei Ričardas būtų liovęsis gintis, jei būtų tiesiog pasakęs: „Sara, man visai nesiseka pasakyti, ko noriu. Aš drovus ir nelaimingas, todėl viską sakau ne taip, bet aš labai myliu Aną ir labai noriu tau patikti, jei tik tai įmanoma“, – galbūt Sara taip pat būtų sudėjusi ginklus, nes širdyje buvo labai kilni.

Tačiau jo balsas tapo dar griežtesnis.

– Jaunimas, – pasakė jis, – linkęs į savanaudiškumą. Dažniausiai jie negalvoja apie nieką kita, tik apie save. Bet privalai galvoti apie mamos laimę. Ji turi teisę gyventi savo gyvenimą ir

ieškoti laimės, kad ir kur ją surastų. Kas nors turi ja rūpintis ir ją saugoti.

Sara pakėlė akis ir pažvelgė tiesiai į jį. Tas žvilgsnis jį trikdė. Jis buvo skvarbus, jame švietė kažkoks išskaičiavimas.

– Iš visos širdies jums pritariu, – netikėtai atsakė ji.

Sutrikusi grįžo Ana.

– Ar dar liko kavos? – paklausė ji.

Sara atsargiai įpylė jai puoduką. Atsistojo ir padavė mamai.

– Prašau, mama, – pasakė ji. – Grįžai pačiu laiku. Mudu jau pasikalbėjome.

Ir išėjo iš kambario. Ana klausiamai pažvelgė į Ričardą. Jo veidas nuraudo.

– Tavo duktė, – pasakė jis, – nusprendė manęs nemėgti.

– Turėk jai kantrybės, Ričardai, prašau – turėk kantrybės.

– Nesirūpink, Ana, aš visiškai pasirengęs būti kantrus.

– Matai, jai tai labai netikėta.

– Tikiu.

– Iš tikrųjų Sara labai geros širdies. Ji toks geras vaikas, tikrai.

Ričardas neatsakė. Sara jam atrodė pasibaisėtina mergina, bet jos mamai to pasakyti negalėjo.

– Kaip nors viskas išsispręs, – ramino jis.

– Neabejoju. Reikia tik *laiko*.

Abu jautėsi nelaimingi ir nelabai žinojo, ką sakyti toliau.

3

Sara nuėjo į savo kambarį. Nieko nematydama, ji išėmė iš spintos drabužius ir paskleidė juos ant lovos.

Įėjo Edita.

– Ką čia darote, panele Sara?

– Ak, peržiūriu savo daiktus. Gal ką reikia išvalyti. Ar pataisyti, ar ką.

– Aš viskuo pasirūpinau. Galite nesivarginti.

Sara neatsakė. Edita skubiai žvilgtelėjo į ją. Pamatė, kad Saros akyse tvenkiasi ašaros.

– Nagi, nagi, nesigraužkite taip.

– Jis bjaurus, Edita, tiesiog bjaurus. Kaip mama galėjo? Ak, viskas sugriauta, suniokota – niekada jau nebus taip, kaip anksčiau!

– Nagi, panele Sara. Neįsikalbėkite. Žodis – ne žvirblis. Daryk dabar, ką gali, ateinančius daiktus pavesk Viešpačiui.

Sara pašėlusiai nusikvatojo.

– Devynis kartus atmatuok, dešimtą pjauk! Darbymečiu ir akmuo kruta! Eik sau, Edita. Eik.

Edita su užuojauta palingavo galvą ir išėjo, uždarydama duris.

Sara raudojo aistringai, kaip vaikas. Sielvartas ją draskyte draskė. Kaip vaikui, jai visa atrodė juoda, ir niekur jokios prošvaistės nebuvo matyti.

Uždususi ji kūkčiojo:

– Ak, mama, mama, *mama*...

Aštuntas skyrius

1

– Ak, Lora, kaip smagu tave matyti.

Lora Vitsteibl atsisėdo ant kėdės stačia atkalte. Ji niekada neišsidrėbdavo.

– Na, Ana, ir kaipgi tau sekasi?

Ana atsiduso.

– Bijau, kad Sara kelia rūpesčių.

– Na, to buvo galima tikėtis, tiesa?

Lora Vitsteibl kalbėjo linksmai ir atsainiai. Bet į Aną žvelgė susirūpinusi.

– Prastai atrodai, brangioji.

– Žinau. Prastai miegu, vis maudžia galvą.

– Neimk visko taip giliai į širdį.

– Lengva tau kalbėti, Lora. Tu nė neįsivaizduoji, kas čia visą laiką vyksta. – Ana kalbėjo skubiai. – Vos Sara su Ričardu lieka vieni, iškart susirieja.

– Sara, aišku, pavydi.

– Bijau, kad taip.

– Na, kaip sakiau, to buvo galima tikėtis. Sara dar beveik vaikas. Visiems vaikams nepatinka, kai mamos skiria laiko ir dėmesio kam nors kitam. Juk tam buvai pasirengusi, tiesa, Ana?

– Taip, iš dalies. Nors man Sara visada atrodė labai savarankiška ir suaugusi. Bet, kaip sakai, buvau tam pasirengusi. Bet nebuvau pasirengusi, kad Ričardas pavydės Sarai.

– Manei, kad Sara apsikvailins, bet tikėjaisi, kad Ričardas bus protingesnis?

– Taip.

– Jis – iš esmės savimi nepasitikintis žmogus. Labiau tikras dėl savęs vyriškis tik nusijuoktų ir lieptų Sarai eiti velniop.

Ana beviltiškai pasitrynė kaktą.

– Lora, tu nė neįsivaizduoji, kas dedasi! Jie vaidijasi dėl kiekvienos paikystės, o paskui žiūri į mane ir stebi, kurį palaikysiu.

– Labai įdomu.

– Tau labai įdomu, bet man visai nelinksma.

– O kurį palaikai?

– Jei tik pavyksta, nė vieno. Bet kartais...

– Taip, Ana?

Ana valandžiukę tylėjo, paskui pasakė:

– Matai, Lora, Sara gudresnė už Ričardą.

– Kaip suprasti?

– Na, Saros elgesys visada nepriekaištingas – iš išorės. Žinai, ji mandagi ir taip toliau. Bet ji moka įkąsti Ričardui iš pasalų. Ji – ji jį kamuoja. O tada jis pratrūksta ir elgiasi siaubingai. Ak, kodėl jie negali vienas kito pamėgti?

– Manyčiau, todėl, kad tiesiog jaučia antipatiją. Sutinki? Ar manai, kad tik pavyduliauja tavęs?

– Bijau, kad tu teisi, Lora.

– Dėl ko jie riejasi?

– Dėl visokių paikysčių. Pavyzdžiui, pameni, kaip buvau perstumdžiusi baldus, patraukiau stalą ir sofą – o paskui Sara viską sustatė atgal, nes ji nemėgsta, kai kas nors keičiama... Na, Ričardas vieną dieną staiga ir sako: „Maniau, stalą norėjai pastatyti ten, Ana." Aš pasakiau, kad man taip atrodė daugiau vietos. Tada Sara sako: „Na, o man patinka taip, kaip visada buvo." O

Ričardas iškart tuo savo valdingu tonu ir sako: „Svarbu ne kaip *tau* patinka, Sara, o kaip tavo mamai patinka. Tučtuojau viską perstatysim taip, kaip ji nori." Ir jis iškart perstatė stalą ir sako man: „Šitaip norėjai, tiesa?" Ir man teko ištarti: „Taip." Tada jis atsisuko į Sarą ir klausia: „Prieštarausi, panele?" Sara pažvelgė į jį ir tyliai, mandagiai sako: „Ak, ne. Tegu bus, kaip mama nori. Aš nieko nereiškiu." Ir žinai, Lora, nors palaikiau Ričardą, iš tikrųjų *užjaučiau* Sarą. Ji dievina namus ir visa, kas juose, – o Ričardas nė nenutuokia, kaip ji jaučiasi. Siaubas, nė nežinau, ką daryti.

– Taip, tau nelengva.

– Galbūt viskas savaime aprims?

Ana viltingai pažvelgė į bičiulę.

– Nemanyčiau.

– Žinai, tu nelabai stengiesi paguosti, Lora!

– Neverta tikėti tokiomis pasakomis.

– Jie abu elgiasi negerai. Jie turėtų suprasti, kaip man sunku. Aš tiesiog sergu.

– Savigaila nieko nepadės, Ana. Niekada ir niekam nepadeda.

– Bet aš tokia nelaiminga.

– Ir jie, brangioji. Gailestį skirk jiems. Vargšelė Sara šitaip graužiasi – turbūt ir Ričardas.

– Dievulėliau, mes buvome tokie laimingi, kol Saros nebuvo.

Dama Lora mažumėlę kilstelėjo antakius. Ji valandžiukę tylėjo. Paskui pasakė:

– Tai kada judu tuokiatės?

– Kovo tryliktąją.

– Dar beveik dvi savaitės. Kodėl atidėjote?

– Sara labai prašė. Norėjo daugiau laiko apsiprasti su ta mintim. Vis zyzė ir zyzė, kol aš nusileidau.

– Sara... suprantu. O Ričardas liko nepatenkintas?

– Žinoma. Jis net labai supyko. Vis sako, kad aš išlepinau Sarą. Lora, manai, kad tikrai?

– Ne, nemanau. Kad ir kaip myli Sarą, niekada be reikalo jai nepataikavai. O ligi šiol Sara visada į tave atsižvelgdavo – tai yra tiek, kiek tik sugeba savanaudė jauna mergina.

– Lora, ar manai, kad reikėtų...

Ji nutilo.

– Ar manau, kad reikėtų ko?

– Ne, nieko. Bet kartais atrodo, kad daugiau šito neištversiu...

Pasigirdo atidaromos buto durys, ir ji nutilo. Į kambarį įėjo Sara ir apsidžiaugė, pamačiusi Lorą Vitsteibl.

– Ak, Lora, nežinojau, kad užeisite.

– Kaip laikosi mano krikštadukte?

Sara priėjo ir pabučiavo ją. Jos skruostas nuo šalto oro buvo gaivus ir vėsus.

– Kuo puikiausiai.

Kažką sumurmėjusi, Ana išėjo. Sara nulydėjo ją akimis. Vėl pažvelgusi į damą Lorą, Sara droviai nuraudo.

Lora Vitsteibl įnirtingai linkčiojo galva.

– Taip, tavo mama verkė.

Sara žvelgė teisuoliškai pasipiktinusi.

– Na, aš niekuo dėta.

– Tikrai? Juk myli savo mamą, tiesa?

– Tiesiog dievinu. Juk žinot.

– Tai kam ją skaudini?

– Neskaudinu. Aš *nieko* nedarau.

– Riejiesi su Ričardu, tiesa?

– Ak, dėl *to*! O kaip kitaip! Jis nepakenčiamas! Jei tik mama suprastų, koks jis nepakenčiamas! Labai tikiuosi, kad vieną gražią dieną supras.

Lora Vitsteibl atsakė:

– *Kam* gi tau reikia tvarkyti kitų žmonių gyvenimus, Sara? Mano jaunystėje tėvus kaltindavo, kam taip elgiasi su vaikais. O dabar, regis, viskas atvirkščiai.

Sara atsisėdo ant Loros Vitsteibl krėslo ranktūrio. Tarsi ketintų pasakyti paslaptį.

– Bet man labai neramu, – pratarė ji. – Matot, ji su juo nebus laiminga.

– Tai ne tavo reikalas, Sara.

– Bet man vis tiek *rūpi*. Nes nenoriu, kad mama būtų nelaiminga. O ji bus. Mama tokia – tokia bejėgė. Ją reikia prižiūrėti.

Lora Vitsteibl suspaudė įdegusias Saros rankas savosiose. Ji kalbėjo taip įtaigiai, kad Sara ne tik atkreipė dėmesį, bet ir beveik išsigando.

– Klausyk, Sara. Klausyk. *Būk atsargi*. Būk *labai* atsargi.

– Kaip suprasti?

Lora pabrėžtinai tęsė:

– Būk labai atsargi ir neleisk mamai padaryti to, ko ji visą gyvenimą gailėtųsi.

– Aš taip ir...

Lora ją nutraukė:

– Perspėju tave. Niekas kitas neperspės. – Staiga ji giliai šniurkštelėjo, įkvėpdama pro nosį oro. – Kai ką užuodžiu ore, Sara, ir žinau, kas tai. *Tai deginamos aukos kvapas* – o man deginamos aukos nepatinka.

Joms nespėjus pasakyti nieko daugiau, Edita atidarė duris ir pranešė:

– Ponaitis Loidas.

Sara pašoko.

– Sveikas, Džeri. – Ji atsigręžė į Lorą Vitsteibl. – Tai Džeris Loidas. Mano krikšto mama – dama Lora Vitsteibl.

Džeris paspaudė jai ranką ir tarė:

– Regis, anądien girdėjau jus per radiją.

– Kaip malonu.

– Antrąją paskaitą iš ciklo „Kaip šiandien gyventi“. Man labai patiko.

– Nepataikauk, – atsakė dama Lora, žvelgdama į jį spindinčiomis akimis.

– Bet tikrai. Regis, žinote visus atsakymus.

– Ak, – atsakė dama Lora. – Visada lengviau paaiškinti, kaip iškepti pyragą, negu pačiai jį iškepti. Be to, ir daug smagiau. Tik charakteriui kenkia. Gerai žinau, kad kasdien darausi vis bjauresnė.

– Ak, netiesa, – tarė Sara.

– Tiesa, vaikeli. Beveik pasiekiau viršūnę dalydama žmonėms gerus patarimus – neatleistina nuodėmė. Einu ieškoti tavo mamos, Sara.

2

Vos Lora Vitsteibl išėjo, Džeris tarė:

– Aš išvykstu iš šalies, Sara.

Sara priblokšta pažvelgė į jį.

– Ak, Džeri – kada?

– Galima sakyti, jau dabar. Kitą antradienį.

– Kur?

– Į Pietų Afriką.

– Bet tai labai toli! – sušuko Sara.

– Taip.

– Tu negrįši metų metus!

– Tikriausiai.

– Ką ten veiksi?

– Auginsiu apelsinus. Susimečiau su keliais vyrukais. Turėtų būti visai smagu.

– Ak, Džeri, ar *būtina* važiuoti?

– Na, ši šalis man iki gyvo kaulo įgriso. Ji pernelyg civilizuota ir patogi. Nei man ji tinka, nei aš jai.

– O kaip dėdė?

– Oi, mes nė nebesikalbame, bet teta Lena labai gera. Davė man čekį ir kažkokio tepalo nuo gyvačių įkandimo.

Jis išsišiepė.

– Bet ar tu ką nors *išmanai* apie apelsinų auginimą, Džeri?

– Ničnieko, bet turbūt išmoksiu savaime.

Sara atsiduso.

– Man tavęs trūks...

– Kad gal nelabai – ar neilgai. – Džeris kalbėjo niauriai, nežiūrėdamas į ją. – Kai išleki į kitą pasaulio kraštą, tave greitai pamiršta.

– Ne, netiesa...

Jis skubiai žvilgtelėjo į ją.

– Tikrai?

Sara papurtė galvą.

Jie susigėdę žvelgė į skirtingas puses.

– Buvo smagu – su tavim, – pasakė Džeris.

– Taip...

– Kartais iš apelsinų pavyksta neblogai prasigyventi.

– Gali būti.

Džeris, atsargiai rinkdamas žodžius, tarė:

– Žinai, gyvenimas gana smagus – supranti, moteriai. Geras klimatas – daug tarnų – ir visa kita.

– Taip.

– Bet tu tikriausiai ištekėsi už ko nors...

– Oi, ne. – Sara papurtė galvą. – Būtų didelė klaida ištekėti per jaunai. Dar ilgai nežadu tekėti.

– Tai tau taip atrodo – bet koks nors kiaulė privers tave persigalvoti, – niauriai atsakė Džeris.

– Aš labai šaltos prigimties, – nuramino jį Sara.

Jie nejaukiai stovėjo, nežiūrėdami į vienas kitą. Tada Džeris išblyškęs kimiai pratarė:

– Mieloji Sara – aš einu dėl tavęs iš proto. Juk žinai?

– Tikrai?

Lėtai, tarsi nenorėdami, jie palinko vienas į kitą. Džerio rankos ją apglėbė. Nedrąsiai, atsargiai jie pasibučiavo...

Keista, pamanė Džeris, kad pasidariau toks nerangus. Buvau linksmas jaunuolis ir turėjau gana patirties su merginomis. Bet čia – ne „merginos“, čia – mano mieloji, brangioji Sara...

– Džeri.

– Sara...

Jis vėl ją pabučiavo.

– Tu nepamirši, mieloji Sara, tiesa? Visų tų linksmybių – ir visko?

– Aišku, kad nepamiršiu.

– Rašysi man?

– Kad man taip nesiseka rašyti laiškus.

– Bet man rašyk. Prašau, brangioji. Būsiu toks vienišas...

Sara atsitraukė nuo jo ir karčiai nusijuokė.

– Nebūsi vienišas. Bus daugybė merginų.

– Jei ir bus, jos bus greičiausiai niekam tikusios. Bet man atrodo, kad nebus nieko, tik apelsinai.

– Galėtum man retsykiais atsiųsti kokią dėžę.

– Būtinai. Ak, Sara, dėl tavęs bet ką padaryčiau.

– Na, tuomet uoliai darbuokis. Tegul apelsinų sodas tau atneša sėkmę.

– Būtinai. Pažadu.

Sara atsiduso.

– O, kad tau nereikėtų išvažiuoti taip skubiai, – tarė ji. – Taip gera su tavim apie viską pasikalbėti.

– Kaip Kalafioras? Ar labiau patinka?

– Ne, nė trupučio. Mes nuolat vaidijamės. Bet, – jos balse pasigirdo triumfas, – man regis, aš laimėsiu, Džeri!

Džeris nesmagiai pažvelgė į ją.

– Manai, mama...

– Regis, ji ima suprasti, koks jis nepakenčiamas.

Sara pergalingai linktelėjo galva.

Džeris dar labiau susirūpino.

– Sara, gal tu be reikalo, kažkaip...

– Pykstuosi su Kalafioru? Kariausiu dantim ir nagais ir nepasiduosiu. Mamą *būtina* išgelbėti.

– Gal tu nesikišk, Sara. Mama juk ir pati žino, ko nori.

– Jau sakiau, mama silpnabūdė. Ji gailisi žmonių ir tada nieko nebesupranta. Gelbėsiu ją nuo nesėkmingų vedybų.

Džeris sutelkė visą drąsą.

– Na, o man vis tiek atrodo, kad tu pavydi.

Sara įtūžusi pažvelgė į jį.

– Na, ir gerai! Ir tegu atrodo! Gal tu jau eik.

– Tu tik nepyk ant manęs. Gal ir žinai, ką darai.

– Aišku, kad žinau, – atsakė Sara.

3

Ana sėdėjo savo kambaryje prie tualetinio stalelio, kai įėjo Lora Vitsteibl.

– Jau geriau, mieloji?

– Taip. Kokia aš kvaila. Reikia neimti visko taip giliai į širdį.

– Ką tik atėjo jaunuolis. Džeris Loidas. Ar čia tas...

– Taip. Ką apie jį manai?

– Sara, aišku, jį įsimylėjusi.

Ana atrodė susirūpinusi.

– O, siaube, tikiuosi, kad ne.

– Nėra čia ko tikėtis.

– Iš to nieko nebus, supranti.

– Jis visiškai niekam tikęs, tiesa?

Ana atsiduso.

– Deja, taip. Jis nieko nepadaro iki galo. Jis patrauklus. Nori nenori visiems patinka, bet...

– Nepatikimas?

– Tiesiog atrodo, kad jis *niekur* nieko nesugeba. Sara vis kartoja, kad jam nesiseka, bet aš manau, kad yra ir šis tas daugiau. – Ji tarė: – Sara pažįsta tiek šaunių jaunuolių.

– Bet jie jai nuobodūs, tiesa? Gražios protingos merginos – o Sara tikrai labai protinga – visada pasiduoda nevykėliams. Regis, toks gamtos dėsnis. Prisipažinsiu, kad ir man tas jaunuolis visai patrauklus.

– Netgi tau, Lora?

– Ir aš turiu moteriškų silpnybių, Ana. Labanakt, brangioji. Sėkmės tau.

4

Ričardas atvyko prieš pat aštuonias. Jis buvo pakviestas vakarieniauti su Ana. Sara rengėsi vykti vakarienės ir į šokius. Jam atėjus, ji sėdėjo svetainėje ir lakavosi nagus. Ore tvyrojo ledinukų kvapas. Ji pakėlė akis ir tarė:

– Labas, Ričardai, – o paskui dažėsi toliau.

Ričardas pasipiktinęs ją stebėjo. Jam pačiam nepatiko, kad kuo toliau, tuo labiau nemėgsta Saros. Jis taip norėjo, kad viskas susiklostytų, įsivaizdavo save kaip malonų ir draugišką patėvį, meilų – beveik mylintį. Jis žinojo, kad iš pradžių ji žiūrės įtariai, bet įsivaizdavo, kad nesunkiai įveiks vaikiškas užgaidas.

O dabar atrodė, kad Sara, o ne jis valdo padėtį. Jos atsainus šaltumas ir panieka skaudino jautrią jo prigimtį ir žeidė bei žemino. Ričardas niekada labai gerai apie save negalvojo, bet Saros elgesys dar labiau menkino jo pasitikėjimą savimi. Visos jo pastangos iš pradžių ją sutramdyti, paskui suvaldyti žlugo. Jis vis pasakydavo ar padarydavo ką nors ne taip. Nemėgdamas Saros, jis juto ir didėjantį, gilėjantį nepasitenkinimą Ana. Ana turėtų jį palaikyti. Ana turėtų atsigręžti prieš Sarą ir parodyti jai jos vietą, Ana turėtų būti jo pusėje. Jos pastangos įvesti taiką, laikytis vidurio jį erzino. Iš to visiškai jokios naudos, Ana turėtų tai suprasti!

Sara ištiesė ranką, kad išdžiūtų nagai, ir ėmė visaip ją sukioti.

Žinodamas, kad būtų geriau nieko nesakyti, Ričardas nesusilaikė nepareiškęs:

– Atrodo, kad įmerkei pirštus į kraują. Nesuprantu, kam merginoms reikia šitaip terliotis nagus.

– Nesuprantat?

Ieškodamas saugesnės temos, Ričardas tęsė:

– Šįvakar susitikau tavo bičiulį Loidą. Sakė, kad vyksta į Pietų Afriką.

– Išvažiuoja ketvirtadienį.

– Jam teks labai pasistengti, jeigu nori, kad ten pasisektų. Ten ne vieta žmogui, nemėgstančiam darbo.

– Manau, jūs daug žinot apie Pietų Afriką.

– Visi tie kraštai daug kuo panašūs. Ten reikia vyrų su... gerom gyslom.

– Džeris tikrai su gyslom, – atsakė Sara ir pridūrė: – Jei jau vartojam tokius žodžius.

– O kuo jie blogi?

Ji pakėlė galvą ir šaltai jį nužvelgė.

– Prastas skonis, ir tiek, – atsakė ji.

Ričardo veidas raustelėjo.

– Gaila, kad mama taip prastai tave išauklėjo, – ištarė jis.

– Ar aš ką nemandagaus pasakiau? – ji, tarsi niekuo dėta, išpūtė akis. – *Atleiskit.*

Jos perdėtas atsiprašymas visai jo nenuramino.

Jis šiurkščiai paklausė:

– Kur tavo mama?

– Rengiasi. Tuojau ateis.

Sara atsidarė rankinuką ir atidžiai apžiūrėjo savo veidą. Ėmė tvarkytis – dažytis lūpas, pieštuku ryškinti antakius. Iš tikrųjų buvo jau pasidažiusi. Dabar tiesiog stengėsi suerzinti Ričardą. Žinojo, kad jis senamadiškai nepakenčia viešumoje besidažančių moterų.

Stengdamasis neparodyti susierzinimo, Ričardas tarė:

– Nagi, Sara, nepersistenk.

Ji nuleido veidrodėlį ir paklausė:

– Kaip suprasti?

– Su dažais ir pudra. Vyrams visai nepatinka taip prisidažiusios. Tiesiog atrodai kaip...

– Tikriausiai norite pasakyti – kaip kekšė?

Ričardas piktai atrėžė:

– Aš taip nesakiau.

– Bet norėjote pasakyti. – Sara sumetė dažus atgal į rankinuką. – Ir apskritai, koks, po galais, jūsų reikalas?

Sara net virpėjo iš įtūžio ir kone verkė.

Ričardas galutinai prarado kantrybę. Jis užriko ant jos:

– Kokia tu nepakenčiama, pikta laputė. Tiesiog neįmanoma!

Tą akimirką įėjo Ana. Ji sustojo tarpduryje ir pavargusi paklausė:

– O, siaube, ir kas gi *dabar* nutiko?

Sara išlėkė pro ją. Ana pažvelgė į Ričardą.

– Tik pasakiau jai, kad per daug dažosi.

Ana pyktelėjusi atsiduso.

– Ričardai, dėl Dievo meilės, tikrai maniau, kad tu protingesnis. Koks gi tavo reikalas?

Ričardas įsiutęs žingsniavo po kambarį.

– Na, gerai. Jei nori, kad tavo duktė vaikščiotų išsiterliojusi kaip kekšė.

– Sara neatrodo kaip kekšė, – atkirto Ana. – Kaip bjauriai šneki. Šiais laikais visos merginos dažosi. Tu toks senamadiškas, Ričardai.

– Senamadiškas! Pasenęs! Labai gerai apie mane galvoji, Ana, tiesa?

– Ak, Ričardai, kam dabar pyktis? Negi nesupranti, kad kai taip kalbi apie Sarą, iš tikrųjų peiki *mane*?

– Nepasakyčiau, kad esi labai griežta motina. Jei jau Sarą laikysime tavo auklėjimo pavyzdžiu.

– Tai labai žiauru ir visiškai netiesa. Sara – puiki mergina.

Ričardas susmuko ant sofos.

– Padėk Dieve tam, kuris veda moterį su vienturte dukterimi, – pasakė jis.

Anos akyse sužvilgo ašaros.

– Tu žinojai apie Sarą, kai pasipiršai. Sakiau, kad labai ją myliu ir kiek daug ji man reiškia.

– Nežinojau, kad esi visiškai jos apsėsta! Tik Sara, Sara, Sara – nuo ryto iki vakaro!

– O, siaube, – pasakė Ana. Ji priėjo ir atsisėdo greta jo. –

Ričardai, pasistenk susiimti. Tikrai maniau, kad Sara tau pavydės – bet nemaniau, kad tu pavydėsi Sarai.

– Aš nepavydžiu Sarai, – susiraukė Ričardas.

– Pavydi, brangusis.

– Tau Sara visada svarbesnė.

– Siaube. – Ana bejėgiškai atsilošė ir užsimerkė. – Visai nebežinau, ką daryti.

– O kur mano vieta? Niekur. Tau aš visai nieko nereiškiu. Tu atidėjai mūsų vedybas – vien todėl, kad Sara prašė...

– Norėjau duoti jai daugiau laiko apsiprasti.

– Tai ar ji dabar apsiprato? Ji visą laiką nieko daugiau neveikia, kaip tik erzina mane.

– Žinau, kad su ja nelengva – bet, Ričardai, tikrai manau, kad truputį perlenki. Vargšelė Sara nė žodžio negali pratarti taip, kad tu nepasiustum.

– Vargšelė Sara. Vargšelė Sara. Matai? Štai kaip tu jautiesi!

– Šiaip ar taip, Ričardai, Sara dar beveik vaikas. Jai kai kas atleistina. Bet tu vyras – suaugęs žmogus.

Staiga Ričardas tarė:

– Tik todėl, kad labai tave myliu, Ana.

– Ak, brangusis.

– Mes buvome tokie laimingi – kol Sara negrįžo.

– Žinau...

– O dabar – man vis atrodo, kad tuojau tavęs neteksiu.

– Ne, ką tu, Ričardai.

– Ana, brangioji – ar vis dar myli mane.

Staiga apimta aistros, Ana atsakė:

– Labiau, negu kada nors anksčiau, Ričardai. Dar labiau.

5

Vakarienė pavyko puikiai. Edita labai pasistengė, ir bute, atslūgus įtampai, kurią sukėlė Sara, vėl stojo ramybė kaip seniau.

Ričardas su Ana kalbėjosi, juokavo, prisiminė praeitį, ir abiem ši ramybė buvo labai brangi.

Kai grįžo į svetainę, išgėrė kavos ir benediktino, Ričardas tarė:

– Vakaras buvo nuostabus. Taip ramu. Mieloji Ana, o kad visada šitaip būtų.

– Taip ir bus, Ričardai.

– Juk ir pati žinai, kad ne, Ana. Žinai, aš kai ką sugalvojau. Tiesa nemaloni, bet reikia su ja susitaikyti. Atvirai sakau: bijau, kad mudu su Sara niekada gerai nesutarsime. Jei mėginsime gyventi trise, bus tiesiog nepakenčiama. Todėl išeitis yra tik viena.

– Kaip suprasti?

– Paprastai sakant, Sarai čia nėra vietos.

– Ne, Ričardai. Tai neįmanoma.

– Kai merginoms negerai namie, jos kraustosi gyventi savarankiškai.

– Sarai tik devyniolika metų, Ričardai.

– Esama merginoms tinkamų vietų. Pensionų. Arba išsinuomoti kambarį padoriuose namuose.

Ana ryžtingai papurtė galvą.

– Tu ir pats nesupranti, ką siūlai. Tu sakai, kad jeigu noriu vėl tekėti, turiu išvaryti savo dukrelę – išmesti ją iš namų.

– Merginoms patinka gyventi savarankiškai.

– Sarai nepatinka. Nereikia net svarstyti, ar ji norėtų kraustytis gyventi viena. Čia jos namai, Ričardai. Ji dar nė nepilnametė.

– Na, o *aš* manau, kad tai – puiki mintis. Galime skirti jai dienpinigių – aš padėsiu. Nėra reikalo jai skursti. Ji bus laimin-

ga *viena*, o mes būsime laimingi *kartu*. Man regis, visiems taip bus geriau.

– Tu manai, kad Sara *bus* laiminga viena?

– Jai patiks. Sakau, merginoms patinka gyventi savarankiškai.

– Tu nieko neišmanai apie merginas. Tik galvoji, ko *pats* nori.

– Aš siūlau visiškai protingą išeitį.

Ana lėtai atsakė:

– Prieš vakarienę sakei, kad Sara man svarbiausia. Iš dalies, Ričardai, taip ir yra... Kalba ne apie tai, kurį iš judviejų labiau myliu. Bet kai galvoju apie jus abu – žinau, kad Sara turiu pasirūpinti pirmiau negu tavim. Nes supranti, Ričardai, aš atsakinga už Sarą. Ta atsakomybė nesibaigs, kol Sara netaps moterimi – o ji dar *nėra* moteris.

– Motinos niekada nenori, kad vaikai suaugtų.

– Kartais taip, bet tikrai nemanau, kad tai tinka mums su Sara. Matau tai, ko tu niekaip nepastebi – kad Sara dar labai jauna ir bejėgė.

Ričardas prunkštelėjo.

– Bejėgė!

– Taip, kaip tik tai ir turiu galvoje. Ji nepasitiki savimi, nepasitiki gyvenimu. Kai bus pasirengusi leistis į pasaulį, ji *norės* išsikraustyti – o tada aš kuo tik galėdama jai padėsiu. Bet ji dar *nepasirengusi*.

Ričardas atsiduso. Jis tarė:

– Matyt, kartais su motinomis tiesiog neįmanoma ginčytis.

Ana netikėtai tvirtai atsakė:

– Neišmesiu duktės iš namų. Taip pasielgti, jei ji nenori kraustytis, būtų labai nedora.

– Na, jei jau tau taip svarbu.

– Tikrai svarbu. Bet, mielasis Ričardai, jei tik tu turėtum kantrybės. Negi nesupranti, tai ne *tu* atstumtasis, o Sara. Bet

žinau, kad pamažu ji sugebės su tavim susidraugauti. Nes ji tikrai labai mane myli, Ričardai. Ir galiausiai nenorės, kad būčiau nelaiminga.

Ričardas pažvelgė į ją keistai šypsodamasis.

– Mano švelnioji Ana, kokia tu nepataisoma optimistė.

Ji susirangė jo glėbyje.

– Mielasis Ričardai – aš tave myliu... O, siaube, kaip maudžia galvą...

– Tuojau atnešiu aspirino...

Jam toptelėjo, kad visi pokalbiai su Ana dabar baigiasi aspirinu.

Devintas skyrius

1

Dvi dienas netikėtai laikėsi trokštama ramybė. Ana pasijuto geriau. Pasirodo, ne viskas taip blogai. Kaip ji ir sakė, laikui bėgant viskas nusistos. Ričardas jos paklausė. Po savaitės juodu susituoks – o paskui, jai rodės, gyvenimas bus daug paprastesnis. Sara tikrai liausis šitaip erzinusi Ričardą ir ras kuo kitu užsiimti.

– Šiandien jaučiuosi daug geriau, – pasakė ji Editai.

Jai toptelėjo, kad diena be galvos skausmo dabar pasidarė tikra retenybė.

– Sakytum, audra kiek aprimo, – sutiko Edita. – Kaip katė su šuniu, panelė Sara su ponu Koldfildu. Atrodo, lyg iš prigimties vienas kito nepakęstų.

– Bet, man regis, Sara kiek susitaikė, tiesa?

– Jumis dėta, nepuoselėčiau tuščių vilčių, ponia, – niauriai atsakė Edita.

– Bet juk negali šitaip tęstis amžinai?

– Visko gali būti.

Edita, pamanė Ana, visada niūri! Jai patinka pranašauti nelaimes.

– Bet dabar *tikrai* geriau, – spyrėsi ji.

– Ak, tai todėl, kad ponas Koldfildas dažniausiai užeina dieną, kai panelė Sara gėlių krautuvėlėje, o vakarais ji turi jus sau. Be to, jos galva užimta, nes ponaitis Džeris vyksta į tolimas ša-

lis. Bet kai susituoksit, jie abu bus čia. Sudraskys jus į gabalus, pamatysit.

– Ak, Edita. – Aną apėmė neviltis. Kraupus palyginimas. Ir taip tiksliai išreiškiąs tai, ką ji numano.

Ji nusiminusi tarė:

– Negaliu to pakęsti. *Nekenčiu* dramų ir barnių, visada nekenčiau.

– Tiesa. Visada gyvenot tykiai ir ramiai, ir taip jums geriausia.

– Bet ką gi man daryti? Ką *tu* darytum, Edita?

Edita su pasimėgavimu atsakė:

– Nėra ko raudoti. Dar vaikystėje mane mokė: „Žemė tėra tik ašarų pakalnė."

– Tik šitaip tu gali mane paguosti!

– Tokie dalykai siunčiami mums išmėginti, – pamokomai atsakė Edita. – Jei būtumėt tokia poniutė, kuri mėgsta barnius! Tokių nemaža. Pavyzdžiui, antroji mano dėdės žmona. Nieko taip nemėgsta, kaip gerai susirieti. Piktas jos liežuvis – bet štai, kai tik liaujasi, nenešioja pykčio širdy ir nė neprisimena. Atvėsta, ir tiek. *Aš* manau, kad tai airiškas kraujas. Jos motina iš Limeriko. Jie visai nepikti, bet vis trokšta pasibarti. Ir panelė Sara truputį tokia. Pamenu, pasakojote, kad ponas Prentisas buvo pusiau airis. Panelė Sara mėgsta nuleisti garą, bet šis pasaulis dar nematė geresnės širdies mergaitės. Aš manau, kad gerai, jog ponaitis Džeris lekia užjūrin. Jis niekada nesusitupės. Panelė Sara gali ir geresnį susirasti.

– Deja, ji labai jį myli, Edita.

– Nieko čia baisaus. Sakoma, kad kai nematai, labiau ilgiesi, bet mano teta Džeinė visada pridurdavo: „Ko nors kito." Teisingesnė patarlė – *iš akių ir iš širdies*. Nesijaudinkit nei dėl jos, nei dėl ko kito. Štai ta knyga, kur parsinešėt iš bibliotekos, taip no-

rėjot paskaityti, o aš atnešiu puoduką kavos ir porą sausainiukų. Džiaukitės, kol galit.

Ana nekreipė dėmesio į paskutinius žodžius – įspėjimą. Ji tarė:

– Labai mane nuraminai, Edita.

Ketvirtadienį Džeris Loidas išvyko, o Sara, grįžusi tąvakar, dar baisiau susiriejo su Ričardu.

Ana paliko juos ir pasislėpė savo kambaryje. Ji gulėjo tamsoje, rankomis užspaudusi akis, pirštais čiuopdama maudžiančią kaktą. Skruostais ritosi ašaros.

Ji patyliukais vis kartojo:

– Negaliu ištverti... negaliu ištverti...

Staiga išgirdo Ričardo sakinio nuotrupą, kone rėkte išrėktą, skriejant iš svetainės:

– ...o tavo motina negali vis išsisukinėti amžinais galvos skausmais.

Tada trinktelėjo laukujės durys.

Koridoriuje pasigirdo Saros žingsniai, lėtai ir nedrąsiai artėjantys prie jos kambario. Ana šūktelėjo:

– Sara.

Durys prasivėrė. Sara, šiek tiek graužiama sąžinės, tarė:

– Guli patamsyje?

– Man maudžia galvą. Uždek lempą kampe.

Sara uždegė. Ji lėtai prisiartino prie lovos, nežiūrėdama į motiną. Atrodė tokia užguita ir vaikiška, ir Anai suspaudė širdį, nors prieš kelias minutes siuste ant jos siuto.

– Sara, – pasakė Ana. – Kam tu šitaip?

– Kaip?

– Visą laiką riejiesi su Ričardu? Negi visai manęs neužjauti? Negi nesupranti, kaip man negera? Negi nenori, kad būčiau laiminga?

– Aišku, kad noriu. Kaip tik *todėl*!

– Aš tavęs nesuprantu. Keli man šitiek skausmo. Kartais atrodo, kad nebeištversiu... Viskas taip pasikeitė.

– Taip, viskas pasikeitė. Jis viską sugadino. Jis nori mane išvaryti. Tu juk neleisi jam manęs išmesti, tiesa?

Ana supyko.

– Aišku, kad ne. Kas taip sumanė?

– Jis. Ką tik. Bet tu neleisi, tiesa? Tarsi koks blogas sapnas. – Staiga Sara apsipylė ašaromis. – Viskas negerai. Viskas. Nuo tada, kai grįžau iš Šveicarijos. Džeris išvažiavo – tikriausiai daugiau niekada jo nepamatysiu. Ir tu prieš mane...

– Aš ne prieš tave! Nešnekėk šitaip.

– Ak, mama – mama.

Mergina suklupo prie lovos ir ėmė nesuvaldomai raudoti. Retsykiais ji vis kartodavo „mama"...

2

Kitą rytą ant pusryčių padėklo Ana rado Ričardo laiškelį.

„Mieloji Ana, šitaip toliau tęstis nebegali. Turime ką nors sugalvoti. Manau, kad Sara klusnesnė, negu tau atrodo. Visada tavo, Ričardas."

Ana susiraukė. Ar Ričardas tyčia save apgaudinėja? Ar Saros protrūkis vakar buvo tiesiog isterija? Gal ir taip. Ana neabejojo, kad Sara kenčia visus pirmosios meilės ir pirmojo išsiskyrimo skausmus. Šiaip ar taip, kadangi taip baisiai Ričardo nemėgsta, gal tikrai apsidžiaugtų išsikrausčiusi...

Ana staiga paėmė ragelį ir surinko Loros Vitsteibl numerį.

– Lora? Čia Ana.

– Labas rytas. Kokia tu ankstyva.

– Ak, aš tiesiog iš proto kraustausi. Man vis maudžia galvą, jaučiuosi tikra ligonė. Šitaip toliau tęstis nebegali. Norėjau paklausti tavo patarimo.

– Aš nedaliju patarimų. Tai – pats pavojingiausias dalykas.

Ana nekreipė dėmesio.

– Klausyk, Lora, kaip manai – gal – ar nebūtų gerai – jei – jei Sara išsikraustytų – supranti, į butą su drauge – ar panašiai?

Valandžiukę stojo tyla, paskui dama Lora paklausė:

– O ar ji nori?

– Na – ne – ne visai. Supranti, tiesiog kilo tokia *mintis*.

– Kas taip pasiūlė? Ričardas?

– Na – taip.

– Labai sumanu.

– Tikrai manai, kad sumanu? – nudžiugo Ana.

– Turiu galvoje, sumanu kaip Ričardui. Ričardas žino, ko nori – ir to siekia.

– O kaip *tu* manai?

– Juk sakiau, Ana, aš nedaliju patarimų. O ką sako Sara?

Ana patylėjo.

– Su ja dar rimtai nesikalbėjau...

– Bet tikriausiai nujauti.

Ana nenoriai atsakė:

– Nemanau, kad dabar to norėtų.

– Aha!

– Bet gal tikrai reikėtų nenusileisti?

– Kam? Kad išsigydytum galvos skausmą?

– Ne, ne! – pasibaisėjusi sušuko Ana. – Tiesiog dėl jos pačios laimės.

– Skamba puikiai! Niekada netikiu didingais jausmais. Paaiškink plačiau, gerai?

– Na, pagalvojau, ar nesu pernelyg prie jos prisirišusi. Ar tik-

rai Sarai nebūtų geriau nuo manęs pabėgti? Kad ugdytųsi savo asmenybę.

– Taip, taip, labai šiuolaikiška.

– Tikrai, supranti, gal jai *patiks tokia mintis. Man irgi iš pradžių nepatiko. Ak, būk gera, pasakyk, ką manai?*

– Vargšelė Ana.

– Kodėl sakai „Vargšelė Ana“?

– Klausei, ką aš manau.

– Nelabai padedi, Lora.

– Taip, kaip nori, ir nepadėsiu.

– Matai, su Ričardu tvarkytis darosi labai sunku. Jis man šįryt atsiuntė tokį ultimatumą... Netrukus lieps rinktis – jis ar Sara.

– O kurį tu pasirinktum?

– Ak, Lora, nereikia. Ne tai turėjau galvoje.

– Gali būti, kad teks.

– Lora, liaukis. Nė nesistengi padėti.

Ana piktai padėjo ragelį.

3

Tąvakar šeštą valandą paskambino Ričardas Koldfildas.

Ragelį pakėlė Edita.

– Ar yra ponia Prentis?

– Ne, pone. Ji išėjusi į tą savo komitetą – senelių namuose ar panašiai. Negrįš maždaug iki septynių.

– O panelė Sara yra?

– Ką tik grįžo. Ar ją pakviesti?

– Ne, aš užeisiu.

Nuo tarnybinio buto iki Anos daugiabučio Ričardas atžygia-

vo tvirtu, lygiu žingsniu. Jis praleido bemiegę naktį ir galiausiai ryžtingai apsisprendė. Apsispręsdavo greitai, apsisprendęs nebepersigalvodavo, užsispyręs laikėsi savo.

Šitaip toliau tęstis negali. Iš pradžių tai reikia parodyti Sarai, o paskui – Anai. Toji mergiotė savo užsispyrimu ir aikštijimusi nuvarys motiną į kapus! Vargšelę, meilutę Aną. Tačiau galvojo apie ją ne vien su meile. Į jo mintis skverbėsi vos juntama pagieža. Ji vis išsisukinėjo moteriškomis gudrybėmis – galvą skauda, alpsta, kai tik prasideda mūšis... Ana turi pažvelgti teisybei į akis!

Tos dvi moterys... Galas visoms toms moteriškoms nesąmonėms!

Jis paskambino į duris, Edita jį įleido, ir jis nuėjo į svetainę. Sara su taure rankoje atsigręžė nuo židinio.

– Labas vakaras, Ričardai.

– Labas vakaras, Sara.

Sara uoliai tarė:

– Ričardai, aš atsiprašau dėl vakar. Buvau labai nemandagi.

– Nieko baisaus, – Ričardas kilniadvasiškai numojo ranka. – Daugiau apie tai nekalbėkime.

– Ar norite išgerti?

– Ne, dėkoju.

– Deja, mamos dar kurį laiką nebus. Ji išėjo į...

Jis ją pertraukė:

– Nieko baisaus. Norėjau pasimatyti su tavim.

– Su manim?

Saros akys aptemo ir susiaurėjo. Ji priėjo ir atsisėdo, įtariai žvelgdama į jį.

– Noriu viską su tavim išsiaiškinti. Man visiškai akivaizdu, kad toliau šitaip gyventi negalime. Nuolat vaidydamiesi ir kivirčydamiesi. Visų pirma, skriaudžiame tavo mamą. Juk mama tau rūpi, tiesa?

– Žinoma, – šaltai atsakė Sara.

– Tada mes abu turime jos pagailėti. Po savaitės mes susituoksime. Kai grįšime po medaus mėnesio, kaip manai, kaip reikės gyventi visiems trims šiame bute?

– Turbūt pragariškai.

– Matai? Ir pati supranti. Noriu iškart pasakyti, kad nekaltinu vien tavęs.

– Koks jūs kilniadvasis, Ričardai, – ištarė Sara.

Ji kalbėjo sąžiningai ir mandagiai. Jis vis dar neužtenkamai pažinojo Sarą, kad pajustų pavojaus ženklus.

– Gaila, kad mes šitaip nesutariame. Atvirai sakyk – tu manęs nemėgsti.

– Jei būtinai norite tai išgirsti, taip, nemėgstu.

– Nieko baisaus. Aš, savo ruožtu, irgi nelabai tave myliu.

– Nekenčiate manęs lyg nuodo, – pasakė Sara.

– Ak, liaukis, – tarė Ričardas, – taip stipriai nesakyčiau.

– O aš sakyčiau.

– Na, tuomet sakykime taip. Mudu vienas kito nemėgstame. Man nesvarbu, ar aš tau patinku, ar ne. Aš vesiu tavo motiną, o ne tave. Aš stengiausi su tavim susidraugauti, bet tu nenori... Todėl turime ieškoti išeities. Padėsiu tau viskuo, kuo galėsiu.

Sara įtariai paklausė:

– Kuo gi?

– Kadangi negalėsi gyventi namie, kaip įmanydamas tau padėsiu gyventi savo gyvenimą kur nors, kur būsi daug laimingesnė. Kai Ana bus mano žmona, esu pasirengęs visiškai ją išlaikyti. Užteks pinigų ir tau. Galėsi susirasti gražų butuką, kuriame gyvensi su drauge. Su baldais ir su viskuo – kaip tik norėsi.

Saros akys dar labiau susiaurėjo ir ji tarė:

– Koks jūs dosnus, Ričardai.

Jis nepajuto pasityčiojimo. Visas džiūgaute džiūgavo. Tai štai,

kaip viskas paprasta. Mergina puikiai supranta, kad kas moka, tas ir muziką užsako. Viskas išspręsta taip draugiškai.

Jis maloniai jai nusišypsojo.

– Na, man nepatinka, kai žmonės nelaimingi. Ir suprantu kai ką, ko nesupranta tavo mama – kad jaunimas visada trokšta gyventi nepriklausomai. Vienai tau bus daug geriau, negu nuolat pjautis čia.

– Tai štai ką jūs siūlote?

– Mintis puiki. Visi liks patenkinti.

Sara nusijuokė. Ričardas staiga atsigręžė į ją.

– Taip lengvai manęs neatsikratysite, – pasakė Sara.

– Bet...

– Aš nesikraustysiu, sakau. Nesikraustysiu...

Nė vienas jų neišgirdo Anos rakto duryse. Ji atidarė duris ir rado juos stovinčius ir dėbsančius į vienas kitą. Sara visa virpėjo ir isteriškai kartojo:

– Nesikraustysiu... nesikraustysiu... nesikraustysiu...

– Sara...

Jie abu staiga atsigręžė. Sara nubėgo pas motiną.

– Mieloji, mieloji, juk neleisi jam manęs išvaryti, tiesa? Gyventi bute su drauge. Aš *nekenčiu* draugių. Nenoriu gyventi viena. Noriu pasilikti su tavim. Neišvaryk manęs, mama. Ne... ne.

Ana skubiai ją nuramino:

– Aišku, kad ne. Viskas gerai, brangioji.

Ričardui ji rūsčiai tarė:

– Ko tu jai prišnekėjai?

– Pasiūliau kuo protingiausią išeitį.

– Jis manęs nekenčia, ir tave privers manęs nekęsti.

Dabar Sara kūkčiojo kaip patrakusi. Isteriškas vaikas.

Ana skubiai ją nuramino:

– Ne, ne, Sara, nekvailiok.

Ji pamojo Ričardui ir pasakė:

– Pasikalbėsime kitą kartą.

– Ne, – Ričardas pakėlė smakrą. – Pasikalbėsime tučtuojau. Tuoj viską išsiaiškinsim.

– Ak, nereikia, – Ana žengė pirmyn, pridėjusi ranką prie galvos. Ji atsisėdo ant sofos.

– Galvos skausmu neišsisuksi, Ana! Klausimas paprastas: kas tau svarbiau – aš ar Sara?

– Negalima taip klausti.

– O aš sakau, kad galima! Reikia viską išsiaiškinti sykį ir visiems laikams. Ilgiau nebepakęsiu.

Pakeltas Ričardo balsas pervėrė Anos galvą, skausmingai užgaudamas kiekvieną nervą. Ji ką tik grįžo iš sunkaus komiteto susirinkimo, parėjo namo pavargusi, ir dabar atrodė, kad šitoks gyvenimas jai tampa nepakeliamas.

Ji silpnai pratarė:

– Dabar negaliu su tavim kalbėtis, Ričardai. Niekaip. Tiesiog negaliu daugiau pakęsti.

– O aš sakau, kad reikia išsiaiškinti. Arba Sara kraustosi lauk, arba aš.

Saros kūnu perbėgo šiurpuliukas. Ji pakėlė smakrą ir pažvelgė į Ričardą.

– Mano sumanymas visiškai geras, – pasakė Ričardas. – Aš Sarai jį išdėsčiau. Kol tu neatėjai, ji smarkiai nesispyriojo.

– Nesikraustysiu, – atsakė Sara.

– Mieloji mergaite, juk galėsi kada tik panorėjusi ateiti aplankyti mamos, tiesa?

Sara susijaudinusi atsigręžė į Aną ir susmuko šalia jos.

– Mama, mama, juk tu manęs neišvarysi? Juk ne, tiesa? Tu mano mama.

Anos skruostai įraudo. Staiga ji tvirtai tarė:

– Neliepsiu savo vienturtei dukteriai kraustytis iš namų, jeigu ji to nenori.

Ričardas užriko:

– Ji norėtų – ji tik stengiasi mane paerzinti.

– Tai *tu* taip galvoji! – atšovė Sara.

– Prikąsk liežuvį, – riktelėjo Ričardas.

Ana susiėmė rankomis galvą.

– Aš šitaip negaliu, – pasakė ji, – perspėju jus abu, aš taip negaliu...

Sara raudodama maldavo:

– Mama...

Ričardas supykęs atsigręžė į Aną:

– Nieko nebus, Ana. Ir vėl tie tavo galvos skausmai! Rinkis, po paraliais.

– Mama, – Sara visai nebesitvardė. Ji kabinosi Anos kaip išsigandęs vaikas. – Neleisk jam nuteikti tavęs prieš mane. Mama... neleisk...

Ana, vis dar suspaudusi rankomis galvą, pakartojo:

– Daugiau nebegaliu. Verčiau išeik, Ričardai.

– Kaip? – jis žvelgė į ją.

– Būk geras, išeik. Pamiršk mane... Nieko nebus...

Jį vėl apėmė įsiūtis. Jis niūriai tarė:

– Ar supranti, ką sakai?

Ana išsiblaškiusi atsakė:

– Man reikia ramybės... Nebegaliu...

Sara sukuždėjo:

– Mama...

– Ana... – Ričardo balse buvo girdėti nuoskauda ir netikėjimas.

Ana beviltiškai suriko:

– Nieko nebus... Nieko *nebus*, Ričardai.

Sara it piktas vaikas atsigręžė į jį.

– Eik sau, – pasakė ji, – mums tavęs nereikia, girdi? Mums tavęs nereikia...

Jos veide švietė pergalė, kuri būtų buvusi bjauri, jei nebūtų tokia vaikiška.

Jis nekreipė į ją dėmesio. Žvelgė į Aną.

Labai tyliai tarė:

– Ar tikrai to nori? Aš negrįšiu.

Pavargusiu balsu Ana atsakė:

– Žinau... Tiesiog – nelemta, Ričardai. Sudie...

Jis lėtai išėjo iš kambario.

Sara suriko: „Brangioji", – ir paslėpė veidą motinos skreite.

Ana mechaniškai glostė dukteriai galvą, bet jos žvilgsnis krypo į duris, pro kurias ką tik išėjo Ričardas.

Po akimirkos ryžtingai trinktelėjo laukujės durys.

Ji pajuto tą patį šaltį kaip ir tądien Viktorijos stotyje bei didžiulę vienatvę.

Ričardas jau lipo laiptais, į kiemą, į gatvę...

Išėjo iš jos gyvenimo...

ANTRA KNYGA

Pirmas skyrius

1

Lora Vitsteibl meiliai žvelgė pro „Airway“ autobuso langą į pažįstamas Londono gatves. Jos ilgai nebuvo Londone, darbuodamasi Karališkojoje komisijoje ji leidosi į ilgą ir įdomią kelionę aplink pasaulį. Paskutiniai darbai Jungtinėse Valstijose buvo sunkūs. Dama Lora skaitė paskaitas, dalyvavo susitikimuose, ėjo pietų ir vakarienės, jai vos užteko laiko pasimatyti su savo bičiuliais.

Na, dabar viskas baigta. Ji vėl namie su pilnu lagaminu užrašų, statistikos ir straipsnių, ir jos laukia dar sunkesnis darbas – parengti ir išleisti knygą.

Ji buvo labai gyvybinga ir fiziškai nepaprastai tvirta moteris. Darbas ją visada labiau viliojo negu laisvalaikis, bet, priešingai negu dauguma žmonių, ji tuo nesididžiavo, o kartais netgi prisipažindavo, kad toks polinkis greičiau esąs silpnybė negu privalumas. Nes darbas, sakydavo ji, yra vienas iš pagrindinių būdų bėgti nuo savęs. O su savimi sutarti – nesislapstyti, būti nuolankiai ir patenkintai – yra vienintelis būdas pasiekti tikrąją gyvenimo harmoniją.

Lora Vitsteibl vienu metu užsiimdavo tik vienu reikalu. Ji neturėjo įpročio rašyti draugams ilgų laiškų, pilnų naujienų. Kai būdavo išvykusi, būdavo išvykusi – ir kūnu, ir mintimis.

Ji sąžiningai siųsdavo spalvingus atvirukus tarnams į namus, nes jie kitaip įsižeistų. Tačiau draugai ir artimieji žinojo, kad

greičiausiai išgirs žemą, sodrų Loros balsą telefonu, pranešantį, kad ji jau grįžo.

Kaip gera namie, pagalvojo Lora truputį vėliau, žvalgydamasi po patogią, vyrišką savo svetainę ir neatidžiai klausydamasi, kaip Basetas melancholiškai, bejausmiu balsu vardija menkas namų bėdas, nutikusias, kol jos nebuvo.

Ji paleido Basetą, tarstelėjusi: „Gerai, kad papasakojote", – ir atsilošė dideliame aptriušusiame odiniame krėsle. Ant stalelio šalia buvo sukrauti laiškai ir laikraščiai, bet ji nekreipė į juos dėmesio. Visus skubius reikalus jau sutvarkė uolusis jos sekretorius.

Ji prisidegė cigarą ir prisimerkusi atsilošė krėsle.

Baigiasi vienas laikotarpis, prasideda kitas...

Ji atsipalaidavo, leido smegenų varikliui aprimti ir persijungti į naują ritmą. Kiti komisijos nariai – kilusios problemos – spėlionės – nuomonės – amerikiečiai – amerikiečiai jos bičiuliai... švelniai, nesulaikomai visa atsitraukė, virto šešėliais...

Londonas, žmonės, su kuriais reikia susitikti, įtakingieji, kuriuos ji skriaus, ministerijos, kurias magėjo erzinti, praktinės priemonės, kurių ketina imtis – parašyti ataskaitas... viskas aiškiai susidėstė mintyse. Būsimoji kampanija, nykūs kasdieniai darbai...

Bet prieš tai pertrauka, skirta apsiprasti namie. Asmeniniai santykiai ir malonumai. Aplankys savo draugus – vėl domėsis jų vargais ir džiaugsmais. Apeis mėgstamiausias vietas – visą šimtą ir vieną intymaus asmeninio gyvenimo malonumų. Išdalys parvežtas lauktuves... Jos rūstus veidas sušvelnėjo, ji nusišypsojo. Mintyse atgijo vardai. Šarlotė – mažasis Deividas – Džeraldina ir jos vaikai – senasis Volteris Emlinas – Ana ir Sara – profesorius Parksas...

Kas jiems visiems nutiko, kol jos nebuvo?

Ji nuvažiuos į Saseksą aplankyti Džeraldinos – jei pavyks, poryt. Pakėlė telefono ragelį, paskambino, susitarė dėl dienos ir valandos. Paskui paskambino senajam profesoriui Parksui. Aklas ir beveik visiškai kurčias, jis vis tiek atrodė kuo puikiausios sveikatos ir nuotaikos ir pasiruošęs įnirtingai ginčytis su sena bičiule Lora.

Paskui ji surinko Anos Prentis numerį.

Atsiliepė Edita.

– Štai kur staigmena, ponia. Seniai nieko apie jus negirdėti. Skaičiau apie jus laikraštyje, tikrai, ne daugiau kaip prieš mėnesį kitą. Ne, deja, ponios Prentis nėra. Dabar vakarais ji beveik visada išeina. Taip, ir panelė Sara išėjusi. Taip, ponia, pasakysiu poniai Prentis, kad skambinote ir jau grįžote.

Susivaldžiusi ir neprasitarusi, kad negrįžus paskambinti būtų buvę sunkiau, Lora Vitsteibl padėjo ragelį ir ėmė rinkti kitą numerį.

Toliau kalbėdamasi su žmonėmis ir tardamasi susitikti, Lora Vitsteibl nustūmė į minčių gilumą kažkokią smulkmeną, – ja nusprendė pasidomėti vėliau.

Tik atsigulusi miegoti, analitišku protu ji pasitikrino, kodėl tai, ką pasakė Edita, ją nustebino. Prisiminė tik po kelių akimirkų, bet galiausiai susivokė. Edita sakė, kad Anos nėra ir kad dabar vakarais ji beveik visada išeina.

Lora susiraukė, nes jai pasirodė, kad Anos įpročiai turėjo smarkiai pasikeisti. Sarai, aišku, priklauso kiekvieną vakarą vis kur nors trankytis. Merginoms tai būdinga. Bet Ana buvo ramaus būdo – retsykiais nueidavo vakarienės – kartais į kiną – ar teatrą – bet ne kas vakarą.

Gulėdama lovoje, Lora Vitsteibl ilgokai mąstė apie Aną Prentis...

2

Po dviejų savaičių Lora Vitsteibl paskambino į Anos Prentis buto duris.

Atidarė Edita, ir jos surūgęs veidas mažumėlę persimainė, tai reiškė, kad ji apsidžiaugė.

Ji pasitraukė į šalį, įleisdama damą Lorą vidun.

– Ponia Prentis kaip tik ruošiasi išeiti, – pranešė. – Bet ji tikrai norės su jumis pasimatyti.

Ji palydėjo damą Lorą į svetainę, tada jos žingsniai nudundėjo koridoriumi Anos kambario link.

Lora žvalgėsi po kambarį kiek nustebusi. Jis buvo visiškai pasikeitęs – vos jį atpažino ir vieną akimirką net pasidavė nepagrįstai minčiai, kad atėjo ne į tą butą.

Liko keli senieji baldai, bet viename kampe stovėjo didelis kokteilių baras. Naujasis stilius buvo šiuolaikinis prancūzų imperijos stiliaus perdirbinys: dailios dryžuoto satino užuolaidos, gausybė blizgučių ir aukso imitacijų. Keletas paveikslų ant sienų buvo šiuolaikiniai. Atrodė ne kaip tikri žmonių namai, o kaip teatro spektaklio dekoracijos.

Edita kyštelėjo galvą ir tarė:

– Ponia Prentis netrukus ateis, ponia.

– Čia padaryta radikalių pakeitimų, – pastebėjo dama Lora, rodydama kambarį.

– Ir dar krūvą pinigų kainavo, – nepatenkinta pridūrė Edita. – O viską prižiūrėjo pora labai keistų jaunuolių. Nė nepatikėtumėte.

– Patikėčiau, tikrai, – tarė dama Lora. – Na, regis, jiems visai neblogai pavyko.

–Vieni blizgučiai, – šniurkštelėjo Edita.

– Reikia neatsilikti nuo mados, Edita. Manyčiau, panelei Sarai labai patinka.

– Ak, ne, panelės Saros skonis ne toks. Panelė Sara nenori jokių pokyčių. Niekada jų nemėgo. Juk pamenate ją, ponia, vos sofą apsukus, supyko! Ne, tai ponia Prentis eina iš proto dėl viso šito.

Dama Lora kiek kilstelėjo antakius. Jai vėl pasirodė, kad Ana Prentis bus labai pasikeitusi. Bet tuo metu koridoriuje pasigirdo žingsniai, ir įlėkė pati Ana, išskėtusi rankas.

– Lora, mieloji, kaip malonu. Labai tavęs pasiilgau.

Ji skubiai, paviršutiniškai pakštelėjo Lorą. Vyresnioji moteris nustebusi ją nužvelgė.

Taip, Ana Prentis pasikeitė. Jos plaukai, švelnūs rudens lapų rudumo plaukai su pora žilų gijų, buvo nudažyti chna ir nukirpti pagal naujausią ir ekstravagantiškiausią madą. Jos antakiai buvo išpešioti, o veidas puikiai padažytas. Vilkėjo trumpą kokteilių suknelę, papuoštą didžiuliu keistu blizgučių gumulu. Jos judesiai buvo skubrūs ir netikri – ir tai Lorai Vitsteibl buvo pats ryškiausias pokytis. Nes švelni, neskubri laikysena prieš dvejus metus buvo pagrindinis Anos Prentis bruožas.

Dabar ji lakstė po kambarį, kalbėdama, vartaliodama rankose visokius niekučius ir beveik nelaukdama, kol pašnekovė atsakys.

– Kaip seniai nesimatėm – šimtą metų – aišku, skaičiau apie tave laikraščiuose. Ar patiko Indijoje? JAV, regis, buvai sutikta kaip tikra žvaigždė? Tikriausiai maistas buvo labai skanus – jautienos pjausniai – ir panašiai? O nailonas! Kada tu grįžai?

– Prieš dvi savaites. Skambinau tau. Tavęs nebuvo. Tikriausiai Edita pamiršo pasakyti.

– Vargšelė Edita. Jos atmintis jau šlubuoja. Ne, regis, ji pasa-

kė, ir aš ketinau perskambinti – tik žinai, kaip būna. – Ji nusijuokė. – Gyvenimas taip lekia.

– Anksčiau gyvenai neskubėdama, Ana.

– Tikrai? – Anos akys apsiblausė. – Regis, to nebeįmanoma išvengti. Išgerk, Lora. Džino su citrina?

– Ne, dėkui. Kokteilių aš negeriu.

– Tiesa. Tu mėgsti brendį su vandeniu. Prašau.

Ji įpylė gėrimo ir atnešė, paskui grįžo susimaišyti sau kokteilio.

– Kaip laikosi Sara? – paklausė dama Lora.

Ana neaiškiai atsakė:

– Ak, puikiai, labai linksma. Labai retai ją matau. Kur džinas? Edita! Edita!

Įėjo Edita.

– Kodėl nėra džino?

– Neatvežė, – atsakė Edita.

– Juk sakiau, kad visada privalu laikyti vieną butelį atsargos. Tiesiog bjauru! *Rūpinkis*, kad namie visada užtektų gėrimų.

– Dievas mato, jų ir taip gana, – atsakė Edita. – Mano galva, netgi mažumėlę per daug.

– Liaukis, Edita, – piktai suriko Ana. – Keliauk ir parnešk.

– Kaip, dabar?

– Taip, dabar.

Kai nusiminusi Edita išėjo, Ana piktai tarė:

– Ji viską pamiršta. Ji beviltiška!

– Na, nepyk šitaip, mieloji. Eikš, prisėsk, papasakok, kaip gyveni.

– Kad nėra ką pasakoti, – nusijuokė Ana.

– Ruošiesi išeiti? Ar aš tavęs negaišinu?

– Ak, ne, ne. Mano bičiulis ateis manęs pasiimti.

– Pulkininkas Grantas? – šypsodamasi paklausė dama Lora.

– Vargšelis senasis Džeimsas? Oi, ne. Pastaruoju metu labai mažai su juo bendrauju.

– Kodėl gi?

– Tie seniai tokie siaubingai nuobodūs. Žinau, Džeimsas mielas – bet kai užsiveda pasakoti kokią istoriją... Tiesiog negaliu to pakęsti. – Ana gūžtelėjo pečiais. – Aš labai bjauri – bet ką padarysi!

– Nieko nepasakoji apie Sarą. Ar ji turi kokį vaikiną?

– Ak, daugybę. Laimei, ją visi mėgsta... Nepakęsčiau, jeigu mano duktė būtų kokia paniurėlė.

– Tai širdies draugo neturi?

– Naa, sunku pasakyti. Dukterys motinoms niekada nieko nepasakoja, tiesa?

– O kaip jaunasis Džeraldas Loidas – dėl kurio taip rūpinaisi?

– Ak, jis išvyko į Pietų Ameriką ar kažkur. Laimei, ta istorija jau seniai pamiršta. Keista, kad ją dar prisimeni!

– Apie Sarą daug ką prisimenu. Labai ją myliu.

– Kaip miela, Lora. Sara gerai laikosi. Ji labai savanaudiška ir dažnai vargina – bet, matyt, jos amžiaus taip priklauso. Ji tuojau ateis, tada...

Suskambo telefonas, ir Ana puolė atsiliepti.

– Klausau?.. Ak, čia tu, mielasis... Žinoma, mielai... Taip, bet turiu pažiūrėti į knygutę... O siaube, nė nežinau, kur ji... Taip, tikrai tiks... Tai ketvirtadienį... *Petit Chat*... Taip, tiesa?.. Vaje, kaip visiškai Džonis nusitašė... Na, aišku, visi šiek tiek siurbtelėjome... Taip, sutinku...

Ji padėjo ragelį ir tarė Lorai su aiškia pasitenkinimo gaidele balse, prieštaraujančia žodžiams:

– Tas telefonas! Visą dieną vis kas nors skambina.

– Tokie jau tie telefonai, – sausai sutiko dama Lora. Ji pridūrė: – Regis, gyveni labai linksmai, Ana?

– Juk negali žmogus vegetuoti, mieloji – ak, atrodo, girdžiu Sarą.

Koridoriuje pasigirdo Saros balsas:

– Kas? Dama Lora? Ak, kaip šaunu!

Ji plačiai atlapojo svetainės duris ir įėjo. Lorą Vitsteibl pribloškė jos grožis. Dingo nerangios kumelaitės laikysena, ir dabar ji buvo labai patraukli jauna moteris, reto dailumo veidelio ir figūros.

Ji net prašvito, išvydusi savo krikštamotę, ir šiltai ją pabučiavo.

– Lora, mieloji, kaip smagu. Šita skrybėlaitė nuostabiai jums tinka. Atrodote kone karališkai ir dar trupučiuką kaip Tirolio šaulys.

– Padauža tu, – nusišypsojo jai Lora.

– Bet aš rimtai. Jūs tikra Asmenybė, tiesa, brangioji?

– O tu – labai daili mergina!

– Ak, tai tik dėl brangaus pasidažymo.

Suskambo telefonas, ir Sara atsiliepė.

– Klausau? Kas skambina? Taip, ji čia. Tau, mama – kaip visada.

Ana paėmė iš jos ragelį, Sara atsisėdo ant Loros krėslo atkaltės.

– Mamai visą dieną vis kas nors skambina, – nusijuokė ji.

Ana riktelėjo:

– Patylėk, Sara, nieko negirdžiu. Taip... na, galbūt... bet kitą savaitę baisiai daug reikalų... Pažiūrėsiu į knygutę. – Atsigręžusi ji tarė: – Sara, surask mano knygutę. Tikriausiai prie lovos... – Sara išėjo iš kambario. Ana toliau kalbėjo telefonu. – Taip, žinoma, kad suprantu... taip, tokie dalykai baisiai varžo... Tikrai, brangioji?.. Na, man Edvardo jau gana... Aš... O, štai mano knygutė. Taip... – ji paėmė iš Saros ir ėmė versti lapus... – Ne, penktadienį

niekaip... Taip, paskui galėtume pratęsti... Tai gerai, susitiksime „Lamli Smite"... O taip, sutinku. Ji visiška nevėkšla.

Ji padėjo ragelį ir aiktelėjo:

– Tas telefonas! Iš galvos išeisiu...

– Tu jį dievini, mama. Ir labai mėgsti dėl jo aimanuoti, juk pati žinai. – Sara atsisuko į damą Lorą ir paklausė: – Sutinkat, kad mama be galo gražiai atrodo su šita nauja šukuosena? Šimtu metų atjaunėjusi.

Ana dirbtinai nusijuokė:

– Sara neleidžia man grakščiai pasenti.

– Mama, baik, juk ir pati mėgsti linksmintis. Dabar ji turi daug daugiau vyrukų, negu aš, Lora, ir negrįžta namo iki aušros.

– Nekvailiok, Sara, – pasakė Ana.

– Su kuo eini šįvakar, mama? Su Džoniu?

– Ne, su Baziliu.

– Ak, aš nė už ką su juo neičiau. Man regis, jam jau galas.

– Nesąmonė, – atkirto Ana. – Su juo labai smagu. O tu, Sara? Irgi tikriausiai išeini?

– Taip, Lorensas atvažiuos manęs pasiimti. Reikia skubiai bėgti persirengti.

– Tai bėk. Ir Sara – *Sara* – nemėtyk savo daiktų, kur pakliūva. Kailiniai – ir pirštinės. Ir tą taurę paimk. Dar netyčia sudaužysi.

– Ak, gerai, mama, nesijaudink.

– Kas nors turi jaudintis. Tu niekada nieko netvarkai. Tikrai, kartais pati nežinau, kaip tave pakenčiu! Ne – neškis su *savim*!

Kai Sara išėjo, Ana perdėtai atsiduso.

– Ak, tos dukterys, iš proto gali išeiti. Nė neįsivaizduoji, kaip su Sara kartais sunku!

Lora pažvairavo į draugę.

Anos balse pasigirdo pyktis ir susierzinimas.

– Ar nepavargsti, taip visur lakstydama, Ana?

– Aišku, kad pavargstu – ir dar kaip. Tačiau kažkaip linksmintis reikia.

– Anksčiau sugebėdavai linksmintis visai nesunkiai.

– Sėdėdavau namie su knyga ir maistu ant padėklo? Taip, tokių nuobodžių laikų pasitaiko. Bet dabar įgavau antrąjį kvėpavimą. Tarp kitko, Lora, tu pirmoji apie tai užsiminei. Ar nesidžiaugi, kad tavo pranašystė išsipildė?

– Galvoje turėjau ne pažįstamus.

– Aišku, kad ne, mieloji. Tu turėjai galvoje, kad reikia užsiimti kuo nors prasmingu. Bet negali visi žmonės būti vieši asmenys, kaip tu, tokie moksliški ir rimti. Man patinka būti linksmai.

– O kas patinka Sarai? Ar ir jai patinka būti linksmai? Kaip toji mergaitė? Ar ji laiminga?

– Aišku. Ji puikiai leidžia laiką.

Ana kalbėjo lengvai ir nerūpestingai, bet Lora Vitsteibl susiraukė. Kai Sara ėjo iš kambario, Lorai pasirodė, kad merginos veide šmėkštelėjo siaubingas nuovargis. Tarsi akimirką būtų nusmukusi besišypsanti kaukė – po ja, kaip Lorai pasirodė, šmėkštelėjo netikrumas ir kone skausmas.

Ar Sara tikrai laiminga? Regis, Ana mano, kad taip. O Ana žino.

„Neišsigalvok, moterie", – griežtai paliepė sau Lora Vitsteibl.

Tačiau vis tiek jautėsi nerami ir susirūpinusi. Kažkokia keista čia nuotaika. Ana, Sara, netgi Edita – visos jos tai juto. Visos, pamanė ji, turi ką slėpti. Rūsti Editos išraiška, nerami, nervinga, dirbtinė Anos laikysena, atšiauri Saros laikysena... Kažkas čia ne taip.

Suskambo durų skambutis, ir Edita dar niauresniu veidu pranešė, kad atėjo ponas Maubrėjus.

Ponas Maubrėjus įlėkė į kambarį. Kitaip to negalėjai pava-

dinti. Taip strykinėja linksmi vabaliukai. Dama Lora pamanė, kad jam tiktų vaidinti Ozriką. Jis buvo jaunas ir dirglių judesių.

– Ana! – aiktelėjo jis. – Tai apsivilkai ją! Mieloji, kaip puikiai atrodai.

Jis atsitraukė, pakreipė galvą į šoną ir nužvelgė Anos suknelę, o Ana pristatė jam damą Lorą.

Jis prisiartino prie jos, jausmingai aikčiodamas:

– Kokia sagė. Tiesiog *miela*! Dievinu tokias sages. Jos tiesiog mano silpnybė!

– Bazilio silpnybė – Viktorijos laikų papuošalai, – paaiškino Ana.

– Dievulėliau, na ir jų vaizduotė. Tie dieviški, dieviški pakabučiai. Dviejų žmonių plaukų sruogos, supintos sykiu, ir verkiantis gluosnis ar urna. Dabar iš plaukų taip padaryti niekas nebemoka. Prarastas menas. O vaškinės gėlės – iš proto kraustausi dėl vaškinių gėlių – ir mažyčiai papjė mašė staleliai. Ana, būtinai kada nors turiu tave nusivesti pažiūrėti tiesiog dieviško stalelio. Jo viduje pilna originalių arbatos dėžučių. Nežmoniškai, nežmoniškai brangus, bet tikrai to vertas.

Lora Vitsteibl tarė:

– Man metas eiti. Nenoriu jūsų gaišinti.

– Pabūk ir pasikalbėk su Sara, – atsakė Ana. – Juk dar visai neturėjai kada. O Lorensas Stinas dar negreit atvažiuos.

– Stinas? Lorensas Stinas? – susidomėjo dama Lora.

– Taip, sero Hario Stino sūnus. Tikras gražuolis.

– Ak, tikrai taip manai, mieloji? – paklausė Bazilis. – Man jis visada atrodo toks *melodramatiškas* – kaip prastas filmas. Bet visos moterys, regis, iš proto dėl jo eina.

– Jis pasibaisėtinai turtingas, – atsakė Ana.

– Taip, tas tiesa. Dauguma turtuolių tiesiog siaubingai nepatrauklūs. Kaip nesąžininga, kai žmogus ir turtingas, ir patrauklus.

– Na, manau, mums metas eiti, – pasakė Ana. – Paskambinsiu tau, Lora, ir susitarsim kada nors jaukiai pasišnekučiuoti.

Ji šiek tiek dirbtinai pakštelėjo Lorą ir su Baziliu Maubrėjumi išėjo.

Dama Lora išgirdo, kaip koridoriuje Bazilis ištarė:

– Ji – tikras laiko lobis, tokia žavingai niūri. Kaip anksčiau jos nesutikau?

Po kelių minučių atskubėjo Sara.

– Matot, kokia aš greita? Pasiskubinau ir beveik nesidažiau.

– Labai daili suknutė, Sara.

Sara apsisuko. Ji vilkėjo blyškiai mėlyną satino suknelę, paryškinančią dailią jos figūrą.

– Patinka? Ji pasakiškai brangi. Kur mama? Išėjo su Baziliu? Jis tiesiog siaubingas, tiesa, bet labai smagus ir pašaipus, o vyresnes moteris tiesiog garbina.

– Tikriausiai jam tai naudinga, – niūriai atsakė dama Lora.

– Kokia jūs sena cinikė – ir velniškai teisi! Bet, šiaip ar taip, mamai reikia *bent šiek tiek* pasilinksminti. Jai pasiutusiai smagu, vargšelei. Ir ji tikrai labai patraukli, tiesa? O siaubas, kaip baisu turėtų būti pasenti!

– Žinok, visai patogu, – atsakė dama Lora.

– Tai *jums* gerai – bet negalim visos būti Asmenybės! Ką veikėt per tuos metus, kai nesimatėm?

– Blaškiausi šen ten. Mokiau kitus žmones gyventi ir aiškinau jiems, kaip lengva, malonu, gerai ir smagu bus, jeigu jie darys tik taip, kaip pasakysiu. Apskritai, tiesiog nepakenčiamai kaišiojau nosį, kur nereikia.

Sara draugiškai nusikvatojo.

– Ar išmokysit mane, kaip gyventi?

– O tave reikia mokyti?

– Na, nežinau, ar elgiuosi labai protingai.

– Kas nors negerai?

– Kad gal ne... Man labai smagu ir panašiai. Tiesiog turbūt reikėtų ką nors daryti.

– Ką?

Sara neaiškiai atsakė:

– Na, nežinau. Ko nors imtis. Ko nors išmokti. Archeologijos ar stenografuoti, masažo ar architektūros.

– Koks platus pasirinkimas! O širdis niekur ypač nelinksta?

– Ne – ne, nemanau... Gėlių krautuvėlėje dirbti man visai patinka, bet jau truputį atsibodo. Iš tikrųjų pati nežinau, ko noriu...

Sara be tikslo vaikštinėjo po kambarį.

– O ištekėti neketini?

– Ak, ištekėti! – Sara išraiškingai išsiviepė. – Vedybos niekada nenusiseka.

– Ne niekada.

Sara atsakė:

– Na, dauguma mano draugų išsiskiria. Porą metų viskas būna gerai, o paskui – nebe. Aišku, jeigu ištekėtum už kokio pinigų maišo, tikriausiai būtų visai nieko.

– Tu taip manai?

– Na, o kaip kitaip protingam žmogui manyti? Iš dalies ir meilė gerai, bet galiausiai, – sklandžiai dėstė Sara, – ji pagrįsta vien seksualine trauka, o ši ilgai netrunka.

– Kalbi kaip iš vadovėlio, – sausai atsakė dama Lora.

– Na, juk tai tiesa?

– Visiškai, – skubiai atsakė Lora.

Sara, regis, mažumėlę nusivylė.

– Todėl vienintelė protinga išeitis – tekėti už... labai turtingo.

Loros Vitsteibl lūpose blykstelėjo nežymi šypsenėlė.

– Ir tai gali ilgai netrukti, – atsakė ji.

– Na, taip, šiais laikais pinigai gana netvirti.

– Ne tą turėjau galvoje, – atsakė dama Lora. – Turėjau galvoje, kad malonumas turėti pinigų – kaip ir seksualinė trauka. Prie jo priprantama. Jis išblėsta kaip ir visa kita.

– Man neišblėstų, – patikino Sara. – Labai gražūs drabužiai... ir kailiai – papuošalai – jachta...

– Sara, koks tu dar vaikas.

– Ak, ne, Lora. Kartais jaučiuosi labai sena ir nusivylusi.

– Tikrai? – dama Lora nesusilaikė nešyptelėjusi iš jauno, gražaus ir nuoširdaus Saros veido.

– Man regis, reikėtų kaip nors iš čia ištrūkti, – netikėtai tarė Sara. – Eiti dirbti ar ištekėti, ar ką. Aš labai erzinu mamą. Aišku, su manim, matyt, nelengva. Keistas tas gyvenimas, tiesa, Lora? Vieną akimirką viskas taip smagu, ir džiūgauji iki pasiutimo, o paskui viskas kažkaip sugriūva, ir nebežinai, kur esi ir ką nori veikti. Ir nėra su kuo pasikalbėti. O kartais mane apima tokia juokinga baimė. Nežinau, kodėl ar ko aš bijau... Bet tiesiog – *baimė*. Gal reikia eiti išsitirti, ar ką.

Suskambo durų skambutis. Sara pašoko.

– Čia tikriausiai Lorensas!

– Lorensas Stinas? – susidomėjo dama Lora.

– Taip. Jūs jį pažįstat?

– Esu apie jį girdėjusi, – atsakė Lora. Jos balsas nuskambėjo niūriai.

Sara nusijuokė.

– Įtariu, nieko gera, – metė ji, kai Edita atidarė duris ir pranešė:

– Ponas Stinas.

Lorensas Stinas buvo aukštas, tamsus. Turėjo apie keturiasdešimt metų, taip jis ir atrodė. Jo akys buvo kažkokios keistos, beveik visai uždengtos vokų, o judesiai – tingūs ir žvėriškai grakštūs. Vyras, į kurį moterys tučtuojau atkreipdavo dėmesį.

– Labas, Lorensai, – tarė Sara. – Čia Lorensas Stinas. Mano krikštamotė – dama Lora Vitsteibl.

Lorensas Stinas priėjo ir paspaudė damai Lorai ranką. Jis pasilenkė virš jos kiek dramatiškai, kone įžūliai.

– Man didelė garbė, – ištarė jis.

– Matot, brangioji? – tarė Sara. – Jūs *tikrai* karališka! Tikriausiai labai smagu būti dama. Kaip manot, ar aš kada nors ja tapsiu?

– Greičiausiai – ne, nemanau, – atsakė Lorensas.

– Ak, kodėl?

– Tavo talentai slypi kitur.

Jis atsigręžė į damą Lorą.

– Kaip tik vakar skaičiau jūsų straipsnį. „Komentatoriuje“.

– Ak, taip, – atsakė dama Lora. – Apie santuokos patvarumą.

Lorensas sumurmėjo.

– Jums, regis, atrodo savaime suprantama, kad santuokos patvarumas – siekiamybė. Bet man atrodo, kad šiais laikais žaviausia neamžina santuoka.

– Lorensas jau kelissyk buvo vedęs, – šelmiškai įsiterpė Sara.

– Tik tris, Sara.

– Vaje, – atsakė dama Lora. – Bet nuotakų vonioje neskandinote, tikiuosi?

– Jis jas išmeta į skyrybų teismą, – atsakė Sara. – Taip daug lengviau, negu slėpti lavonus.

– Bet, deja, daug brangiau, – pridūrė Lorensas.

– Man regis, jaunystėje pažinojau antrąją jūsų žmoną, – pasakė Lora. – Moira Denham, tiesa?

– Tikrai taip.

– Labai miela mergina.

– Visiškai su jumis sutinku. Ji buvo labai smagi. Tokia paprastutė.

– Kartais už šią savybę tenka brangiai sumokėti, – tarė Lora Vitsteibl.

Ji atsistojo.

– Man metas eiti.

– Galime jus pavėžėti, – tarė Sara.

– Dėkui, nereikia, visai norėčiau pasivaikščioti. Labanakt, brangioji.

Už jos netrukus užsivėrė durys.

– Ji aiškiai, – tarė Lorensas, – nepritaria. Aš darau tau blogą įtaką, Sara. Slibinė Edita tiesiog ugnim spjaudo kaskart, kai mane įleidžia.

– Ša, – atitarė Sara, – ji gali išgirsti.

– Koks bjaurus butas. Jokio privatumo...

Jis prisiartino prie jos. Sara žingtelėjo tolyn, žaismingai sakydama:

– Taip, bute nieko nėra privataus, – netgi santechnika...

– Kur šįvakar tavo motina?

– Išėjo vakarieniauti.

– Tavo motina – viena išmintingiausių man pažįstamų moterų.

– Kuria prasme?

– Ji niekada nesikiša, tiesa?

– Ne – o ne...

– Kaip ir sakiau – išmintinga moteris... Na, eime. – Jis akimirką atsitraukė, žvelgdamas į ją. – Šįvakar atrodai nuostabiai, Sara. Taip ir turi būti.

– O kas šįvakar bus? Ar kokia ypatinga proga?

– Šiandien šventė. Vėliau pasakysiu, ką švenčiam.

Antras skyrius

Po kelių valandų Sara pakartojo klausimą.

Jie sėdėjo viename brangiausių Londono naktinių klubų tvyrančioje migloje. Buvo daug žmonių, tvanku. Pats klubas visiškai niekuo nesiskyrė nuo kurio nors kito, bet šiuo metu jis buvo madingas.

Sara porą sykių mėgino pradėti pokalbį apie tai, ką jie švenčią, bet Stinas sėkmingai išsisukdavo. Jis puikiai gebėjo kurstyti jos smalsumą.

Rūkydama ir žvalgydamasi aplink, Sara tarė:

– Daugelis senų krienų, mamos bičiulių, mano, kad man reikėtų uždrausti čia vaikščioti.

– O ypač su manim?

Sara nusijuokė.

– Kodėl visi mano, kad tu pavojingas, Lari? Ar tu vilioji nekaltas mergeles?

Lorensas pasibaisėjęs nusipurtė ir atsakė:

– Tikrai ne taip žiauriai.

– Tai kodėl?

– Manoma, kad aš dalyvauju, kaip laikraščiai rašo, slaptose orgijose.

Sara atvirai pareiškė:

– Girdėjau, kad rengi neįprastus vakarėlius.

– Taip, galima sakyti ir taip. O iš tikrųjų aš pats neįprastas.

Gyvenime galima nuveikti tiek daug, jei tik turi drąsos eksperimentuoti.

Saros akys sublizgo.

– Ir *aš* taip manau.

Stinas tęsė:

– Jaunos mergelės man ne itin patinka. Jos paikos, nemokšiškos, įžūlios. Bet tu kitokia, Sara. Tu turi drąsos ir ugnies – tikros ugnies. – Jis lėtai ją glamonėjo žvilgsniu. – Tavo gražus ir kūnas. Toks kūnas gali mėgautis pojūčiais – ragauti – justi... Tu dar nė pati nežinai savo galimybių.

Stengdamasi nuslėpti, kaip ją paveikė tie žodžiai, Sara nerūpestingai atsakė:

– Tai pasiploninai liežuvį, Lari. Tikriausiai visoms patinka, kai taip šneki.

– Mieloji – dauguma merginų man be galo nuobodžios. O tu – ne. Todėl, – jis pakėlė taurę, – mes ir švenčiame.

– Taip – bet ką mes švenčiame? Kodėl tu toks paslaptingas?

Jis nusišypsojo jai.

– Ne paslaptingas. Viskas labai paprasta. Šiandien pagaliau įsigaliojo mano skyrybos.

– Ak... – Sara atrodė priblokšta. Stinas žvelgė į ją.

– Taip, dabar kelias laisvas. Na, – ką manai, Sara?

– Ką manau apie ką? – paklausė Sara.

Staiga Stinas prabilo neslėpdamas savo plėšrumo.

– Nevaidink nustebusios naivuolės, Sara. Juk pati gerai žinai – aš tavęs noriu. Jau seniai tą žinai.

Sara išsisuko nuo jo žvilgsnio. Jos širdis maloniai daužėsi. Kažkuo Laris ją labai žavėjo.

– Tau juk visos moterys patrauklios, tiesa? – nerūpestingai paklausė ji.

– Dabar – tik kai kurios. Šią akimirką – vien tu.

Jis nutilo, paskui tyliai, beveik atsainiai tęsė:

– Tu už manęs tekėsi, Sara.

– Aš nenoriu tekėti. Ir apskritai, maniau, kad apsidžiaugsi, vėl tapęs laisvas, ir nenorėsi tuoj pat vėl susisaistyti.

– Laisvė – tik iliuzija.

– Nesi labai gera vedybinio gyvenimo reklama. Tavo paskutinė žmona nebuvo labai laiminga, tiesa?

Lorensas ramiai atsakė:

– Paskutinius du mėnesius, kai buvome sykiu, ji beveik nepaliaujamai raudojo.

– Turbūt todėl, kad tave mylėjo?

– Matyt, taip. Ji buvo neįtikėtinai kvaila moteris.

– Kodėl ją vedei?

– Ji buvo tokia panaši į ankstyvąją „Nekaltąją Mergelę". Mano mėgstamiausias dailės laikotarpis. Bet namie tokie dalykai apkarsta.

– Tu velniškai žiaurus, tiesa, Lari? – Sarą jis ir traukė, ir stūmė nuo savęs.

– Kaip tik todėl aš tau ir patinku. Jei būčiau toks vyriškis, kuris taptų tau geras, patikimas ir ištikimas, nė nežiūrėtum į mane.

– Na, tu bent jau atviras.

– Ar nori gyventi tvarkingai, Sara, ar pavojingai?

Sara nieko neatsakė. Ji stumdė lėkštėje duonos gabalėlį. Paskui tarė:

– Tavo antroji žmona – Moira Denham – kurią pažįsta dama Lora – o kaip – kaip – ji?

– Verčiau paklausk damos Loros. – Jis nusišypsojo. – Ji papasakos visą teisybę. Miela paprasta mergina – o aš sudaužiau jai širdį – kaip kad sakoma meilės kalba.

– Sakyčiau, tavo žmonoms ne itin gerai sekasi.

– Pirmosios žmonos širdies nesudaužiau, būk tikra. Ji mane paliko dėl moralinių nesutarimų. Toji moteris kėlė didelius reikalavimus. O iš tikrųjų, Sara, moterys niekada neteka už vyrų dėl to, kokie jie yra. Jos nori juos pakeisti. Tačiau bent jau pripažink, kad neslepiu nuo tavęs savo būdo. Man patinka gyventi pavojingai, mėgautis uždraustais malonumais. Nesilaikau griežtos moralės ir neapsimetu tuo, kas nesu.

Jis pritilo.

– Galiu tau duoti labai daug, Sara. Ne vien to, ką galima nusipirkti už pinigus – kailių tavo nuostabiam kūnui apgaubti, papuošalų priglausti prie baltos odos. Galiu tau pasiūlyti begalę pojūčių. Galiu suteikti tau gyvenimą, Sara – galiu suteikti tau *jausmą*. Nepamiršk, gyvenimas – tai patirtis.

– Taip, turbūt taip.

Ji žvelgė į jį ir pasipiktinusi, ir susižavėjusi. Jis palinko arčiau jos.

– Ką iš viso žinai apie gyvenimą, Sara? Visiškai nieko! Galiu nuvesti ten, kur bjauru, nyku, kur pajusi gyvulišką, tamsią gyvybę, kur pajusi – *pajusi* – kad gyventi – tai tamsi ekstazė!

Jis prisimerkė, stebėdamas, kaip ją veikia žodžiai. Paskui tyčia išsklaidė įtampą.

– Na, – linksmai tarė jis, – gal jau eikime.

Jis pamojo padavėjui, kad atneštų sąskaitą.

Paskui atsainiai nusišypsojo Sarai.

– O dabar parvešiu tave namo.

Prabangaus automobilio tamsoje Sara sėdėjo įsitempusi ir atsargi, bet Lorensas nė nemėgino jos liesti. Paslapčia suprato, kad nusivylė. Šypsodamas pats sau, Lorensas žinojo, kad ji nusivylė. Jis labai daug žinojo apie moteris.

Jis palydėjo ją iki buto. Sara atsirakino duris. Ji įėjo į svetainę ir įžiebė šviesą.

– Išgersi, Lari?

– Ne, dėkoju. Labanakt, Sara.

Ji troško pakviesti jį atgal. Jis to ir tikėjosi.

– Lari.

– Taip?

Jis stovėjo tarpduryje, per petį žvelgdamas į ją.

Kaip žinovas, jis įvertino ją žvilgsniu. Be priekaištų – tikrai be priekaištų. Taip, jam būtinai jos reikia. Jo širdis ėmė daužytis, bet veidas nieko nesakė.

– Žinai – aš manau...

– Taip?

Jis grįžo prie jos. Jie abu kalbėjo tyliai, nepamiršdami, kad Saros mama ir Edita tikriausiai miega.

Sara kalbėjo skubiai.

– Matai, reikalas tas, kad aš tavęs iš tikrųjų nemyliu, Lari.

– Ne?

Jo balsas kažkodėl vertė ją skubėti, net šiek tiek mikčioti.

– Ne – ne. Ne, iš tikrųjų. Supranti, jei prarastum visus pinigus ir – na, sugalvotum auginti apelsinus ar dar ką nors kur nors toli, daugiau apie tave nė nepagalvočiau.

– Labai protinga.

– Bet tai ir rodo, kad aš tavęs nemyliu.

– Nieko nėra nuobodesnio už romantišką atsidavimą. *To* iš tavęs man nereikia, Sara.

– Tuomet – ko tau reikia?..

Klausimas kvailas – bet ji norėjo paklausti. Ji norėjo tęsti. Norėjo pažiūrėti, kas...

Jis buvo labai arti jos. Dabar jis staiga pasilenkė ir pabučiavo jos sprandą. Jo rankos apglėbė ją, suėmė jos krūtis.

Jis ėmė trauktis – paskui pasidavė. Ėmė giliau kvėpuoti.

Po akimirkos jis ją paleido.

– Kai sakai, kad nieko man nejauti, Sara, – švelniai tarė jis, – tu meluoji.

Tai pasakęs, jis išėjo.

Trečias skyrius

Ana grįžo namo trimis ketvirčiais valandos anksčiau už Sarą. Atsirakinusi duris, ji pyktelėjo, pamačiusi iš miegamojo kyšančią pasišiaušusią Editos galvą su tais senamadiškais plaukų suktukais.

Pastaruoju metu Edita vis labiau ją erzino.

Edita iškart tarė:

– Panelės Saros dar nėra.

Neišsakytas priekaištas – toji Editos pastaba suerzino Aną. Ji atkirto:

– Tai kas?

– Trankosi nežinia kur per naktis – o dar tokia jauna.

– Nekvailiok, Edita. Viskas nebe taip, kaip mano jaunystėje. Dabar merginos išmokytos pačios savimi pasirūpinti.

– Ir nieko čia gera, – atsakė Edita. – Pamatysit, dar teks verkti.

– Ir mano jaunystėje tekdavo verkti, – sausai atsakė Ana. – Merginos nieko neįtarė ir neišmanė, ir jokia globa neapsaugodavo jų nuo kvailysčių, jei jau jos į tai buvo linkusios. Dabar merginos viską skaito, viską daro ir visur eina.

– Ak, – niauriai atsakė Edita. – Gramas patirties vertas maišo knygų mokslo. Na, jei jums taip tinka, tai ne mano reikalas – bet visokių džentelmenų būna, jei suprantat, ką noriu pasakyti, o tas, su kuriuo ji šįvakar išėjo, man nepatinka. Toks, kaip jis, pridarė bėdos mano sesers Noros antrajai dukrai – o kai žala padaryta, verk neverkus, nieko nebepakeisi.

Kad ir susierzinusi, Ana nesusilaikė nenusišypsojusi. Edita ir jos giminė! Be to, savimi pasitikinčios Saros kaip suvedžiotos kaimo mergelės vaizdas ją juokino.

Ji tarė:

– Na, nusiramink ir eik miegoti. Ar parnešei man tų migdomųjų, kur daktaras išrašė?

Edita suniurzgė.

– Rasit prie lovos. Bet tabletes, kad užmigtumėt, gerti nesveika... Paskui nebegalėsit užmigti be jų, pamatysit. Ir nėr kalbos, pasidarysit dar nervingesnė negu dabar.

Ana piktai užriko:

– Nervingesnė? Aš ne nervinga.

Edita nieko neatsakė. Ji tik vyptelėjo lūpų kampučiais ir sunkiai dūsaudama nuėjo į savo kambarį.

Ana piktai nužingsniavo į savąjį.

Tikrai, pamanė ji, Edita kasdien darosi vis nepakenčiamesnė. Ir kam su tuo taikstausi, nė pati nežinau.

Nervinga? Ji tikrai ne nervinga. Pastaruoju metu kažkodėl įniko ilgai neužmigti, ir tiek. Visiems retsykiais pasitaiko nemiga. Daug protingiau išgerti tabletę ir per naktį gerai pailsėti, negu spoksoti į lubas ir klausytis, kaip muša laikrodžiai, ir mintyse suktis ratu – kaip voveraitei narvelyje... Daktaras Makvinas buvo labai supratingas ir išrašė jai vaistų – nestiprių – regis, bromido. Kad aprimtų ir liautųsi galvojusi...

Sara ir Lorensas Stinas? Ar tikrai kas nors iš to bus? Merginoms visada patinka prastos reputacijos vyrai... Tikriausiai nieko rimta. O net jei ir rimta...

Nuraminta bromido, Ana užmigo, bet net ir per miegus neramiai blaškėsi ir vartėsi ant pagalvių.

Kai kitą rytą sėdėjo ir gėrė kavą, suskambo telefonas. Pakėlusi ragelį, ji suirzo, išgirdusi kimų Loros Vitsteibl balsą.

– Ana, ar Sara dažnai bendrauja su Lorensu Stinu?

– Dievulėliau, Lora, ar dėl to būtina skambinti taip anksti rytą? Iš kur man žinoti?

– Na, tu juk jos motina, tiesa?

– Taip, bet juk nekamantinėji vaikų kiekvieną kartą, kai jie kur nors su kuo nors išeina. Visų pirma, jie patys to nepakęstų.

– Nagi, Ana, nesišiaušk. Jis jos tyko, tiesa?

– Ak, nemanau. Man regis, jis dar nė neišsiskyręs.

– Skyrybos įsigaliojo vakar. Skaičiau laikraštyje. Ką tu apie jį žinai?

– Jis – vienintelis senojo sero Hario Stino sūnus. Aptekęs pinigais.

– O apie jo prastą šlovę?

– Ak, šitai! Merginas visada traukia prastos reputacijos vyrai – taip buvo jau nuo lordo Baireno laikų. Bet iš tikrųjų tai nieko nereiškia.

– Norėčiau su tavim pasikalbėti, Ana. Ar šįvakar būsi namie?

Ana skubiai atsakė:

– Ne, išeinu.

– Tai apie šeštą.

– Atleisk, Lora, einu į kokteilių vakarėlį...

– Na, gerai, užeisiu apie penkias – ar labiau norėtum... – Loros Vitsteibl balse girdėjosi rūstus ryžtas, – kad užeičiau *dabar*?

Ana maloningai pasidavė.

– Penktą – labai gerai.

Atsidususi ji padėjo ragelį. Tikrai, Lora nepakenčiama! Visos tos komisijos, UNESCO ir UNO – moterys nuo jų iškvailėja.

– Nenoriu, kad Lora vis čia vaikščiotų, – suirzusi pasakė Ana pati sau.

Bet draugę ji vis tiek priėmė kuo maloniausiai, kai vėliau ši užėjo. Ji linksmai, dirgliai čiauškėjo, kol Edita atnešė arbatos.

Lora Vitsteibl buvo kaip reta neryžtinga. Ji tik klausėsi ir atsakinėjo – ir viskas.

Paskui, kai pokalbis liovėsi, dama Lora padėjo puoduką ir kaip visada atvirai išrėžė:

– Atleisk, kad tave jaudinu, Ana, bet kaip tyčia grįždama iš JAV nugirdau du vyrus, apkalbančius Larį Stiną – ir jų klausytis nebuvo labai malonu.

Ana skubiai gūžtelėjo pečiais.

– Ak, ir ko tik neprisiklausai...

– Dažnai labai įdomių dalykų, – atsakė dama Lora. – Jie padorūs vyrai – ir jų nuomonė apie Stiną buvo labai nepalanki. O dar Moira Denham, ji buvo jo antroji žmona. Pažinojau ją prieš jiems susituokiant ir po. Ji liko visiškai palūžusi.

– Ar tu sakai, kad Sara...

– Nesakau, kad Sara palūš, jei ištekės už Lorenso Stino. Ji tvirtesnės prigimties. Tikrai ne kokia peteliškė.

– Na, tada...

– Bet aš manau, kad ji būtų labai nelaiminga. Yra ir dar kai kas. Ar skaitei laikraščiuose apie Šilą Vogan Rait?

– Kažkas apie priklausomybę nuo narkotikų?

– Taip. Ji teisiama jau antrą kartą. Kadaise ji buvo Lorenso Stino draugė. Tik sakau, Ana, kad Lorensas Stinas – ypač bjaurus žmogus, jei to dar nežinojai. O gal žinojai?

– Aišku, girdėjau visokių kalbų apie jį, – nenoriai pripažino Ana. – Bet ką, tavo nuomone, turėčiau daryti? Juk negaliu uždrausti Sarai su juo bendrauti. Jei uždrausčiau, jai tikriausiai tik dar labiau norėtųsi. Merginos nepakenčia, kai joms nurodinėja, pati gerai žinai. Tiesiog viskas pasidarytų dar svarbiau. O dabar, man regis, tai visiškai nerimta. Jis ja žavisi, o jai tai patinka, nes kalbama, kad jis – blogas žmogus. Bet tu, regis, įsivaizduoji, kad jis nori ją vesti...

– Taip, aš manau, jis nori ją vesti. Tokius kaip jis aš vadinu kolekcionieriais.

– Nesuprantu.

– Tai toks tipas – ir ne pats geriausias. O jei ji norėtų už jo tekėti. Ką tu galvotum?

Ana karčiai atsakė:

– Ir kas iš to mano galvojimo? Merginos elgiasi, kaip nori, ir teka už to, kuris patinka.

– Bet tavo įtaka Sarai didžiulė.

– Ak, ne, Lora, čia tu klysti. Sara gyvena visiškai nepriklausomą gyvenimą. Aš nesikišu.

Lora Vitsteibl žvelgė į ją.

– Žinai, Ana, aš tavęs nesuprantu. Ar nenusimintum, jei ji ištekėtų už to žmogaus?

Ana prisidegė cigaretę ir nekantriai išpūtė dūmus.

– Viskas taip painu. Daugybė prastos reputacijos vyrų tapo puikiausiais šeimos žmonėmis – kai jau išsišėlo. Žvelgiant iš šalies, Lorensas Stinas – puiki partija.

– Tau tai nesvarbu, Ana. Tau rūpi Saros laimė, o ne materialinis turtas.

– Ak, žinoma. Bet Sara, jei dar nesupratai, labai mėgsta gražius daikčiukus. Jai patinka gyventi prabangiai – daug labiau negu man.

– Bet juk vien dėl to ji netekėtų?

– Nemanau, – Anos balse abejonė. – Tiesą sakant, manau, kad Lorensas jai tikrai patinka.

– Ir manai, kad pinigai padėtų jai apsispręsti?

– Juk sakau, *nežinau*! Manau, kad Sara – na – pagalvotų, prieš tekėdama už neturtingo. Sakykime taip.

– Kažin, – susimąsčiusi atsakė dama Lora. – Šiuolaikinės merginos kalba vien apie pinigus.

– Ak, *kalba*! Girdėjau, kaip Sara kalba, telaimina ją Dievas. Labai apskaičiuodama, kietai ir nesentimentaliai. Tik kalba skirta ne vien mintims ir jausmams reikšti, bet ir jiems slėpti. Bet kurios kartos merginos kalba vienodai. Svarbu, ko Sara iš tikrųjų *nori*?

– Nė neįsivaizduoju, – atsakė Ana. – Manyčiau – tiesiog pasilinksminti.

Dama Lora dėbtelėjo į ją.

– Manai, ji laiminga?

– O, taip. Patikėk, Lora, ji puikiai leidžia laiką.

Lora užsigalvojusi tarė:

– O man ji nepasirodė labai laiminga.

Ana atkirto:

– Merginos visada atrodo nepatenkintos. Taip madinga.

– Galbūt. Tai manai, nieko negali padaryti dėl Lorenso Stino?

– Turbūt ne. O gal *tu* pasikalbėk su ja?

– Ne, to aš nedarysiu. Aš – tik jos krikštamotė. Žinau savo vietą.

Ana piktai nuraudo:

– Turbūt manai, kad tai *mano* reikalas su ja kalbėtis?

– Tikrai ne. Kaip tu ir sakai, iš tų kalbų jokios naudos.

– Bet manai, kad turėčiau ką nors daryti?

– Ne, nebūtinai.

– Tai ką manai?

Lora Vitsteibl susimąsčiusi žvalgėsi po kambarį.

– Tik svarstau, ką tu sau galvoji.

– Ką *aš* galvoju?

– Taip.

– Visiškai nieko. Ničnieko.

Loros Vitsteibl žvilgsnis grįžo iš kito kambario galo ir smigtelėjo į Aną.

– Tikrai, – pasakė ji. – To aš ir bijojau.

– Visiškai tavęs nesuprantu.

Lora Vitsteibl atsakė:

– Tai, kas vyksta, yra ne tavo mintyse. O daug giliau.

– Ak, tai pradėsim tas nesąmones apie pasąmonę?.. Žinai, Lora, tu, regis, kažkuo mane kaltini.

– *Aš* tavęs nekaltinu.

Ana atsistojo ir ėmė žingsniuoti po kambarį.

– Tiesiog nesuprantu, apie ką tu... Aš dievinu Sarą... Juk žinai, ji visada man buvo pati svarbiausia. Aš – Dievulėliau, aš visko dėl jos atsisakiau!

Lora rūsčiai tarė:

– Žinau, kad prieš dvejus metus labai dėl jos pasiaukojai.

– Matai? – atšovė Ana. – Ar to dar negana?

– Kam negana?

– Kad suprastum, kaip labai aš dievinu Sarą.

– Mieloji, bet juk aš ir nesakiau, kad ne! Tu giniesi – bet ne nuo mano kaltinimų. – Lora atsistojo. – Man metas eiti. Gal be reikalo atėjau...

Ana nusekė paskui ją prie durų.

– Matai, viskas taip neaišku – nėra ko įsikibti...

– Taip, taip.

Lora nutilo. Staiga ji prašneko su netikėta jėga.

– Auka bloga tuo, kad kai aukojiesi, dar niekas nesibaigia! Viskas tęsiasi...

Ana nustebusi pažvelgė į ją.

– Kaip suprasti, Lora?

– Niekaip. Laikykis, brangioji, ir paklausyk mano patarimo – kaip specialistės. Negyvenk per greitai, kad neturėtum kada susimąstyti.

Ana nusijuokė, jai grįžo gera nuotaika.

– Prisėsiu pamąstyti, kai būsiu per sena bet kam kitam, – linksmai atsakė ji.

Edita atėjo tvarkytis, o Ana, žvilgtelėjusi į laikrodį, aiktelėjo ir nulėkė į savo kambarį.

Ji labai atidžiai pasidažė, apžiūrinėdama save veidrodyje. Nusprendė, kad naujoji šukuosena tinka puikiai. Ji tikrai atrodė kur kas jaunesnė. Išgirdusi beldimą į lauko duris, ji šūktelėjo Editai:

– Ar nėra laiškų?

Edita tylomis peržiūrėjo laiškus, paskui atsakė:

– Vien sąskaitos, ponia – ir vienas panelei Sarai – iš Pietų Afrikos.

Paskutinius tris žodžius Edita nežymiai pabrėžė, bet Ana nepajuto. Ji grįžo į svetainę kaip tik tada, kai duris atsirakino Sara.

– Chrizantemos būtų nieko, bet jų kvapas – tiesiog baisus, – suniurnėjo Sara. – Mesiu Noriną ir eisiu dirbti manekene. Sandra nesiliauja įkalbinėjusi. Ir moka geriau. Ei, ar buvo svečių gerti arbatos? – paklausė ji, kai Edita atėjo paimti užsilikusio puoduko.

– Buvo Lora.

– Lora? Ir vėl? Ji jau vakar čia buvo.

– Žinau. – Ana minutėlę patylėjo, paskui tarė: – Ji atėjo pasakyti, kad turėčiau drausti tau bendrauti su Lariu Stinu.

– Tikrai? Kokia ji globėjiška. Ar ji bijo, kad didelis piktas vilkas mane praris?

– Matyt. – Ana ryžtingai pridūrė: – Atrodo, jo reputacija labai netikusi.

– Na, tai visi žino! Ar koridoriuje buvo laiškų? – Sara išėjo ir grįžo nešina laišku su Pietų Afrikos antspaudu.

Ana tarė:

– Regis, Lora mano, kad turėčiau nebeleisti.

Sara žvelgė į laišką. Išsiblaškiusi ji paklausė:

– Ko?

– Lora mano, kad turėčiau nebeleisti tau bendrauti su Lorensu Stinu.

Sara linksmai atsakė:

– Mieloji, o kas tavęs klausytų?

– Aš jai taip ir pasakiau, – džiugiai atitarė Ana. – Šiais laikais motinos visai bejėgės.

Sara atsisėdo ant krėslo ranktūrio ir atplėšė laišką. Ji išskleidė du lapus ir ėmė skaityti.

Ana tęsė:

– Kartais pamirštu, kiek Lorai metų! Ji taip suseno, kad visai nebesupranta šiuolaikinių idėjų. Aišku, tiesą sakant, aš *tikrai* jaudinuosi, kad tiek daug bendrauji su Lariu Stinu – bet nusprendžiau, kad jeigu ką nors tau pasakyčiau, viskas būtų tik blogiau. Žinau, kad galiu tavimi pasitikėti, kad neiškrėsi jokios kvailystės...

Ji nutilo. Sara, įsikniaubusi į laišką, sumurmėjo:

– Aišku, mieloji.

– Bet turi pati rinktis draugus. Aš vis manau, kad dažnai trintis atsiranda dėl to, kad...

Suskambo telefonas.

– Siaube, tas telefonas! – šūktelėjo Ana. Ji džiugiai priėjo prie jo ir viltingai pakėlė ragelį.

– Klausau... Taip, čia ponia Prentis... Taip... Kas? Neišgirdau pavardės... Sakėt, Konfordas?.. Ak, Kold-fil... Ak!.. *Ak!..* kokia aš kvaila... Čia tu, Ričardai?.. Taip, kaip seniau... Na, tu labai malonus... Ne, žinoma, ne... Ne, labai džiaugiuosi... Tikrai, tikrai... Dažnai pagalvoju... Ką tu veiki?.. Kaip?.. Tikrai?.. Kaip puiku. Nuoširdžiai sveikinu... Ji tikriausiai labai žavi... Koks tu mielas... Labai norėčiau susipažinti...

Sara pasikėlė nuo krėslo ranktūrio. Ji lėtai nuėjo durų link, nieko prieš save nematydama. Perskaitytą laišką gniaužė saujoje.

Ana tęsė:

– Ne, rytoj negaliu – nors – pala. Pažiūrėsiu į knygutę... – Ji skubiai šūktelėjo: – Sara!

Sara apsigręžė tarpduryje.

– Taip?

– Kur mano knygutė?

– Knygutė? Neįsivaizduoju.

Sara buvo ne šiame pasaulyje. Ana susierzino:

– Na, paieškok jos. Kažkur čia. Gal prie lovos. Mieloji, paskubėk.

Sara išėjo iš kambario ir po valandžiukės grįžo su Anos užrašų knygute.

– Prašau, mama.

Ana ėmė versti puslapius.

– Alio, Ričardai? Ne, pietų netiks. Gal ketvirtadienį užeitumėt išgerti?.. Ak, suprantu, apgailestauju. Pietų irgi netinka?.. Na, o *būtinai* reikia rytiniu traukiniu važiuoti?.. Kur jūs apsistojote?.. Ak, bet juk tai visai šalia. Sugalvojau, gal galit dabar pat užeiti išgerti?.. Ne, ruošiuosi išeiti – bet dar daug laiko... Puiku. Tučtuojau ateikit.

Ji padėjo ragelį ir išsiblaškiusi žvelgė į niekur.

Sara ne itin susidomėjusi paklausė:

– Kas skambino? – Paskui įsitempusi pridūrė: – Mama, man parašė Džeris...

Ana staiga atsipeikėjo.

– Pasakyk Editai, kad atneštų geriausias taures ir ledukų. Greitai. Jie ateina išgerti.

Sara klusniai pašoko.

– Kas ateina? – paklausė ji, vis dar nesusidomėjusi.

Ana atsakė:

– Ričardas – Ričardas Koldfildas!

– Kas jis toks? – paklausė Sara.

Ana dėbtelėjo į ją, bet Saros veide nebuvo jokios išraiškos. Ji nuėjo ir šūktelėjo Editą. Kai grįžo, Ana pabrėžtinai tarė:

– Skambino Ričardas Koldfildas.

– Kas tas Ričardas Koldfildas? – nesuprato Sara.

Ana suplojo rankomis. Ji taip tūžo, kad turėjo akimirką patylėti, kad susitvardytų.

– Tai tu net jo vardo neatsimeni?

Saros žvilgsnis vėl nukrypo į laišką rankoje. Ji labai paprastai paklausė:

– O aš jį pažinojau? Primink ką nors.

Ana kimiu balsu, pabrėždama taip, kad Sara būtinai turėjo išgirsti, atsakė:

– *Ričardas Koldfildas.*

Sara staiga pakėlė akis. Staiga ji viską suprato.

– Negali būti! Kalafioras?

– Taip.

Sarai tai pasirodė baisiai juokinga.

– Tik pamanyk, jis vėl apsireiškė, – linksmai tarė ji. – Jis vis dar laksto paskui tave, mama?

Ana trumpai atsakė:

– Ne, jis vedęs.

– Šaunuolis, – tarė Sara. – Kažin, kokia ji?

– Jis atsiveda ją čia išgerti. Jie ateis tuojau pat. Jie Langporte. Sutvarkyk tas knygas, Sara. Pasidėk savo daiktus koridoriuje. Ir pirštines.

Atsidariusi rankinuką, Ana sudirgusi nužvelgė save veidrodėlyje. Sarai grįžus, ji paklausė:

– Ar aš gerai atrodau?

– Taip, puikiai, – Sara atsakė nė nežvilgtelėjusi.

Ji raukėsi. Ana uždarė rankinuką ir neramiai vaikštinėjo po kambarį, tai atsisėsdama į krėslą, tai pataisydama pagalvėles.

– Mama, man parašė Džeris.

– Tikrai? Geltonųjų chrizantemų vaza gražiau atrodys ant stalelio kampe.

– Jam baisiai nepasisekė.

– Tikrai? Cigarečių dėklas čia, ir degtukai.

– Taip, apelsinams įsimetė kažkokia liga, ir juodu su partneriu prasiskolino – o dabar teko viską parduoti. Visiškai nieko neišėjo.

– Kaip gaila. Bet manęs nestebina.

– Kodėl?

– Džeriui visą laiką nutinka kas nors, – neaiškiai atsakė Ana.

– Taip – tiesa. – Sara nusiminė. Kilnus pasipiktinimas dėl Džerio pasidarė nebe toks spontaniškas. Ji nedrąsiai pratarė: – Jis nekaltas... – Bet ir pati nebe taip labai tuo tikėjo kaip kadaise.

– Gal, – išsiblaškiusi tarė Ana. – Bet, man regis, jis visą laiką prisidirba.

– Tikrai? – Sara vėl atsisėdo ant krėslo ranktūrio. Ji atvirai tarė: – Mama, ar tu manai – iš tikrųjų – kad Džeris niekada nieko nepasieks?

– Bijau, kad ne.

– Bet aš vis tiek žinau – neabejoju – kad Džeris labai gabus.

– Jis žavus vaikinas, – sutiko Ana. – Bet, man regis, jis tiesiog nevykėlis.

– Galbūt, – atsiduso Sara.

– Kur šeris? Ričardas šerį visada mėgo labiau negu džiną. Ak, štai.

Sara tarė:

– Džeris rašo, kad važiuoja į Keniją – su kitu bičiuliu. Jie prekiaus mašinomis – ir atidarys remonto dirbtuves.

– Net keista, – tarstelėjo Ana, – kaip dažnai nevykėliai galiausiai atidaro dirbtuves.

– Bet Džeris visada buvo tikras mašinų burtininkas. Tą, kur nusipirko už dešimt svarų, sutvarkė taip, kad ji puikiausiai važiuoja. Ir žinai, mama, Džeris netinginiauja. Jis dirba – kartais net labai sunkiai. Tiesiog, man regis, – ji galiausiai priėjo prie išvados, – jis nelabai supranta, kaip būtų geriau.

Ana pirmą sykį atkreipė dėmesį į dukterį. Ji kalbėjo švelniai, bet ryžtingai.

– Žinai, Sara, tavim dėta – na, mesčiau Džerį iš galvos.

Sara atrodė sukrėsta. Jos lūpos virpėjo.

– Tikrai? – netvirtai paklausė ji.

Suskambo elektrinis skambutis, atkaklus bedvasis kvietimas.

– Štai ir jie, – tarė Ana.

Ji nuėjo ir nutaisiusi dirbtinę išraišką atsistojo prie židinio.

Ketvirtas skyrius

Ričardas įėjo į kambarį kiek per daug pasitikinčiai, kaip visada, kai būdavo sutrikęs. Jei ne Dorisė, jo čia nebūtų. Bet Dorisė smalsavo. Ji vis prašė, įkalbinėjo, raukėsi, pūtėsi. Ji buvo labai graži ir jauna, ir, ištekėjusi už daug vyresnio vyro, dažnai stengėsi pasiekti savo.

Ana atėjo jų pasitikti, žaviai šypsodamasi. Ji jautėsi tarsi aktorė, atliekanti vaidmenį scenoje.

– Ričardai – kaip malonu tave matyti! O čia tavo žmona?

Nepaisant mandagių pasisveikinimų ir nereikšmingų pastabų, jos mintys kirbėte kirbėjo.

Ričardas pagalvojo: „Kaip ji pasikeitė... Vos ją bepažinčiau..." Ir su šiokiu tokiu palengvėjimu tarė sau: „Ji nebūtų man tikusi – tikrai ne. Pernelyg pasitempusi... Madinga. Linksmuolė. Ne mano skonio."

Ir jis pajuto dar didesnę meilę savo žmonai Dorisei. Jis buvo linkęs tupinėti apie Dorisę – ji buvo tokia jauna. Bet kartais su nerimu suvokdavo, kad erzina rūpestinga jos tartis, taip pat vargina ir nuolatinis žaismingumas. Jis neprisipažino, kad vedė ne savo klasės moterį – juodu susipažino Pietų pakrantės viešbutyje, ir jos šeima turėjo begalę pinigų, jos tėvas buvo į pensiją išėjęs statybininkas – ir kartais su jos tėvais kildavo nesutarimų. Bet dabar jau mažiau, negu prieš metus. O Dorisės draugus savaime po truputį pradėjo laikyti ir savo draugais. Jis gerai

žinojo, kad kadaise troško ne to... Dorisė niekada neužims jo mielosios mirusios Alinos vietos. Bet ji suteikė jam antrą jausmų pavasarį, ir kol kas to pakako.

Dorisė, kuriai toji ponia Prentis atrodė įtartina ir kėlė šiokį tokį pavydą, maloniai nustebo, išvydusi Aną.

„Vaje, kokia ji sena“, – pagalvojo ji su jaunatvišku nepakantumu.

Kambarys ir baldai darė jai įspūdį. Ir duktė buvo be galo pasitempusi ir atrodė kaip „Vogue“ modelis. Jai patiko, kad Ričardas kadaise buvo susižadėjęs su šia elegantiška moterimi. Jis kilstelėjo jos akyse.

Ana, pamačiusi Ričardą, buvo tikrai sukrėsta. Šis taip pasitikinčiai su ja kalbantis žmogus buvo svetimas. Ne tik jis buvo svetimas jai, ir ji jam buvo svetima. Juodu patraukė priešingomis kryptimis ir dabar nebeturėjo nieko bendra. Ji visada juto dvejopus Ričardo polinkius. Jis visada turėjo šiek tiek tuščio iškilmingumo, minčių uždarumo. Paprastas žmogus, kurio laukė įdomios galimybės. Dabar tų galimybių nebeliko. Ričardas, kurį mylėjo Ana, dabar buvo lyg įkalintas – geraširdis, truputėlį pasipūtęs, paprastas britų vyras.

Jis susitiko ir vedė šį plėšrų amžiną vaiką be jokios širdies ir smegenų – tik ryškus baltai rožinis grožis ir šiurkštus jaunatviškas patrauklumas.

Jis vedė šią merginą todėl, kad ji, Ana, jį atstūmė. Genamas pykčio ir nuoskaudos, jis tapo lengvu grobiu pirmai pasitaikiusiai moteriškosios lyties būtybei, kuri pasiryžo jį suvilioti. Na, gal taip ir geriau. Tikriausiai jis laimingas...

Sara atnešė išgerti ir mandagiai šnekučiavosi. Viskas jai atrodė gana paprasta, apibūdinama vienu teiginiu: „Kokie jie visi nuobodūs!“ Ji nepajuto slepiamų emocijų. Jos sąmonėje tebetvyrojo bukas skausmas, sukeltas žodžio „Džeris“.

– Matau, viską čia pertvarkei?

Ričardas žvalgėsi aplink.

– Labai gražu, ponia Prentis, – pasakė Dorisė. – Šitas Regento laikų stilius dabar labai madingas, tiesa? O kaip buvo anksčiau?

– Senovinės rožytės, – svajingai atsakė Ričardas. Jis prisiminė šiltą židinio šviesą ir save su Ana, sėdinčius ant sofos, kuri dabar jau išmesta, kad tilptų milžiniškas imperijos stiliaus minkštasuolis. – Man tada labiau patiko.

– Vyrai tokie užsispyrėliai, tiesa, ponia Prentis? – sukikeno Dorisė.

– Mano žmona pasiryžusi neleisti man atsilikti nuo mados, – tarė Ričardas.

– Be abejo, mielasis. Neleisiu tau anksčiau laiko virsti senu krienu, – meiliai tarė Dorisė. – Juk jis dabar atrodo kur kas jaunesnis negu tada, kai paskutinįsyk matėtės, tiesa, ponia Prentis?

Ana nežiūrėjo Ričardui į akis. Ji atsakė:

– Manau, jis atrodo puikiai.

– Pradėjau žaisti golfą, – paaiškino Ričardas.

– Radome namuką netoli Basing Hito. Tiesiog pasisekė, tiesa? Ričardui visai patogu traukiniu važinėti į darbą ir atgal. O golfo aikštynas – tiesiog puikus. Aišku, savaitgaliais labai daug žmonių.

– Šiais laikais labai pasiseka, jeigu pavyksta rasti tokį namą, kokio ieškai, – tarė Ana.

– Taip. Jame yra „Aga“ viryklė, įvesta elektra ir viskas visiškai naujai įrengta pagal paskutinę madą. Ričardas norėjo kokios senoviškos aptriušusios griuvenos. Bet aš nenusileidau! Mes, moterys, visada praktiškesnės, tiesa?

Ana mandagiai atsakė:

– Šiuolaikiškame name tikriausiai daug lengviau tvarkytis. Ar turite sodą?

Ričardas atsakė:

– Kad ne.

O Dorisė tuo pat metu tarė:

– O, taip.

Paskui žmona priekaištingai pažvelgė į Ričardą.

– Kaip gali taip kalbėti, mielasis, kai pasodinome šitiek svogūnėlių.

– Ketvirtis akro aplink namą, – paaiškino Ričardas.

Tą akimirką jis pažvelgė Anai į akis. Juodu retsykiais kalbėdavosi apie tai, kokį augintų sodą, jei išsikraustytų gyventi į kaimą. Tvora aptvertus vaismedžius – ir pievelę su medžiais...

Ričardas skubiai atsigręžė į Sarą:

– Na, panele, o tu kaip gyveni? – Grįžo nerimas, kurį ji jam kėlė, ir jis kalbėjo keistai ir atstumiančiai išdidžiai: – Tikriausiai linksminiesi nepailsdama?

Sara linksmai nusijuokė, patyliukais galvodama: „Pamiršau, koks pasibaisėtinas tas Kalafioras. Kaip gerai mamai, kad išėdžiau jį."

– O taip, – atsakė ji. – Bet stengiuosi daugiau kaip dusyk per savaitę nenusitašyti iki žemės graibymo.

– Šiais laikais merginos tikrai per daug geria. Veido odai kenkia – nors tu, reikia pripažinti, atrodai labai gražiai.

– Pamenu, jūs visada labai domėjotės kosmetika, – meiliai atsakė Sara.

Ji priėjo prie Dorisės, kuri šnekučiavosi su Ana.

– Leiskite pasiūlyti jums dar išgerti.

– Ak, ne, dėkoju, panele Prentis, – man jau gana. Ir taip trupučiuką galva sukasi. Koks puikus jūsų kokteilių baras. Viskas čia labai gražu, tiesa?

– Taip, labai patogu, – patikino Ana.

– Dar neištekėjai, Sara? – paklausė Ričardas.

– Ak, ne. Bet turiu tokių vilčių.

– Tikriausiai lankotės Askote ir panašiai, – pavydžiai tarė Dorisė.

– Šiemet lietus sugadino gražiausią mano suknelę, – atsakė Sara.

– Žinot, ponia Prentis, – Dorisė vėl atsigręžė į Aną, – aš jus įsivaizdavau visai kitokią.

– O kokią?

– Bet vyrai juk visai nemoka pasakoti, tiesa?

– O ką Ričardas apie mane pasakojo?

– Ak, nežinau. Gal ne tiek svarbu, ką jis *pasakojo.* Tiesiog kokį aš įspūdį susidariau. Kažkaip įsivaizdavau, kad jūs – tokia tyli pilka pelytė, – ji šaižiai nusikvatojo.

– Tyli pilka pelytė? Kaip siaubingai skamba!

– Ak, ne, Ričardas *be galo* jus dievino. Tikrai. Žinot, kartais netgi pavydėdavau.

– Ką jūs.

– Na, juk žinote, kaip būna. Kartais, kai Ričardas vakare pasidaro toks tylus ir nenori kalbėtis, aš jį erzinu ir sakau, kad jis galvoja apie jus.

(Ar tikrai apie mane galvoji, Ričardai? Ar tikrai? Netikiu. Tu stengiesi apie mane negalvoti – taip pat, kaip aš stengiuosi negalvoti apie tave.)

– Jei kada būsite Basing Hite, *būtinai* užeikite mūsų aplankyti, ponia Prentis.

– Dėkoju už kvietimą. Mielai užeisiu.

– Aišku, kaip ir visiems, mums kelia rūpesčių namų reikalai. Ateina tik laikraščiai – ir tie patys ne visada.

Ričardas, nutraukęs vangoką pokalbį su Sara, tarė:

– Matau, tebelaikai senąją Editą, Ana?

– O, taip. Ką mes be jos darytume.

– Kokia puiki virėja ji buvo. Pamenu, kokią skanią patiekdavo vakarienę.

Valandžiukę pasidarė nejauku.

Editos vakarienė – židinys – raukinukai su rožių pumpurėliais... Švelnus Anos balsas ir rudens lapų rudumo plaukai... Kalbos – planai... laiminga ateitis... Iš Šveicarijos grįžtanti duktė – bet jis tikrai nesitikėjo, kad *tai* turės kokios nors įtakos...

Ana jį stebėjo. Vos akimirką ji išvydo šmėkštelint tikrąjį Ričardą – savąjį Ričardą – žvelgiantį į ją liūdnomis prisiminimų kupinomis akimis.

Tikrąjį Ričardą? Ar Dorisės Ričardas ne toks pat tikras, kaip ir Anos?

Bet dabar jos Ričardas vėl prapuolė. Su ja atsisveikino Dorisės Ričardas. Vėl kalbos, nereikšmingos svetingumo frazės – kada gi jie pagaliau išeis? Toji bjauri, godi jauna moteris jausmingu, sniaukrojančiu balsu. Vargšelis Ričardas – ak, vargšelis Ričardas! – o kalta vien ji. Ji nusiuntė jį į tą viešbučio fojė, kur jo tykojo Dorisė.

Bet ar jis tikrai vargšelis? Jis turi jauną gražią žmoną. Tikriausiai jis labai laimingas.

Pagaliau! Jie išėjo! Sara, mandagiai juos išlydėjusi, grįžo į kambarį ir su pasibaisėjimu atsiduso.

– Dėkui Dievui, *pagaliau* jie išėjo! Žinai, mama, tu tikrai sėkmingai išsisukai.

– Tikriausiai tu teisi, – Ana kalbėjo tarsi per miegus.

– Na, klausyk, ar dabar tu norėtum už jo tekėti?

– Ne, – atsakė Ana. – Dabar už jo tekėti nebenorėčiau.

(Mes nutolome nuo to taško, kur gyvenime buvome susitikę. Tu nuėjai savo keliu, Ričardai, o aš – savo. Aš – nebe ta moteris, kuri su tavim vaikščiojo po Šv. Jokūbo parką, o tu – nebe tas

vyras, su kuriuo ketinau pasenti... Mes du skirtingi žmonės – svetimi. Aš tau šiandien ne itin patikau – o tu man pasirodei nuobodus ir pasipūtęs...)

– Mirtum iš nuobodulio, juk pati žinai, – nuskambėjo pasitikintis savimi jaunas Saros balsas.

– Taip, tai tiesa, – lėtai atsakė Ana. – Mirčiau iš nuobodulio.

(Dabar nebegalėčiau ramiai sėdėti ir laukti senatvės. Turiu judėti – linksmintis – turi kas nors vykti.)

Sara paglostė motinai petį.

– Nė neabejok, mieloji, iš tikrųjų tau patinka spindesys. Mirtum iš nuobodulio, jei tupėtum priemiestyje su nykiu sodeliu ir nieko neveiktum, tik lauktum, kol 6.15 traukiniu grįš Ričardas ir papasakos, kaip į ketvirtąją skylę įmušė kamuoliuką trimis smūgiais! Tu visai ne tokia.

– Kadaise to norėjau.

(Seno sodo su tvora, pievelės su medžiais, nediduko karalienės Onos stiliaus namuko iš rausvai raudonų plytų. Ričardas nebūtų pradėjęs žaisti golfo, o būtų laistęs rožių kerus ir po medžiais sodinęs varpelius. O jei ir būtų pradėjęs žaisti golfą, ji labai džiaugtųsi, jei jis *tikrai* įmuštų kamuoliuką į ketvirtąją skylę trimis smūgiais!)

Sara meiliai pabučiavo motiną į skruostą.

– Turėtum labai man dėkoti, mieloji, – pasakė ji, – kad tave nuo jo išvadavau. Jei ne aš, būtum už jo ištekėjusi.

Ana kiek atsitraukė. Jos akys išsiplėtusiais vyzdžiais žvelgė į Sarą.

– *Jei ne tu, būčiau už jo ištekėjusi.* O dabar – nebenoriu. Jis man visai nieko nebereiškia.

Ji nuėjo prie židinio, pirštu perbraukė per jo atbrailą iš nuostabos ir skausmo aptemusiu žvilgsniu. Ir tyliai pratarė:

– Visai nieko... Nieko... Na ir nevykę tie gyvenimo pokštai!

Sara priėjo prie baro ir įsipylė dar išgerti. Ji stovėjo, šiek tiek sunerimusi, o galiausiai neatsigręždama apsimestinai abejingai tarė:

– Mama – turbūt reikia tau pranešti. Laris man pasipiršo.

– Lorensas Stinas?

– Taip.

Akimirką buvo tylu. Ana kurį laiką nieko neatsakė.

Paskui paklausė:

– Ir ką gi žadi daryti?

Sara atsigręžė. Ji skubiai maldaujamai pažvelgė į Aną, bet Ana į ją nežiūrėjo.

Ji tarė:

– Nežinau...

Jos balse girdėjosi graudi gaidelė – tarsi išsigandusio vaiko. Ji viltingai žvelgė į Aną, bet Anos veidas buvo šaltas ir atsainus. Po poros sekundžių Ana tarė:

– Na, spręsk pati.

– Žinau.

Nuo stalelio šalimais Sara paėmė Džerio laišką. Ji lėtai vartė jį rankose, žvelgdama į jį. Galiausiai tramdydama ašaras ji pasakė:

– Aš *nežinau*, ką daryti.

– Niekuo negaliu tau padėti, – atsakė Ana.

– Bet ką tu *manai*, mama? Labai prašau – patark ką nors.

– Jau sakiau, kad jo reputacija prasta.

– Ak, bet *tai* visai nesvarbu! Su dorybių įsikūnijimu aš mirčiau iš nuobodulio.

– Aišku, jis gyvena kaip inkstas taukuose, – pridūrė Ana. – Su juo tau būtų labai linksma. Bet jei jo nemyli, geriau netekėk.

– Tam tikra prasme myliu, – lėtai pratarė Sara.

Ana atsistojo ir žvilgtelėjo į laikrodį.

– Na, tuomet, – žvaliai tarė ji, – ko svyruoji? Dievulėliau, pamiršau, kad žadėjau eiti pas Eliotus. Siaubingai pavėluosiu.

– Bet aš vis tiek nežinau... – Sara nutilo. – Supranti...

Ana paklausė:

– Juk kito vyro neturi?

– Na, ne, – atsakė Sara. Ji vėl pažvelgė į saujoje gniaužiamą Džerio laišką.

Ana skubiai atsakė:

– Jei galvoji apie Džerį, mesk jį iš galvos, Sara. Džeris niekam tikęs, ir kuo greičiau tai suprasi, tuo bus geriau.

– Tikriausiai tu teisi, – lėtai sutiko Sara.

– Neabejoju, kad aš teisi, – žvaliai patvirtino Ana. – Pamiršk Džerį. Jei nemyli Lorenso Stino, netekėk už jo. Tu dar labai jauna. Dar spėsi ištekėti.

Sara nusiminus priėjo prie židinio.

– Gal reikėtų tekėti už Lorenso... Šiaip ar taip, jis velniškai patrauklus. Ak, mama, – staiga šūktelėjo ji, – ką man *daryti*?

Ana pyktelėjo:

– Klausyk, Sara, elgiesi kaip dvejų metų vaikas! Juk negaliu aš nuspręsti už tave? Tu pati už tai atsakinga.

– Ak, žinau.

– Tai kas tada? – nekantriai paklausė Ana.

Sara vaikiškai atsakė:

– Aš maniau, kad galėsi kažkaip man padėti.

Ana tarė:

– Juk jau sakiau, nėra reikalo *apskritai* tekėti, jei nenori.

Vis dar vaikiška veido išraiška Sara netikėtai ištarė:

– Bet tu juk nori manęs atsikratyti, tiesa?

Ana atkirto:

– Sara, kaip gali šitaip kalbėti? Aišku, kad nenoriu tavęs atsikratyti. Ką čia paistai!

– Atleisk, mama, nenorėjau tavęs įžeisti. Tik dabar viskas kitaip, tiesa? Supranti, anksčiau mums sykiu buvo taip smagu. O dabar aš vis tave erzinu.

– Tiesa, aš kartais per jautri, – šaltai atsakė Ana. – Bet, tiesą sakant, ir tu ugninga mergina, tiesa, Sara?

– Ak, taip, tai mano kaltė, – susimąsčiusi tęsė Sara. – Dauguma mano draugių ištekėjusios. Pemė, Betė ir Siuzana. Džoana ne, bet ji ėmė politikuoti. – Ji vėl nutilo, paskui vėl ėmė svarstyti. – Būtų labai linksma ištekėti už Lorenso. Nuostabu turėti šitiek drabužių, kailių ir visko, ko širdis geidžia.

Ana sausai atrėžė:

– Tikrai manau, kad tau verta tekėti už turtingo, Sara. Tu labai mėgsti brangius daiktus. Tau niekada nepakanka kišenpinigių.

– Labai nenorėčiau būti neturtinga, – sutiko Sara.

Ana giliai atsiduso. Jautė, kokie jos žodžiai nenuoširdūs ir dirbtiniai, ir nelabai žinojo, ką sakyti.

– Mieloji, aš tikrai nežinau, ką tau patarti. Supranti, man tikrai atrodo, kad spręsti reikia tau vienai. Būtų labai negerai, jei tave skatinčiau tekėti ar patarčiau netekėti. Turi apsispręsti pati. Juk tą supranti, Sara, tiesa?

Sara skubiai atsakė:

– Aišku, mieloji – ar tau su manim nuobodu? – nenoriu tavęs jaudinti. Tik vieną dalyką man pasakyk. Kaip *tau* patinka Lorensas?

– Tiesą sakant, visai neturiu nuomonės apie jį.

– Kartais – man trupučiuką – jo baugu.

– Mieloji, – Ana šyptelėjo, – kokia tu kvailutė.

– Na taip...

Sara ėmė lėtai plėšyti Džerio laišką, iš pradžių juostelėmis, paskui dar perpus ir dar perpus. Ji išmetė skutelius į orą ir stebėjo, kaip jie leidžiasi tarsi pūga.

– Vargšelis Džeris, – tarė ji.

Paskui, pašnairavusi į motiną, pridūrė:

– Juk tau ne tas pats, kas man nutiks, tiesa, mama?

– Sara! Nekvailiok.

– Ak, atleisk, aš vis grįžtu prie to paties. Tiesiog kažkas man atrodo labai keista. Tarsi stovėčiau pūgoje ir nežinočiau, kur namai... Labai keistas jausmas. Viskas ir visi pasikeitę... Tu pasikeitei, mama.

– Šneki visiškus niekus, mažute, dabar man *tikrai* metas eiti.

– Galbūt. Ar tas vakarėlis svarbus?

– Na, ypač noriu pamatyti naująsias Kitės Eliot freskas.

– Ak, suprantu. – Sara nutilo, paskui pridūrė: – Žinai, mama, gal Lorensas man tikrai patinka daug labiau, negu man atrodo.

– Labai gali būti, – lengvai sutiko Ana. – Bet per daug neskubėk. Sudie, širdele, man reikia bėgti.

Laukujės durys užsitrenkė Anai už nugaros.

Iš virtuvės į svetainę surinkti taurių atėjo Edita su padėklu.

Sara paleido gramofono plokštelę ir ilgesingai mėgaudamasi klausėsi Polo Robsono, dainuojančio „Kartais jaučiuosi kaip mažas našlaitėlis".

– Na ir muzika! – tarė Edita. – Net šiurpas krečia.

– O man ji labai patinka.

– Dėl skonio nesiginčijama, – piktai suurzgė Edita ir pridūrė: – Kodėl žmonės nesugeba kratyti cigarečių į pelenines. Pribarsto pelenų po visą kambarį.

– Kilimui nuo to tik geriau.

– Taip tik sakoma, bet iš tikrųjų ne. Ir *kam* gi tau reikėjo pribarstyti popieriaus po visas grindis, jei prie sienos stovi šiukšliadėžė...

– Atleisk, Edita. Nepagalvojau. Sudraskiau savo praeitį, norėjau išraiškingai tai parodyti.

– Savo praeitį, kurgi ne! – nusišaipė Edita. Paskui, žiūrėdama Sarai į akis, ji švelniai paklausė: – Kas nors ne taip, gražuole?

– Ne, nieko. Regis, ketinu tekėti, Edita.

– Nėra kur skubėti. Palaukit, kol atsiras tinkamas vyras.

– Manau, kad visai tas pats, už ko tekėti. Vis tiek nieko iš to nebus.

– Tik nepaistykit čia man niekų, panele Sara! Ką čia dabar kalbat?

Sara įsiaudrinusi atsakė:

– Noriu iš čia ištrūkti.

– O kas namie nepatinka, leiskite paklausti? – spyrė ją Edita.

– Nežinau. Viskas kažkaip pasikeitė. Kodėl pasikeitė, Edita?

Edita švelniai atsakė:

– Jūs suaugot, suprantat?

– Ar tai dėl to?

– Gali būti.

Edita su taurėmis ant padėklo nuėjo durų link. Paskui netikėtai jas padėjo ir grįžo. Ji paglostė juodaplaukę Saros galvą kaip kadaise vaikų kambaryje.

– Nagi, nagi, gražuole, nagi.

Staiga persigalvojusi, Sara pašoko ir apsikabino Editą per liemenį, ėmė it pasiutusi suktis su ja po kambarį.

– Aš išteku, Edita. Kaip smagu. Tekėsiu už pono Stino. Jis vartosi kaip inkstas taukuose ir yra gražus kaip velnias. Kaip man pasisekė!

Edita murmėdama išsilaisvino iš jos glėbio.

– Kaip greitai pakeitėte giesmelę. Kas jums darosi, panele Sara?

– Turbūt aš truputį pakvaišusi. Ateik į vestuves, Edita, aš tau nupirksiu naują gražią suknelę – jei nori, ryškiai raudono aksomo.

– Ką sau manai, vestuvės juk ne karūnavimas!

Sara įdavė Editai į rankas padėklą ir išstūmė ją pro duris.

– Keliauk sau, mano senute, ir nemurmėk.

Edita išeidama netvirtai papurtė galvą.

Sara lėtai grįžo į kambarį. Staiga ji sudribo į didžiulį krėslą ir ėmė raudoti.

Plokštelė baigėsi – žemas melancholiškas balsas darsyk uždainavo...

Kartais jaučiuosi kaip mažas našlaitėlis – taip toli nuo namų...

TREČIA KNYGA

Pirmas skyrius

Edita lėtai ir sunkiai sukiojosi po virtuvę. Kaip pati sakė, „reumatizmą“ juto vis dažniau, ir jai nuotaika nuo to tik bjuro. Ji vis dar užsispyrusi nesutiko kam nors perleisti nė vieno namų ruošos darbo.

Moteris, Editos vadinama „*toji* ponia Hoper“, kartą per savaitę buvo su panieka įsileidžiama atlikti keleto darbelių, budriai stebima Editos, bet kitokios pagalbos ji atsisakydavo taip įtūžusi, kad kiekvieną valytoją net šiurpas nukrėstų.

– Juk visada susitvarkau, tiesa? – buvo Editos šūkis.

Tad ji tvarkėsi ir toliau – kaip kankinė ir vis labiau surūgusi. Taip pat įprato kone visą dieną burbėti panosėje.

Taip ji darė ir dabar.

– Atveža pieną perpiet – kur tai matyta! Pieną reikia atvežti prieš pusryčius, kada gi daugiau. Pasipūtę jaunuoliai ateina čia pasišvilpaudami su baltais chalatais... Ką jie sau mano? Atrodo kaip pamaivos stomatologai...

Tą srautą nutraukė rakinamų laukujų durų garsas.

Edita sumurmėjo:

–Tuoj bus riksmų!

Ji skalavo dubenį po čiaupu, piktai teliūskuodama.

Ana garsiai šūktelėjo:

– Edita.

Edita ištraukė rankas iš kriauklės ir kruopščiai jas nusišluostė rankšluosčiu.

– Edita... Edita...

– Ateinu, ponia.

– *Edita*!

Edita kilstelėjo antakius, nusiviepė ir iš virtuvės per koridorių atėjo į svetainę, kur Ana Prentis žiūrinėjo laiškus ir sąskaitas. Editai įėjus, ji atsigręžė.

– Ar paskambinai damai Lorai?

– Taip, žinoma.

Ana tarė:

– Ar pasakei, kad skubu – kad man būtinai reikia susitikti? Ar ji žadėjo ateiti?

– Sakė, kad ateina tuojau pat.

– Na, tai kodėl jos dar nėra? – piktai paklausė Ana.

– Skambinau vos prieš dvidešimt minučių. Kai tik jūs išėjot.

– Atrodo, kad visa valanda prabėgo. Kur ji taip ilgai?

Edita raminamai tarė:

– Negali viskas vykti iškart. Nėra ko piktintis.

– Ar sakei jai, kad sergu?

– Pasakiau, kad jums vėl užėjo.

Ana piktai atsakė:

– Kaip suprasti – užėjo? Tai nervai. Jie visai nebelaiko.

– Tikrai, teisingai.

Ana piktai žvilgtelėjo į ištikimąją tarnaitę. Ji neramiai priėjo prie lango, paskui prie židinio. Edita stovėjo ir žiūrėjo į ją, nuo darbo sugrubusios didžiulės, nerangios jos rankos glostinėjo prijuostę.

– Vietoje nenustygstu, – pasiskundė Ana. – Naktį nė bluosto nesudėjau. Jaučiuosi siaubingai – siaubingai... – Ji atsisėdo į krėslą ir suėmė pirštais smilkinius. – Nesuprantu, kas man darosi.

– O aš suprantu, – atsakė Edita. – Per daug linksmybių. Jūsų amžiaus tai netinka.

– Edita! – užriko Ana. – Kokia tu nepakenčiama. Kuo toliau, tuo su tavim sunkiau. Šitiek laiko man tarnauji, ir branginu tavo paslaugas, bet jei kelsiesi į puikybę, gausi išeiti.

Edita užvertė akis į lubas ir nutaisė kankinės išraišką.

Ji tarė:

– Niekur aš neisiu, ir gana.

– Jei aš tave atleisiu, eisi, – atsakė Ana.

– Būtumėt kvailesnė, negu iki šiol maniau, jei taip padarytumėt. Aš kitą vietą per akies mirksnį susirasčiau. Tose namų ūkio agentūrose manęs vaikyte vaikytųsi. O ką jūs darytumėt? Greičiausiai tik padienių darbininkių susirastumėt! Arba kokią užsienietę. Viskas virta riebaluose, net pilvą pūstų – o visas butas pradvistų. O užsieniečiai telefonu kalbėti nemoka – visus vardus supainioja. Arba rastumėt kokią mielą, švarią, malonią moteriškaitę, tokią, kad vos gali patikėti, o vieną dieną grįžusi pamatytumėt, kad ji paspruko su jūsų kailiniais ir papuošalais. Kaip tik anądien apie tokią girdėjau Plein Korte anapus gatvės. Ne, jums viskas turi būti kaip priklauso – *senoviškai.* Aš jums skaniai gaminu ir nedaužau gražių daikčiukų, kaip tos jaunos vištelės, o svarbiausia, aš jus pažįstu. Jūs be manęs neišgyventumėt, ir aš tą žinau, todėl neisiu, ir gana. Nors su jumis ir nelengva, bet visi turi nešti savo kryželį. Taip Šventam Rašte parašyta, o jūs – mano kryželis, o aš – dora krikščionė.

Ana užsidengė rankomis akis ir ėmė vaitodama siūbuotis pirmyn atgal.

– Ak, kaip skauda galvą – kaip *skauda...*

Edita kiek atsileido – jos akys švelniai nušvito.

– Nagi, neaimanuokite. Tuojau paruošiu jums arbatytės.

– Nenoriu arbatytės. Žiūrėt negaliu į arbatytę.

Edita atsiduso ir vėl užvertė akis.

– Žinokitės, – pasakė ji ir išėjo.

Ana pasiėmė cigarečių dėžutę, išėmė vieną, prisidegė, porą kartų užsitraukė, o paskui užgesino ją peleninėje. Ji atsistojo ir vėl ėmė vaikštinėti.

Po kokios minutės ji priėjo prie telefono ir surinko numerį.

– Alio – alio – norėčiau pasikalbėti su ledi Ledskomb – ak, čia tu, mieloji Marša? – jos balsas staiga tapo dirbtinai linksmas. – Kaip laikaisi?.. Ak, nieko ypatingo. Šiaip, pamaniau, paskambinsiu... Nežinau, brangioji – tiesiog pasidarė siaubingai liūdna – žinai, kaip būna. Ar rytoj per pietus būsi užsiėmusi?.. Ak, suprantu... Ketvirtadienį vakare? Taip, galėčiau. Būtų labai miela. Pakviesiu Li ar dar ką nors, kad būtų linksmiau. Bus nuostabu... Iš ryto paskambinsiu.

Ji padėjo ragelį. Akimirkos džiugesys pasitraukė. Ji vėl ėmė žingsniuoti po kambarį. Paskui, išgirdusi durų skambutį, ji viltingai sustojo.

Išgirdo, kaip Edita sako:

– Ji jūsų laukia svetainėje, – o tada įėjo Lora Vitsteibl. Aukšta, rūsti, niūri, bet maloniai tvirta lyg uola vidury audringos jūros.

Ana pribėgo prie jos, kažką beprasmiškai šūkčiodama, apimta vis stiprėjančios isterijos.

– Ak, Lora – *Lora* – kaip puiku, kad atėjai...

Dama Lora kilstelėjo antakius, jos žvilgsnis buvo tvirtas ir įdėmus. Uždėjusi rankas Anai ant pečių, švelniai ją nuvedė prie sofos, atsisėdo šalia ir tarė:

– Nagi, nagi, kas čia dabar darosi?

Ana tebekalbėjo isteriškai.

– Ak, kaip gerai, kad atėjai. Man regis, einu iš proto.

– Nesąmonė, – atkirto dama Lora. – Kas nutiko?

– Nieko. Visiškai nieko. Tiesiog nervai. Jie mane baugina. Negaliu nustygti vietoje. Nesuprantu, kas man darosi.

– Hm, – Lora kaip specialistė tiriamai ją nužvelgė. – Atrodai prastai.

Nors neišsidavė, tačiau Anos išvaizda ją pribloškė. Po storu dažų sluoksniu Anos veidas buvo įkritęs. Ji atrodė pasenusi daug metų nuo tada, kai Lora paskutinįsyk ją matė – vos prieš kelis mėnesius.

Ana tarė virpančiu balsu:

– Aš visiškai *sveika*. Tiesiog – nežinau, kas yra. Negaliu užmigti – tik jei vaistų išgeriu. Ir visą laiką esu tokia irzli ir prastos nuotaikos.

– Ar buvai pas daktarą?

– Jau seniai. Tie daktarai tik išrašo bromido ir liepia nepervargti.

– Labai geras patarimas.

– Taip, bet kokia nesąmonė. Aš *niekada* nebūdavau nervinga, Lora, tu juk žinai. Nė nežinojau, kas tie nervai.

Lora Vitsteibl valandžiukę tylėjo, prisiminusi Aną Prentis, kurią pažinojo vos prieš trejus metus. Jos švelnią ramybę, pastovumą, gyvenimo džiaugsmą, meilumą ir gerą būdą. Jai suspaudė širdį dėl draugės.

Ji tarė:

– Tai kas, kad niekada nebuvai nervinga. Šiaip ar taip, juk žmogus, kuris susilaužo koją, tikriausiai niekada anksčiau nebuvo jos susilaužęs!

– Bet iš kur *mano* nervai?

Lora Vitsteibl apgalvojo atsakymą. Ji ramiai tarė:

– Tavo daktaras teisingai sakė. Tikriausiai pervargsti.

Ana atkirto:

– Negaliu visą dieną užsiraukusi tupėti namie.

– Galima sėdėti namie ir neužsiraukus, – atsakė dama Lora.

– Ne, – Anos rankos nervingai virpėjo. – Aš – aš negaliu sėdėti ir nieko neveikti.

– Kodėl? – klausimas ją remte rėmė prie sienos.

– Nežinau. – Ana ėmė dar labiau virpėti. – Negaliu būti viena. Negaliu... – Ji beviltiškai žvilgtelėjo į Lorą. – Tikriausiai pagalvosi, kad išprotėjau, jei pasakysiu, kad *bijau* būti viena?

– Tai patys protingiausi tavo žodžiai, – skubiai atsakė dama Lora.

– Protingiausi? – nustebo Ana.

– Taip, nes tai – tiesa.

– Tiesa? – Ana užsimerkė. – Nesuprantu, kokia dar tiesa.

– Tokia, be kurios nieko nenuveiksim.

– Ak, bet tu nesuprasi. Tu niekada nebijojai būti viena.

– Teisingai.

– Užtat nieko ir nesuprasi.

– Nesijaudink, suprasiu. – Lora švelniai tęsė: – Kodėl mane pasikvietei, mieloji?

– Man reikia su kuo nors pasikalbėti... Labai... ir pagalvojau, gal galėsi kuo nors *padėti*?

Ji su viltimi pažvelgė į bičiulę.

Lora linktelėjo galva ir atsiduso.

– Supratau. Nori, kad ištraukčiau triušį iš skrybėlės.

– Negi dėl manęs negalėtum, Lora? Psichoanalizė, hipnozė – *kas nors*.

– O iš tikrųjų tik nesąmonės su daug tarptautinių žodžių? – Lora ryžtingai papurtė galvą. – Netrauksiu tau triušių iš skrybėlės, Ana. Turėsi pati išsitraukti. O pirmiausia turi tiksliai išsiaiškinti, kas toje skrybėlėje tupi.

– Kaip suprasti?

Lora Vitsteibl valandžiukę patylėjo.

– Tu nelaiminga, Ana.

Tai buvo ne klausimas, o teiginys.

Ana atsakė greitai, gal netgi per greitai.

– Na ne, – bent iš dalies. Man labai smagu.

– Tu nelaiminga, – be gailesčio pakartojo dama Lora.

Ana gūžtelėjo pečiais ir išskėtė rankas.

– O ar būna laimingų?

– Būna, ir dar kiek, dėkui Dievui, – linksmai atsakė dama Lora. – *Kodėl* tu nelaiminga, Ana?

– Nežinau.

– Tau niekas nepadės, tik tiesa. Iš tikrųjų gerai žinai atsakymą.

Ana valandžiukę patylėjo, paskui, tarsi sukaupusi visą drąsą, išrėžė:

– Turbūt – jei atvirai – todėl, kad senstu. Aš jau pusamžė, nebe tokia graži, ateityje manęs niekas nebelaukia.

– Ak, mieloji! Niekas nebelaukia? Tu puikios sveikatos, turi galvą ant pečių – gyvenime tiek daug dalykų, kuriems nepakanka laiko, kol nesulauki garbaus amžiaus. Kartą tau jau sakiau. Knygos, gėlės, muzika, paveikslai, žmonės, saulutė – visas tas susipynęs raizginys, vadinamas Gyvenimu.

Ana valandžiukę patylėjo, paskui nedrąsiai pratarė:

– Greičiausiai viskas dėl sekso. Niekas nebesvarbu, kai esi nebepatraukli vyrams.

– Kai kurioms moterims – tikrai taip. Bet tau ne, Ana. Juk matei „Nemirtingąją valandą“ – o gal skaitei? Ar pameni tas eilutes: *Yra tokia valanda, kada žmogus per amžius būt laimingas, jei tik sučiupti ją pajėgtų*? Sykį buvai labai arti jos, tiesa?

Anos veidas persimainė – sušvelnėjo. Staiga ji pasirodė gerokai atjaunėjusi.

Ji sumurmėjo:

– Taip. Buvo tokia valanda. Galėjau ją pažinti su Ričardu. Su Ričardu būčiau galėjusi senti laimingai.

Lora su užuojauta atsakė:

– Žinau.

Ana tęsė:

– O dabar – nė nesugebu gailėtis, kad jį praradau! Žinai, mes buvome vėl susitikę – ak, prieš kokius metus – ir jis man visiškai nieko nereiškė – *nieko*. Štai kur tragedija ir absurdas. Viskas pražuvo. Mudu nieko vienas kitam nebereiškėme. Jis buvo tik paprastas pusamžis ponas – šiek tiek pasipūtęs, nuobodokas, baisiausiai tupinėjantis apie savo jauną, gražią, tuščiagalvę papūgą žmonelę. Supranti, visai malonus, bet tikrai nuobodus. Tik štai – tik štai – jei būtume susituokę – man regis, sykiu būtume laimingi. *Žinau,* kad turėjome būti laimingi.

– Taip, – susimąsčiusi pritarė Lora, – turbūt taip.

– Buvau taip arti laimės – taip arti, – Anos balsas virpėjo nuo savigailos, – o tada – tada savo noru jos atsisakiau.

– Tikrai?

Ana klausimo neišgirdo.

– Visko atsisakiau – dėl Saros!

– Būtent, – atitarė dama Lora. – *Ir niekada jai už tai neatleidai, tiesa?*

Ana lyg iš sapno pabudo – nustebusi.

– Kaip suprasti?

Lora Vitsteibl pagiežingai prunkštelėjo.

– Aukos! Kruvinos aukos! Vieną akimirką suprask, Ana, kas yra auka. Tai ne vien didvyriška akimirka, kai sušyli ir jautiesi dosni, noriai save degini. Tokia auka, kai pakiši krūtinę po peiliu, lengva – nes ji tuo ir baigiasi tą akimirką, kai *pranoksti save.* Bet su dauguma aukų tenka gyventi ir *po to* – diena iš dienos – ir tai visai nelengva. Tam reikia labai daug kilnumo. O tau, Ana, jo pritrūko...

Ana net nuraudo iš pykčio.

– Aš atsižadėjau viso savo gyvenimo, vienintelės savo laimės dėl Saros, o tu sakai, kad to negana!

– Aš ne taip sakiau.

– Tai tikriausiai *aš* dėl visko kalta! – tebepyko Ana.

Dama Lora tiesiai atsakė:

– Pusė gyvenimo vargų kyla dėl to, kad prieš save apsimeti geresniu ir tauresniu žmogumi, negu esi iš tikrųjų.

Bet Ana jos nesiklausė. Ji liete liejo susikaupusias nuoskaudas.

– Sara, kaip visos šiuolaikinės merginos, rūpinasi tik savimi. Niekada nepagalvoja apie kitus! Ar žinai, kad maždaug prieš metus, kai jis paskambino, ji nė neprisiminė, kas tas Ričardas. Jo vardas jai nieko nereiškė – visiškai nieko.

Lora Vitsteibl niūriai linktelėjo galva kaip daktaras, supratęs, kad jo diagnozė teisinga.

– Aišku, – tarė ji. – Aišku...

Ana kalbėjo toliau:

– O ką dar galėjau daryti? Jie vis riejosi ir riejosi. Tiesiog iš proto ėjau! Jei taip būtų tęsęsi, nė minutės ramybės neturėčiau.

Lora Vitsteibl netikėtai žvaliai tarė:

– Tavo vietoje, Ana, pamėginčiau apsispręsti – ar Ričardo Koldfildo išsižadėjai dėl Saros, ar dėl savo ramybės.

Ana pyktelėjusi pažvelgė į ją.

– Aš mylėjau Ričardą, – atsakė ji, – bet Sarą mylėjau labiau...

– Ne, Ana, viskas tikrai ne taip paprasta. Manau, kad iš tikrųjų buvo akimirka, kai Ričardą mylėjai labiau, negu Sarą. Manau, kad tavo vidinė nelaimė ir nuoskauda kyla iš tos akimirkos. Jei būtum atsižadėjusi Ričardo todėl, kad Sarą mylėjai labiau, šiandien šitaip blogai nesijaustum. Bet tu atsižadėjai Ričardo iš silpnumo, nes Sara tave privertė – nes norėjai išvengti barnių ir rietynių, ir tai buvo pralaimėjimas, o *ne* atsižadėjimas savo

noru – na, tokių dalykų sau niekada nemėgstame pripažinti. Bet Ričardą tu mylėjai visa širdimi.

Ana karčiai atsakė:

– O dabar jis man nieko nereiškia!

– O Sara?

– Sara?

– Taip. Ką tau reiškia Sara?

Ana gūžtelėjo pečiais.

– Nuo vestuvių jos beveik nebematau. Kiek žinau, ji labai užsiėmusi ir smagi. Bet, kaip sakiau, beveik visai jos nebematau.

– *Aš* ją mačiau vakar... – Lora trumpai nutilo, paskui tęsė: – Restorane, su būriu žmonių. – Ji vėl nutilo, paskui išrėžė: – Ji buvo girta.

– Girta? – akimirką Ana nustebo. Paskui nusijuokė. – Mieloji Lora, nebūk gi tokia senamadė. Šiais laikais jaunimas apskritai daug geria, regis, vakarėlis nenusiseka, jei visi nenusitašo iki žemės graibymo ar „kaip šlepetės", ar kaip kitaip pavadintum.

Lora nenusileido.

– Galbūt – ir prisipažįstu, aš ganėtinai senamadė, kad man negražios jaunos moterys, prisigėrusios viešose vietose. Bet yra ir dar kai kas, Ana. Aš kalbėjausi su Sara. Jos akių vyzdžiai buvo išsiplėtę.

– Ką tai reiškia?

– Vienas iš daugelio dalykų, kuriuos tai *galėtų* reikšti, yra kokainas.

– Narkotikai?

– Taip. Sykį sakiau, kad įtariu, jog Lorensas Stinas su jais susijęs. Ak, ne dėl pinigų – vien dėl pojūčių.

– Jis visada atrodo visiškai sveikas.

– Ak, jam narkotikai nekenkia. Pažįstu tokių kaip jis. Jie mėgsta eksperimentuoti su pojūčiais. Tokie, kaip jis, neįjunks-

ta. Moterims kitaip. Jei moteris nelaiminga, narkotikai ją užvaldo – ir ji nebegali išsivaduoti.

– Nelaiminga? – Ana, regis, negalėjo patikėti. – Sara?

Įdėmiai ją stebėdama, Lora Vitsteibl sausai atsakė:

– Tu turėtum žinoti. Juk tu – jos motina.

– Ak, ką tu! Sara man nesipasakoja.

– Kodėl?

Ana atsistojo, priėjo prie lango, paskui lėtai grįžo prie židinio. Dama Lora sėdėjo nekrutėdama ir stebėjo ją. Kai Ana prisidegė cigaretę, Lora tyliai paklausė:

– Ką iš tikrųjų tau reikštų, Ana, jei Sara būtų nelaiminga?

– Koks klausimas? Man siaubingai skaudu.

– Tikrai? – Lora pakilo. – Na, man metas eiti. Po dešimties minučių prasidės komiteto posėdis. Turiu spėti.

Ji priėjo prie durų. Ana nusekė jai iš paskos.

– Kaip suprasti, kai šitaip klausi „Tikrai?“, Lora?

– Kažkur pasidėjau pirštines. Na, kurgi jos?

Suskambo laukujų durų skambutis. Edita ištipeno iš virtuvės jų atidaryti.

Ana spyrėsi:

– *Kažką* norėjai pasakyti?

– Ak, štai kur jos.

– Žinai, Lora, tu labai bjauriai su manim elgiesi – tikrai bjauriai!

Edita įėjo ir paskelbė kone su šypsena:

– Atėjo svečias nebuvėlis. Ponas Loidas, ponia.

Ana akimirką žvelgė į Džerį Loidą, lyg netikėtų savo akimis.

Juodu nesimatė daugiau kaip trejus metus, o Džeris atrodė pasenęs gerokai daugiau negu trejais metais. Jis atrodė sušiurkštėjęs, o veide švietė nelaimėlių nuovargio raukšlės. Jis vilkėjo šiurkštų kaimiško tvido kostiumą, aiškiai dėvėtą kito, o batai

buvo suplyšę. Laimė jam nesišypsojo, tai akivaizdu. Pasisveikino niūriai šyptelėjęs, o pats laikėsi rimtai, kone sutrikęs.

– Džeri, kaip netikėta!

– Gerai, kad apskritai mane prisimenate. Pusketvirtų metų – ilgas laikas.

– Ir aš jus prisimenu, jaunuoli, bet jūs manęs tikriausiai ne, – tarė dama Lora.

– Ak, žinoma, prisimenu, dama Lora. Jūsų pamiršti neįmanoma.

– Gražiai kalbate. Na, man metas eiti. Sudie, Ana, sudie, pone Loidai.

Ji išėjo, o Džeris nusekė Aną prie židinio. Jis atsisėdo ir paėmė jos pasiūlytą cigaretę.

Ana šnekėjo linksmai ir džiugiai.

– Na, Džeri, pasakok, kaip gyveni ir ką veiki. Ar ilgam grįžai į Angliją?

– Dar nežinau.

Nuo tvirto į ją įbesto jo žvilgsnio Anai darėsi mažumėlę nejauku. Ji spėliojo, apie ką jis mąsto. Džerį ji prisiminė visai ne tokį.

– Išgerk. Ko norėtum – džino su apelsinų sultimis – ar rausvojo džino?..

– Ne, dėkoju, negersiu. Atėjau tik pasikalbėti su jumis.

– Koks tu malonus. Ar jau matei Sarą? Žinai, ji ištekėjo. Jos vyras vardu Lorensas Stinas.

– Žinau. Ji man apie tai rašė. Ir mačiau ją. Susitikome vakar vakare. Todėl ir atėjau pas jus. – Jis akimirką nutilo, paskui tarė: – Ponia Prentis, kodėl leidote jai tekėti už to žmogaus?

Ana apstulbo.

– Džeri, mielasis – iš tikrųjų?

Jos protestas neužgesino jo įkarščio. Jis kalbėjo rimtai ir tiesiai.

– Ji nelaiminga. Juk žinot, tiesa? Ji nelaiminga.

– Ar ji taip tau sakė?

– Žinoma, ne. Sara taip nekalba. Nė nereikėjo man to sakyti. Iškart pamačiau. Ji buvo su būriu žmonių – vos keliais žodžiais persimetėme. Bet iš tolo krinta į akis. Ponia Prentis, kodėl tai leidote?

Ana juto ją užliejantį pyktį.

– Mielasis Džeri, juk šneki niekus.

– Ne, nemanau. – Jis valandžiukę pagalvojo. Visiškas jo tiesumas ir nuoširdumas neleido jai ginčytis. – Matot, Sara man svarbi. Visada buvo svarbi. Pati svarbiausia pasaulyje. Todėl aš, aišku, rūpinuosi, ar ji laiminga. Žinot, nereikėjo jai leisti tekėti už Stino.

Ana piktai atrėžė:

– Žinai, Džeri, kalbi kaip koks senis. Kaip galėjau „leisti" arba „neleisti" Sarai tekėti už Lario Stino? Merginos teka už ko tik panori, ir tėvai nieko negali padaryti. Sara nusprendė tekėti už Lorenso Stino. Ir tiek.

Džeris ramiai, pasitikinčiai tarė:

– Privalėjote ją sulaikyti.

– Mano mielasis, jei mėgini sulaikyti žmones, kai jie ko nors nori, jie tik užsispiria.

Jis pažvelgė jai į akis.

– Ar mėginote ją sulaikyti?

Kažkodėl nuo atviro klausimo jo akivaizdoje Ana sutriko ir ėmė mikčioti.

– Aš... aš... aš... jis, aišku, už ją daug vyresnis... ir prastos reputacijos. Aš jai tą sakiau... bet...

– Jis – tikras neraliuotas gyvulys.

– Tu juk nieko apie jį nežinai, Džeri. Tavęs šitiek metų nebuvo Anglijoje.

– Visi tą žino. Jūs tikriausiai negirdėjote visų nemalonių

smulkmenų – bet, ponia Prentis, juk tikrai *pajutote*, koks jis gyvulys, tiesa?

– Su manimi jis visada būdavo žavus ir malonus, – gynėsi Ana. – O vyras, turintis patirties, ne visada būna blogas. Negalima tikėti visomis piktomis paskalomis. Sarai jis patiko – ji užsispyrė už jo tekėti. Jis labai turtingas...

Džeris ją pertraukė.

– Taip, jis turtingas. Bet jūs ne tokia moteris, ponia Prentis, kuri norėtų, kad duktė tekėtų dėl pinigų. Niekada nebuvote, sakykime, praktiška. Tiesiog norėjote, kad Sara būtų laiminga – ar bent man taip atrodė.

Jis sutrikęs klausiamai žvelgė į ją.

– Aišku, kad linkiu laimės savo vienturtei. Tai savaime aišku. Bet supranti, Džeri, negalima *kištis*. – Ji kiek pasvarstė. – Net jei manai, kad žmogus elgiasi visai netinkamai, kištis negali.

Ji išdidžiai pažvelgė į jį.

Jis tebežiūrėjo į ją ir susimąstęs kažką svarstė.

– Ar Sara taip labai troško už jo tekėti?

– Ji labai jį mylėjo, – gynėsi Ana.

Kai Džeris nieko neatsakė, ji tęsė:

– Tu gal to ir nepastebi, bet Lorensas moterims nepaprastai patrauklus.

– Ak taip, pastebiu.

Ana įsitempė.

– Žinai, Džeri, – tarė ji, – ką tu sau manai. Vien todėl, kad kadaise buvai pirmoji Saros meilė, dabar ateini ir kaltini mane – tarsi aš būčiau kalta, kad Sara ištekėjo už kito...

Jis ją pertraukė.

– Aš manau, kad jūs ir *esat* kalta.

Jie žvelgė į vienas kitą. Džeris nuraudo, Ana išbalo. Įtampa tarp jų pasiekė aukščiausią tašką.

Ana atsistojo.

– Šito jau per daug, – šaltai tarė ji.

Džeris irgi atsistojo. Jis laikėsi tyliai ir mandagiai, bet ji juto, kad ramus jo elgesys slepia nenumaldomą pyktį.

– Atleiskit, – pasakė jis, – jei jus įžeidžiau.

– Tai neatleistina!

– Iš dalies galbūt. Bet suprantat, Sara man rūpi. Man daugiau niekas nerūpi, tik ji. Ir nujaučiu, kad tai jūs leidote jai taip nelaimingai nutekėti.

– Tikrai!

– Aš ją išvaduosiu.

– *Ką?*

– Įtikinsiu ją mesti tą kiaulę.

– Kokia nesąmonė. Vien dėl vaikiško meilės nuotykio...

– Aš suprantu Sarą, o ji supranta mane.

Ana staiga nelinksmai nusijuokė.

– Mielasis Džeri, pamatysi, kad nuo tada, kai ją pažinojai, Sara labai pasikeitė.

Džeris smarkiai išbalo.

– Žinau, kad pasikeitė, – tyliai pratarė jis. – Mačiau...

Akimirką jis tylėjo, paskui negarsiai tarė:

– Atleiskit, jei jus įžeidžiau, ponia Prentis. Bet, matot, man Sara visada bus svarbiausia.

Jis išėjo iš kambario.

Ana priėjo prie baro ir įsipylė taurę džino. Gerdama murmėjo:

– Kaip jis drįsta – kaip jis drįsta... Ir Lora – net ir ji prieš mane. Jie visi prieš mane. Taip neteisinga... Ką aš padariau? Visiškai nieko...

Antras skyrius

1

Ponsfuto aikštės aštuoniolikto namo duris atidaręs liokajus niekinamai nužvelgė prastą pirktinį Džerio kostiumą.

Tačiau svečio žvilgsnis tiesiai jam į akis privertė šiek tiek pakeisti elgesį.

Pasakė pažiūrėsiąs, ar ponia Stin namie.

Netrukus Džerį palydėjo į didžiulį apytamsį kambarį, pilną egzotiškų augalų ir blyškaus brokato, ir ten po keleto minučių atėjo Sara Stin, draugiškai šypsodamasi.

– Sveikas, Džeri! Kaip malonu, kad atėjai. Anąvakar kažkaip pametėme vienas kitą. Gersi?

Ji padavė jam išgerti ir įsipylė sau, o tada atsisėdo ant žemo pufo prie ugnies. Švelnioje kambario šviesoje jos veidą vos galėjai įžiūrėti. Buvo pasikvėpinusi Džeriui nežinomais brangiais kvepalais.

– Na, Džeri? – vėl smagiai tarė ji.

Jis irgi jai nusišypsojo.

– Na, Sara?

Paskui, pirštu palietęs jai petį, tarė:

– Matau, kad dėvi visą žvėryną, tiesa?

Ji buvo apsisiautusi prabangų šifono šaliką, plačiai apkraštuotą minkštu blyškiu kailiu.

– Juk gražu! – patikino Sara.

– Taip. Atrodai labai prabangiai!

– Ak, taip ir yra. Nagi, Džeri, pasakok, kas naujo. Išvažiavai iš Pietų Afrikos į Keniją. Paskui nieko iš tavęs nebegirdėjau.

– Na, ką gi. Man ne kažin kaip sekėsi...

– Žinoma...

Jis greitai atsikirto:

– Kaip suprasti – žinoma?

– Na, tau dažnai nesiseka, tiesa?

Vieną akimirką šmėkštelėjo senoji Sara, erzinanti, kandi. Graži moteris griežtu veidu, egzotiška nepažįstamoji, dingo. Tai buvo Sara, jo Sara, taikliai jam kertanti.

O jis senu įpročiu suniurnėjo:

– Viskas krito man iš rankų. Iš pradžių javai neužderėjo – aš nekaltas. Paskui gyvuliai susirgo...

– Žinau. Kaip visada.

– O paskui, aišku, pritrūkau pinigų. Jei tik būčiau jų turėjęs...

– Žinau – žinau.

– Klausyk, Sara, po paraliais, aš ne dėl *visko* kaltas.

– Kaip visada. Dėl ko grįžai į Angliją?

– Tiesą sakant, mirė mano teta...

– Teta Lena? – paklausė Sara, gerai pažinojusi Džerio giminaičius.

– Taip. Dėdė Lukas mirė prieš dvejus metus. Senasis šykštuolis man nė penso nepaliko...

– Koks protingas dėdulė.

– Bet teta Lena...

– Teta Lena tau kažką paliko?

– Taip. Dešimt tūkstančių svarų.

– Hm. – Sara susimąstė. – Neblogai – kaip šiais laikais.

– Sykiu su vienu bičiuliu vykstu į Kanadą – į rančą.

– Kokiu bičiuliu? Štai kur amžinas klausimas. O kaip tos

dirbtuvės, kurias ketinai atidaryti su kitu bičiuliu, kai išvažiavai iš Pietų Afrikos?

– Ak, nieko neišėjo. Iš pradžių sekėsi neblogai, bet paskui truputį išsiplėtėme, o tada darbo sumažėjo...

– Gali nė nepasakoti. Kažkur jau tai girdėjau. Matyt, iš *tavęs*.

– Taip, – atsakė Džeris. Jis paprastai tarė: – Tikriausiai tu teisi, ne kažin koks aš gudruolis. Vis tiek manau, kad man baisiai nesiseka – bet tikriausiai ir pats prisidirbau. Tačiau šįsyk viskas bus kitaip.

Sara įgėlė:

– Kažin.

– Nagi, Sara. Negi netiki, kad šio to pasimokiau?

– Ne, nemanau, – atsakė Sara. – Niekas niekada nepasimoko. Visi vis kartoja tas pačias klaidas. Tau, Džeri, reikia vadybininko – kaip kino žvaigždėms ir aktorėms. Sumanaus žmogaus, kuris neleistų tau užsikrėsti nepagrįstu optimizmu.

– Gerai sakai. Bet tikrai, Sara, šįsyk viskas bus gerai. Aš būsiu labai atsargus.

Akimirką stojo tyla, paskui Džeris tarė:

– Vakar buvau pas tavo motiną.

– Tikrai? Kaip gražu. Kaip ji laikosi? Vis taip pat laksto?

Džeris lėtai atsakė:

– Tavo mama labai pasikeitė.

– Taip manai?

– Taip.

– Kaip, tavo nuomone, ji pasikeitė?

– Nemoku paaiškinti, – jis nutilo. – Visų pirma, ji baisiai dirgli.

Sara lengvabūdiškai atsakė:

– Šiais laikais visi sudirgę.

– Bet ji tokia nebuvo. Ji visada būdavo rami – ir – na – miela...

– Na ir užgiedojai.

– Juk gerai žinai, apie ką aš – o ji *tikrai* pasikeitė. Jos šukuosena – drabužiai – viskas.

– Ji tiesiog pasidarė linksmesnė. O kodėl gi ne? Juk vargšelei senti tikriausiai labai bjauru! Ir iš viso, žmonės kartais keičiasi. – Akimirką Sara nutilo, paskui lyg gindamasi pridūrė: – Tikriausiai ir *aš* pasikeičiau...

– Nedaug.

Sara nuraudo. Džeris tęsė:

– Nepaisant žvėryno, – jis vėl palietė prabangų blyškų kailį, – ir viso Vulvorto, – palietė deimantų papuošalą jai ant peties, – ir prabangios aplinkos – tu tebesi ta pati Sara... – Jis nutilo ir pridūrė: – *Mano* Sara.

Sara nejaukiai pasimuistė. Ir linksmai tarė:

– O tu – tas pats senasis Džeris. Kada keliauji į Kanadą?

– Jau netrukus. Kai tik sutvarkysiu teisinius reikalus.

Jis atsistojo.

– Na, man metas eiti. Išeikim kurią dieną pasivaikščioti, gerai, Sara?

– Ne, tu ateik pas mus vakarienės. Arba į vakarėlį. Turi susipažinti su Lariu.

– Juk anąvakar su juo susipažinau, tiesa?

– Tik trumpai.

– Bijau, kad vakarėliams neturiu laiko. Eime kurį rytą pasivaikščioti, Sara.

– Brangusis. Rytais iš manęs ne kažin kokia nauda. Siaubingas laikas.

– Labai tinkamas laikas blaiviai viską apmąstyti.

– O kam reikia blaiviai mąstyti?

– Man atrodo, *mums*. Eime, Sara. Du ratus apie Regento parką. Rytoj iš ryto. Susitiksim prie Hanoverio vartų.

– Na, tu ir prisigalvoji, Džeri! Koks bjaurus kostiumas.

– Užtat nesudėvimas.

– Taip, bet kokio kirpimo!

– Drabužių snobė! Rytoj dvyliktą prie Hanoverio vartų. Ir šįvakar tiek neprisišniok, kad rytoj būtum pagiringa.

– Nori pasakyti, kad vakar prisišniojau?

– Juk taip, tiesa?

– Buvo toks klaikus vakarėlis. Gėrimai padeda ištverti.

Džeris pakartojo:

– Rytoj. Hanoverio vartai. Dvyliktą valandą.

2

– Na, atėjau, – išpyškino Sara.

Džeris nužvelgė ją nuo galvos iki kojų. Ji buvo pribloškiamai graži – daug gražesnė negu jaunystėje. Jis pastebėjo, kokie prabangiai paprasti jos drabužiai, su kokiu dideliu šlifuotu smaragdu žiedas ant jos piršto. Jis pagalvojo: „Išprotėjau." Bet nesusvyravo.

– Eikš, – pasakė jis. – Eime.

Jis ėjo sparčiai. Jie praėjo pro ežerą ir rožyną, galiausiai prisėdo ant suolų retai lankomoje parko dalyje. Buvo šalta, todėl žmonių sėdėjo nedaug.

Džeris giliai įkvėpė.

– Klausyk, – tarė jis, – kalbėkim apie reikalą. Sara, ar važiuosi su manim į Kanadą?

Sara išpūtė akis.

– Ką čia šneki?

– Ką girdėjai.

– Nori pasakyti – į svečius? – suabejojo Sara.

Džeris išsišiepė.

– Noriu pasakyti – visam. Palik savo vyrą, ir važiuojam su manim.

Sara nusijuokė.

– Džeri, ar tu iš proto išėjai? Juk beveik ketverius metus nesimatėme, o tada...

– Koks skirtumas?

– Jokio. – Sara sutriko. – Tikriausiai jokio...

– Ketveri metai, penkeri, dešimt, dvidešimt? Netikiu, kad nuo to kas nors pasikeistų. Mudviem lemta būti drauge. Visada tą žinojau. Ir dabar jaučiu. O tu ne?

– Taip, iš dalies, – sutiko Sara. – Bet vis tiek tai, ką siūlai, yra neįmanoma.

– Nieko čia neįmanoma. Jei būtum ištekėjusi už padoraus vyruko ir laiminga su juo, nė nemėginčiau tau pirštis. – Jis tyliai tęsė: – Bet juk tu nelaiminga, tiesa, Sara?

– Tikriausiai tokia kaip ir visi, – narsiai atsakė Sara.

– O man atrodo, kad tau visai prastai.

– Jei ir taip – aš pati kalta. Šiaip ar taip, kai suklysti, tenka už tai mokėti.

– Lorensas Stinas, žinia, už savo klaidas nemoka?

– Kaip gali taip kalbėti!

– Nes tai tiesa.

– Ir apskritai, Džeri, tai, ką tu siūlai – visai pašėlusi mintis. Beprotiška.

– Nes nesitrainiojau aplink tave ir neviliojau tavęs pamažu? O kam to reikia? Kaip sakiau, mudviem lemta būti kartu – ir tu tai žinai, Sara.

Sara atsiduso.

– Tiesa, kadaise labai tave mylėjau.

– Tas jausmas gilesnis, mano brangioji.

Ji atsigręžė ir pažvelgė į jį. Liovėsi apsimetinėti.

– Tikrai? Tikrai taip manai?

– Nė neabejoju.

Abu nutilo. Paskui Džeris švelniai tarė:

– Tai ar važiuosi su manim, Sara?

Sara atsiduso. Ji išsitiesė, tvirčiau susisupo į kailinius. Medžius šnarino šaltas vėjelis.

– Atleisk, Džeri. Nevažiuosiu.

– Kodėl?

– Tiesiog negaliu, ir tiek.

– Žmonos nuolat palieka vyrus.

– O aš ne.

– Nori pasakyti, kad myli Lorensą Stiną?

Sara papurtė galvą.

– Ne, aš jo nemyliu. Niekada nemylėjau. Bet jis man apsuko galvą. Jis – na, jis moka elgtis su moterim. – Ji pasibaisėjusi net nusipurtė. – Retai kada pamanai, kad žmogus – na – blogas. Bet jei ką nors drįsčiau pavadinti blogu žmogum, tai Lorensą. Nes jis nėra karštakraujis – jis taip elgiasi ne todėl, kad nesitvardo. Jam tiesiog patinka žaisti žmonėmis.

– Tai kodėl tada negali jo palikti?

Sara valandžiukę tylėjo, paskui tyliai pratarė:

– Galėčiau. Ak, – nekantriai aiktelėjo ji, – kaip bjauru, kad pirmiausia visada išvardiji taurias priežastis! Tai va, Džeri, turi žinoti, kokia aš *iš tikrųjų*. Gyvendama su Lorensu prie... kai ko... pripratau. Nenoriu visko atsisakyti. Drabužių, kailinių, pinigų, prabangių restoranų, vakarėlių, tarnaitės, mašinų, jachtos... Viskas lengva ir prabangu. Mane supte supa prabanga. O tu nori, kad važiuočiau vergauti rančoje nežinia kur. Negaliu – nevažiuosiu. Aš suskydau! Mane sugadino pinigai ir prabanga.

Džeris šaltai atsakė:

– Tuomet laikas tave iš to ištraukti.

– Ak, Džeri! – Sara pusiau verkė, pusiau juokėsi. – Koks tu dalykiškas.

– Aš tvirtai stoviu ant žemės.

– Taip, bet tu nieko nesupranti.

– Ko?

– Ne tik... ne vien – dėl pinigų. Yra ir dar kai kas. Ak, negi nesupranti? Aš pasidariau labai baisus žmogus. Tie mūsų vakarėliai – kur mes vaikštom...

Ji nuraudo kaip uoga ir nutilo.

– Na gerai, – ramiai atsakė Džeris. – Tu pagedusi. Dar kas nors?

– Taip. Yra dalykų... prie kurių pripratau – be kurių tiesiog nebegalėčiau gyventi.

– Dalykų? – jis suėmė ją už smakro, atgręžė jos veidą į save. – Girdėjau gandų. Turi galvoje narkotikus?

Sara linktelėjo galva.

– Kokie nuostabūs pojūčiai.

– Klausyk. – Džerio balsas buvo kietas ir nejautrus. – Tu važiuosi su manim ir mesi visas tas nesąmones.

– O jei negaliu?

– Aš viskuo pasirūpinsiu, – niūriai atsakė Džeris.

Įsitempusi Saros nugara atsipalaidavo. Ji atsiduso, palinko jo link. Bet Džeris atsitraukė.

– Ne, – pasakė jis. – Aš tavęs nebučiuosiu.

– Supratau. Tai man teks spręsti – šaltakraujiškai?

– Taip.

– Linksmuolis Džeris!

Jie valandžiukę sėdėjo tylomis. Paskui Džeris labai apdairiai pasakė:

– Gerai žinau, kad esu ne kažin ko vertas. Viską aplink sugrioviau. Suprantu, kad nelabai manim tiki. Bet aš tikiu... iš vi-

sos širdies, kad jei tu būtum su manim, man sektųsi geriau. Tu tokia sumani, Sara. Ir taip puikiai moki mane išbarti, kai apsileidžiu.

– Kaip meiliai apie mane kalbi! – pasakė Sara.

Džeris nenusileido:

– Žinau, kad man gali pasisekti. Tavęs laukia pragariškas gyvenimas. Sunkus darbas ir atkaklumas – taip, tikras pragaras. Nežinau, ar sugebėsiu įtikinti tave važiuoti kartu. Bet tai bus *tikra*, Sara. Tai bus – na – *gyvenimas*.

– Gyvenimas... Tikra... – Sara patyliukais pakartojo šiuos žodžius.

Ji atsistojo ir nuėjo. Džeris ėjo šalia.

– Tai važiuosi, Sara?

– Nežinau.

– Sara – mieloji...

– Ne, Džeri – nieko nesakyk. Jau viską pasakei – viską, ką reikėjo. Dabar viskas priklauso nuo manęs. Man reikia pagalvoti. Pranešiu, ką nuspręsiu...

– Kada?

– Greitai...

Trečias skyrius

– Vaje, kokia maloni staigmena!

Edita atidarė Sarai buto duris, ir jos sugižusio veido raukšlės išsitempė į šypsnį.

– Sveika, Edita, mieloji. Ar mama yra?

– Turėtų grįžti bet kurią minutę. Kaip smagu, kad atėjote. Pralinksminsit ją truputį.

– Ar ją reikia linksminti? Man ji visada atrodo tokia smagi.

– Jūsų mamai kažkas labai negera. Man dėl jos neramu. – Edita nusekė paskui Sarą į svetainę. – Nė minutę nenustygsta vietoje, o jei bent žodį tarsteli, gali galvą nukąsti. Jei neklystu, tai tik į bloga.

– Ak, nekarksėk, Edita. Anot tavęs, visi ant mirties slenksčio.

– Apie jus to nepasakysi, panele Sara. Tiesiog žydėte žydite. Ak! – nemėtykite tokių gražių kailinių ant grindų. Jūs visada šitaip. Kokie jie gražūs, tikriausiai kainavo krūvą pinigų.

– Tikrai taip.

– Gražesni, negu ponia kada yra turėjusi. Jūs tikrai turit daug gražių daiktų, panele Sara.

– Man taip priklauso. Jei jau parduodi sielą, turi už ją nemažai gauti.

– Negražu taip kalbėti, – subarė ją Edita. – Visų blogiausia, kad jūs taip greitai persigalvojat, panele Sara. Pamenu lyg vakar, kaip šitam pačiam kambaryje man pasakėte, kad ketinate tekėti

už pono Stino, kaip šokdinote mane po kambarį it pasiutusi. „Aš išteku – aš išteku“, – sakėt.

Sara atkirto:

– Nereikia – nereikia, Edita, negaliu to pakęsti.

Editos veidas iškart tapo budrus ir išmintingas.

– Nagi, nagi, meilute, – ėmė raminti ji. – Pirmieji dveji metai visada sunkiausi, kaip žmonės sako. Jei juos ištversi, viskas bus gerai.

– Koks optimistinis požiūris į vedybas.

Edita ją subarė:

– Vedybos – tai toks vargas, geriausiu atveju, bet tikriausiai be jų neišeina. Atleiskit už smalsumą, bet ar kūdikėlio dar nelaukiat?

– Ne, Edita, *nelaukiu*.

– Tikrai, atleiskit. Bet atrodėt tokia nerami, tai pamaniau, ar ne dėl to. Kartais jaunamartės labai keistai elgiasi. Mano vyresnioji sesuo, kai laukėsi, vieną dieną nuėjo į krautuvę, ir jai staiga toptelėjo, kad ji baisiai norinti didžiulės sultingos kriaušės iš kraitės. Tai tiesiog čiupo ir atsikando. „Ei, ką čia darot?“ – paklausė jaunas pardavėjas. Bet krautuvininkas – jis turėjo šeimą ir suprato, kas jai yra. „Nieko, sūneli, – sako jis, – *aš* šitą ponią aptarnausiu“, – ir nė pinigų už tą kriaušę nepaėmė. Jis buvo labai supratingas, trylika savų turėjo.

– Kokia nelaimė turėti trylika vaikų, – pasakė Sara. – Kokia nuostabi tavo šeima, Edita. Klausausi apie ją nuo pat vaikystės.

– Ak, taip. Daug jums pasakų prisekiau. Kokia jūs buvot rimtuolė, taip viskuo rūpinotės. Tiesa, prisiminiau, anądien buvo užėjęs tas jūsų ponaitis. Ponas Loidas. Ar buvot susitikę?

– Taip, buvom.

– Atrodo daug vyresnis – bet labai gražiai įdegęs. Tai nuo užjūrių taip. Kaip jam sekasi?

– Ne kažin kaip.

– Ak, kaip gaila. Neturi dėl ko stengtis – štai kur jo bėda.

– Gali būti. Ar mama jau greit grįš?

– Taip, panele Sara. Ji eina vakarieniauti. Todėl pirma pareis persirengti. Aš manau, panele Sara, kad jai būtų labai sveika dažniau vakarais ramiai pasėdėti namie. Ji pervargsta.

– Tikriausiai jai taip patinka.

– Šitiek laksto, – šniurkštelėjo Edita. – Jai taip nereikėtų. Ji visada buvo rami moteris.

Sara staiga atsigręžė į ją, tarsi Editos žodžiai būtų užgavę kokią prisiminimų stygą. Ji susimąsčiusi pakartojo:

– Rami moteris. Taip, mama buvo rami. Ir Džeris taip sakė. Keista, kad ji taip smarkiai pasikeitė per trejus metus. Ar ir *tu* manai, kad ji smarkiai pasikeitė, Edita?

– Kartais nė pažinti jos nebegaliu.

– Ji būdavo visai kitokia... Ji būdavo... – Sara nutilo ir susimąstė. – Ar manai, kad mamos visada myli savo vaikus, Edita?

– Žinoma, panele Sara. Kitaip prieštarautų prigimčiai.

– Bet ar tikrai įgimta ir toliau mylėti savo vaikus, kai jie užauga ir išeina į platųjį pasaulį? Gyvūnai taip nedaro.

Edita pasipiktino. Ji atrėžė:

– Gyvūnai, kurgi ne! Mes krikščionys. Nekalbėkit niekų, panele Sara. Prisiminkit, kaip sakoma: *Kol žmoną parves, teturėsi sūnų. O duktė yra duktė iki galo dienų.*

Sara nusijuokė.

– Pažįstu daugybę motinų, kurios nekenčia savo dukterų kaip maro, ir dukterų, kurios visai nemyli savo motinų.

– Na, panele Sara, aš tai manau, kad taip negražu.

– Bet kur kas sveikiau, Edita – ar bent taip sako psichologai.

– Tuomet jie tikri piktavaliai.

Sara susimąsčiusi atsakė:

– Aš visada labai mylėjau mamą – kaip žmogų – ne kaip mamą.

– Ir mama jus tiesiog dievina, panele Sara.

Sara valandžiukę nieko neatsakė. Paskui susimąsčiusi tarė:

– Kažin...

Edita šniurkštelėjo.

– Jei žinotumėt, kaip ji jaudinosi, kai būdama keturiolikos susirgot plaučių uždegimu...

– Ak, taip, *tada*. Bet dabar...

Jos abi išgirdo rakinant duris. Edita tarė:

– Štai ir ji.

Uždususi įėjo Ana, nusivoždama linksmą spalvotų plunksnų skrybėlaitę.

– Sara? Kokia maloni staigmena. Siaube, nuo šitos skrybėlės man maudžia galvą. Kiek valandų? Aš siaubingai vėluoju. Aštuntą valandą „Kaljane“ susitinku su Leidsberiais. Užeik į mano kambarį, kol persirengsiu.

Sara klusniai nusekė paskui ją koridoriumi į miegamąjį.

– Kaip Lorensas? – paklausė Ana.

– Kuo puikiausiai.

– Tai gerai. Labai seniai jo nemačiau – tiesą sakant, ir tavęs. Reikia kada nors surengti vakarėlį. Naujasis vodevilis Karūnavimo gatvėje, atrodo, visai neblogas...

– Mama. Man reikia su tavim pasikalbėti.

– Taip, mieloji?

– Gal gali nustoti dažytis ir tiesiog manęs paklausyti?

Ana nustebo.

– Vaje, Sara. Atrodai labai įsitempusi.

– Noriu su tavim pasikalbėti. Rimtai. Dėl Džerio.

– Ak. – Anai rankos nusviro. Ji susimąstė. – Dėl Džerio?

Sara narsiai ištarė:

– Jis nori, kad mesčiau Lorensą ir keliaučiau su juo į Kanadą.

Ana porą sykių atsiduso. Paskui lengvabūdiškai tarė:

– Kokia nesąmonė! Vargšelis Džeris. Jis tikrai kvailas per visą pilvą.

Sara atrėžė:

– Visai ne.

Ana tarė:

– Žinau, kad visada jį užstoji, brangioji. Bet pagalvok, negi vėl jį pamačiusi nesupratai, kad senokai jį praaugai?

– Nelabai man padedi, mama, – atsakė Sara. Jos balsas mažumėlę virpėjo. – Aš noriu rimtai pagalvoti.

Ana atkirto:

– Juk negali rimtai žiūrėti į tokias nesąmones.

– Galiu.

Ana supyko:

– Tada esi kvaila, Sara.

Sara nenusileido:

– Aš visada mylėjau Džerį, o jis mylėjo mane.

Ana nusijuokė.

– Ak, dukrele!

– Nereikėjo man tekėti už Lorenso. Tai didžiausia mano klaida.

– Priprasi, – paguodė ją Ana.

Sara atsistojo ir ėmė neramiai mindžikuoti.

– Nepriprasiu. Nepriprasiu. Mano gyvenimas – tikrų tikriausias pragaras.

– Neperdėk, Sara, – Anos balsas ją net nutvilkė.

– Jis gyvulys – žiaurus žvėris.

– Jis tave dievina, Sara, – papriekaištavo Ana.

– Kam aš už jo ištekėjau? Juk visai nenorėjau. – Ji staiga atsigręžė į Aną. – Jei ne *tu*, nebūčiau už jo tekėjusi.

– Aš? – Ana net paraudo iš pykčio. – O kuo čia aš dėta?

– Viskuo – viskuo!

– Tada sakiau, kad turi pati apsispręsti.

– Tu mane įtikinai, kad viskas bus gerai.

– Kaip drįsti taip šnekėti! Juk sakiau, kad jo prasta reputacija, kad rizikuoji...

– Žinau. Bet *kaip* tu pasakei. Tarsi tai būtų nesvarbu. Ak, ir apskritai! Nesvarbu, kokiais žodžiais kalbėjai. Juose nieko nebuvo. *Bet tu norėjai, kad aš už jo tekėčiau.* Tikrai, mama. *Žinau,* kad norėjai. Kodėl? Nes norėjai manęs atsikratyti?

Ana piktai pažvelgė į dukterį.

– Žinai, Sara, na ir užsipuolei mane.

Sara prisiartino prie motinos. Jos akys, milžiniškos ir tamsios baltame veide, žvelgė į Anos veidą taip, tarsi ieškotų jame tiesos.

– Žinau, kad kalbu tiesą. *Tu norėjai, kad tekėčiau už Lorenso.* O dabar viskas negerai, dabar aš pragariškai nelaiminga, o tau nerūpi. Kartais net pagalvoju, kad tu *džiaugiesi...*

– Sara!

– Taip, *džiaugiesi.* – Jos akys tebeklaidžiojo. Nuo jos žvilgsnio Anai darėsi neramu. – Tu *tikrai* džiaugiesi... Nori, kad būčiau nelaiminga...

Ana skubiai nusisuko. Ji virpėjo. Nuėjo durų link. Sara nusekė.

– Kodėl? Už ką, mama?

Pro sukąstus dantis Ana išstenėjo:

– Nežinai, ką šneki.

Sara nenusileido:

– Noriu žinoti, kodėl nori, kad būčiau nelaiminga.

– Niekada nenorėjau, kad būtum nelaiminga! Nekvailiok!

– Mama... – nedrąsiai lyg vaikas Sara palietė mamos ranką. – Mama... Aš tavo duktė... Turėtum džiaugtis manimi...

– Aišku, kad džiaugiuosi! Kas gi čia dabar?

– Ne, – atsakė Sara. – Manau, kad nebesidžiaugi. Manau, kad jau seniai nebemyli... Tu mane apleidai... Aš tavęs nebeprisišaukiu...

Ana pasistengė susiimti. Dalykišku balsu ji tarė:

– Kad ir kaip mylėtum vaikus, ateina metas, kai jie turi išmokti patys savimi pasirūpinti. Motinos nebegali jų savintis.

– Aišku, kad ne. Bet aš manau, kad kai nutinka nelaimė, reikia turėti galimybę ateiti pas mamą.

– Bet kuo aš galiu tau *padėti,* Sara?

– Noriu, kad patartum, ar man važiuoti su Džeriu, ar pasilikti su Lorensu.

– Aišku, nevalia palikti vyro.

– Tau jokio klausimo nekyla.

– Mielas vaikeli, o kokio atsakymo tikiesi iš mano kartos moters? Mane mokė laikytis tam tikrų elgesio normų.

– Dora likti su vyru, nedora pabėgti su meilužiu! Taip?

– Būtent. Aišku, aš manau, kad šiuolaikiniai tavo draugai laikosi kitokios nuomonės. Bet paklausyk manęs.

Sara atsiduso ir papurtė galvą.

– Viskas visai ne taip paprasta, kaip tu sakai. Viskas susipainiojo. Iš tikrųjų pati blogiausia „Aš" norėtų pasilikti su Lorensu – toji „Aš", kuri bijo skurdo ir vargų – kuriai patinka gyventi patogiai – kurios skonis iškrypęs, kuri vergauja pojūčiams... O kita „Aš", toji, kuri nori važiuoti su Džeriu, nėra vien įsimylėjusi kekšytė – tai toji „Aš", kuri tiki Džeriu ir nori jam padėti. Matai, mama, aš turiu tai, ko Džeriui trūksta. Jam būna akimirkų, kai jis atsisėda ir ima savęs gailėtis, ir kaip tik tada jam reikia, kad gerai įspirčiau į užpakalį! Džeris galėtų tapti puikiu žmogumi – jam nieko nestinga. Jam tiesiog reikia, kad kas nors iš jo šaipytųsi ir ragintų jį – ak, jam – jam tiesiog reikia *manęs*...

Sara nutilo ir maldaujamai pažvelgė į Aną. Anos veidas buvo kietas kaip titnagas.

– Verčiau aš neapsimesiu sugraudinta, Sara. Tu savo valia ištekėjai už Lorenso, kad ir kaip apsimetinėtum, ir privalai su juo pasilikti.

– Galbūt...

Ana spaudė ją toliau.

– Ir žinai, brangioji, – kalbėjo ji meiliai, – nemanau, kad pajėgtum gyventi skurdžiai. Kai kalbi, skamba gražiai, bet jei iš tikrųjų tektų, tau baisiai nepatiktų, ypač... – šitas smūgis buvo ypač puikus, – ypač jei jaustum, kad Džerį stabdai, o ne jam padedi.

Tačiau ji beveik išsyk suprato suklydusi.

Saros veidas apsiniaukė. Ji priėjo prie tualetinio staliuko ir prisidegė cigaretę. Paskui lengvabūdiškai tarė:

– Bet juk tu neteisi, prisipažink, mama?

– Kaip suprasti?

Ana suglumo.

Sara grįžo ir stabtelėjo tiesiai priešais motiną. Jos šaltame veide švytėjo įtarumas.

– Kodėl iš tikrųjų nenori, kad važiuočiau su Džeriu, mama?

– Juk sakau...

– *Iš tikrųjų*, – pamažu, žvilgsniu gręžte gręždama Anos veidą, Sara tarė: – Juk bijai, tiesa, *kad su Džeriu būčiau laiminga*?

– Bijau, kad būtum labai *ne*laiminga!

– Netiesa. – Sara spjaute išspjovė žodžius. – Tau nesvarbu, jeigu aš nelaiminga. Tu nenori man laimės. Tu manęs nemėgsti. Dar daugiau. Kažkodėl tu manęs nekenti... juk taip? Tu manęs nekenti. Kaip maro nekenti!

– Sara, ar pakvaišai?

– Ne, nepakvaišau. Pagaliau suprantu tiesą. Tu jau seniai manęs nekenti – ne vienus metus. *Už ką?*

– Netiesa.

– *Tiesa.* Bet už ką? Juk nepavydi man jaunystės. Kai kurios motinos taip elgiasi su savo dukterim, bet ne tu. Tu visada buvai man gera... Kodėl manęs nekenti, mama? Man reikia žinoti!

– Netiesa!

Sara užriko:

– Ak, liaukis meluoti! Prisipažink. Ką aš padariau, kad šitaip manęs nekenti? Visada tave dievinau. Visada stengiausi būti tau gera – ir tavimi rūpinausi.

Ana atsigręžė į ją. Ji kalbėjo su kartėliu ir pabrėžtinai.

– Kalbi, – tarė ji, – tarsi tu viena būtum pasiaukojusi.

Sara priblokšta žvelgė į ją.

– Pasiaukojusi? Kaip pasiaukojusi?

Anos balsas virpėjo. Ji suglaudė rankas.

– Dėl tavęs aš atsižadėjau savo gyvenimo – visko, kas man buvo brangu – o tu to nė neprisimeni!

Vis dar priblokšta, Sara atsakė:

– Nė nesuprantu, apie ką tu kalbi.

– Ne, nesupranti. Tu nė neprisiminei Ričardo Koldfildo vardo. *„Ričardas Koldfildas?* – klausei tu. – *Kas jis toks?"*

Saros akyse viskas ėmė stotis į vietas. Kartu ėmė skverbtis nerimas.

– Ričardas Koldfildas?

– Taip, Ričardas Koldfildas. – Ana dabar jau atvirai ją kaltino. – *Tau* jis nepatiko. Bet *aš* jį mylėjau! Labai jį mylėjau. Norėjau už jo tekėti. Bet per tave turėjau jo atsižadėti.

– Mama...

Sara pasibaisėjo.

Ana pareiškė:

– Turėjau teisę būti laiminga.

– Aš nežinojau – kad tu rimtai... – sumikčiojo Sara.

– Tu nenorėjai žinoti. Tu tyčia to nematei. Darei viską, ką tik galėjai, kad tik mes nesusituoktume. Tiesa, taip?

– Taip, tiesa... – Sara grįžo mintimis į praeitį. Prisiminusi aklą vaikišką ryžtą, ji pasijuto prastai. – Aš – aš nemaniau, kad su juo būsi laiminga...

– Kokią turėjai teisę spręsti už kitą žmogų? – piktai paklausė Ana.

Džeris jai taip ir sakė. Džeris jaudinosi, kad ji taip elgėsi. O ji taip savimi didžiavosi, taip džiaugėsi įveikusi nepakenčiamąjį Kalafiorą. Koks paikas vaikiškas pavydas – dabar ir pati tą suprato! O dėl to kentėjo motina ir pamažu virto šita irzlia, nelaiminga moterimi, kuri dabar ją užsipuolė, o ji nežino, ką atsakyti.

Ji pajėgė tik netvirtai sukuždėti:

– Aš nežinojau... Ak, mama, aš nežinojau...

Ana vėl grįžo į praeitį.

– Mes galėjome būti laimingi, – kalbėjo ji. – Jis buvo vienišas žmogus. Jo pirmoji žmona mirė gimdydama, ir jam tai buvo baisi netektis ir skausmas. Žinau, jis turėjo trūkumų, kartais būdavo pasipūtęs ir pamokslaudavo – jaunimas visada tai pastebi – bet išties jis buvo paprastas ir geras. Būtume sykiu laimingai pasenę. Bet aš tik labai jį įskaudinau – išvariau. Nusiunčiau į Pietų viešbutį, kur jis susitiko tą paiką harpiją, kuriai nė kiek nerūpi.

Sara atsitraukė. Kiekvienas žodis ją žeidė. Tačiau ji susiėmė ir ėmė gintis.

– Jei taip labai norėjai už jo tekėti, – pasakė ji, – reikėjo taip ir padaryti.

Ana staiga atsigręžė į ją.

– Pamiršai nesibaigiančias dramas – barnius? Judu ėdėtės kaip šuo su kate. Tu tyčia jį erzinai. Toks buvo tavo planas.

(Tiesa, toks *tikrai* buvo jos planas...)

– Negalėjau to pakęsti diena po dienos. O paskui teko rink-

tis. Ričardas taip liepė – arba jis, arba tu. Tu buvai mano duktė, mano kūnas ir kraujas. Pasirinkau tave.

– Ir nuo tada, – Sara staiga suprato, – manęs nekenti...

Dabar jai viskas paaiškėjo.

Ji pasiėmė kailinius ir nuėjo durų link.

– Ką gi, – pasakė ji. – Dabar bent viską išsiaiškinom.

Jos balsas buvo tvirtas ir aiškus. Supratusi, kaip sugriuvo Anos gyvenimas, ji susimąstė, kad griūva ir jos.

Tarpduryje ji atsisuko ir tarė moteriai įraudusiu veidu, kuri nepaneigė paskutinio kaltinimo.

– *Tu* nekenti *manęs*, kad sugrioviau tau gyvenimą, mama, – tarė ji. – O aš nekenčiu *tavęs*, kad sugriovei manąjį!

Ana atkirto:

– Aš su tavo gyvenimu neturiu nieko bendra. Tu pati apsisprendei.

– Ne, netiesa. Neveidmainiauk taip, mama. Atėjau pas tave, trokšdama, kad padėtum man neištekėti už Lorenso. Gerai žinojai, kaip jis mane traukia, bet kad noriu nuo tos traukos išsivaduoti. Tu labai gudriai pasielgei. Tiksliai žinojai, ką daryti ir sakyti.

– Nesąmonė. Kam man reikėjo, kad tu tekėtum už Lorenso?

– Manau – nes tu žinojai, kad nebūsiu laiminga. *Tu* buvai nelaiminga – ir man linkėjai to paties. Nagi, mama, prisipažink. Ar nė trupučiuko nedžiūgauji, kad mano vedybinis gyvenimas nesiklosto?

Staiga apimta įkarščio, Ana atsakė:

– Taip, kartais pagalvodavau, kad taip tau ir reikia!

Motina ir duktė nepermaldaujamai žvelgė viena į kitą.

Tada Sara šaižiai, nemaloniai nusijuokė.

– Tai dabar viskas aišku! Sudie, mieloji mamyte...

Ji išėjo pro duris į koridorių. Ana išgirdo, kaip negrįžtamai užsitrenkia laukujės durys.

Ji liko viena.

Tebevirpėdama ji nusigavo prie lovos ir puolė ant jos. Akis užplūdo ašaros ir ėmė tekėti per skruostus.

Ji raudojo su tokiu įkarščiu, kaip jau daugybę metų nebuvo raudojusi.

Ji verkė ir verkė...

Nė pati nežinojo, ar ilgai verkė, bet kai pagaliau liovėsi kūkčioti, skimbtelėjo porcelianas, ir įėjo Edita su arbatos padėklu. Ji padėjo jį ant stalelio prie lovos ir atsisėdo prie savo ponios, švelniai glostydama jai petį.

– Nagi, saulyte mano, gražuolėle... Atnešiau tau arbatytės, ir neišsisuksi, teks ją išgerti.

– Ak, Edita, Edita... – Ana apkabino ištikimąją tarnaitę ir bičiulę.

– Nagi, nagi, neberaudok taip. Viskas bus gerai.

– Ko aš prišnekėjau – ko aš prišnekėjau...

– Nebesvarbu. Atsisėsk. Įpilsiu arbatytės. O dabar gerk.

Ana klusniai atsisėdo ir gurkštelėjo karštos arbatos.

– Na štai, jau tuoj bus geriau.

– Sara – kaip aš galėjau?..

– Tik nesijaudink...

– Kaip galėjau taip jai pasakyti?

– Geriau pasakyti, negu galvoti, bent aš taip manau, – atsakė Edita. – Tai, ką galvoji ir nepasakai, užlieja širdį karčia tulžim – žinau, ką sakau.

– Kokia aš žiauri – kokia žiauri...

– Man regis, tas jus ir slėgė taip ilgai, vis kaupėsi viduje. Gerai išsibarkit ir pamirškit, aš visada sakau, tik nelaikykit visko širdy ir neapsimetinėkit, kad viskas gerai. Visiems pasitaiko blogų minčių, bet ne visada prisipažįstam.

– Ar tikrai nekenčiu Saros? Mano mažutė Sara – kokia ji būdavo juokinga ir miela. O aš jos nekenčiau?

– Ne, tikrai ne, – ramino ją Edita.

– Nekenčiau. Norėjau, kad ji kentėtų... kad jai skaudėtų... kaip man skaudėjo.

– Tik neprisigalvokit čia man niekų. Dievinat panelę Sarą visą gyvenimą.

Ana tarė:

– Šitiek laiko – šitiek laiko – lyg kokia tamsi srovė tekėjo – neapykanta... neapykanta...

– Tik gaila, kad anksčiau neišsišnekėjot. Geras barnis visada pravalo orą.

Ana nusilpusi atsilošė ant pagalvių.

– Bet dabar jau nebe... nekenčiu, – susimąsčiusi tarė ji. – Viskas praėjo – taip, praėjo...

Edita atsistojo ir paglostė Anai petį.

– Nesijaudinkit, mieloji. Viskas gerai.

Ana papurtė galvą.

– Ne, jau viskas. Abi prišnekėjom tokių dalykų, kad niekada nebepamiršim.

– Ką jūs. Kieti žodžiai kaulų nelaužo, ne veltui taip sakoma.

Ana tarė:

– Yra dalykų, esminių dalykų, kurių *niekada* negali pamiršti.

Edita paėmė padėklą.

– Niekada? – neperlenkit lazdos, – pasakė ji.

Ketvirtas skyrius

Sara, grįžusi namo, nuėjo į didelį kambarį namo gilumoje, kurį Lorensas vadino savo darbo kambariu.

Jis ten buvo, išvyniojo neseniai nusipirktą statulėlę – jauno prancūzų menininko dirbinį.

– Kaip manai, Sara? Gražu, tiesa?

Jo pirštai švelniai glostė nuogo išsilenkusio kūno linijas.

Sara nusipurtė, lyg kažką prisiminusi.

Susiraukusi ji atsakė:

– Taip, gražu – bet nepadoru!

– Ak, kaipgi – kaip keista, kad tebeturi tų puritoniškų bruožų, Sara. Įdomu, kaip jie išliko.

– Toji statulėlė *tikrai* nepadori.

– Galbūt šiek tiek dekadentiška... Bet labai dailus darbas. Ir kokia išradinga – Polis, aišku, vartoja hašišą – tikriausiai iš jo kyla kūrinio dvasia.

Jis padėjo statulėlę ir atsigręžė į Sarą.

– Atrodai labai *en beaute* – mano žavioji žmona – ir kažkodėl nusiminusi. Liūdesys tau pritinka.

Sara tarė:

– Ką tik siaubingai susipykau su mama.

– Tikrai? – Lorensas kilstelėjo antakius, lyg tai jam būtų juokinga. – Kaip keista! Niekaip negaliu to įsivaizduoti. Švelnioji Ana.

– Šiandien ji tikrai nebuvo švelni! Prisipažinsiu, ir aš elgiausi bjauriai.

– Namų barniai labai neįdomūs, Sara. Nekalbėkime apie juos.

– Aš ir neketinu. Mudvi su mama visai susipykom, ir tiek. Ne, norėjau pasikalbėti apie kai ką kita. Bijau, kad – palieku tave, Lorensai.

Stinui, atrodo, tai nepadarė ypatingo poveikio. Jis kilstelėjo antakius ir sumurmėjo:

– Žinai, manau, kad tai būtų nelabai protinga.

– Atrodo, lyg grasintum.

– Ak, ne – tik švelniai įspėju. Ir kodėl gi mane palieki, Sara? Mano žmonos ir anksčiau taip elgdavosi, bet tu tikrai negali skųstis tuo pat, kaip jos. Pavyzdžiui, nesudaužiau tau širdies. Man joje ir taip beveik nėra vietos, o tu tebesi...

– Valdovė numylėtinė? – paklausė Sara.

– Jei nori taip rytietiškai vadintis. Taip, Sara, tu beveik be priekaištų, netgi tavo puritoniškas požiūris praskaidrina mūsų – kaip čia pasakius – pagonišką gyvenimą. Tarp kitko, pirmoji mano žmona irgi mane paliko dėl kitos priežasties. Kai kiek geriau pagalvoju, tu negali moraliai man nepritarti.

– Argi svarbu, dėl ko aš tave palieku? Neapsimesk, kad tau rūpi!

– Dar ir kaip rūpi! Šiuo metu esu brangiausias turtas – brangesnis už juos visus.

Jis ranka apvedė kabinetą.

– Turėjau galvoje – juk tu manęs *nemyli*?

– Kaip kadaise sakiau, romantiškas atsidavimas man niekada nepatiko – nei mano paties, nei kitų.

– Viskas labai paprasta – aš turiu kitą, – atsakė Sara. – Išvykstu su juo.

– Aha! Ir palieki čia savo nuodėmes?

– Kaip suprasti...

– Kažin, ar bus taip lengva, kaip manai. Tu uoli mokinė. Sara – tavyje stipriai pulsuoja gyvybės versmės – ar galėsi gyventi be tų pojūčių – tų malonumų – tų jausmų nuotykių? Prisimink tą vakarą pas Marianą... prisimink Šarko ir jo pramogas... Šitų dalykų, Sara, taip lengvai neatsisakysi.

Sara pažvelgė į jį, ir akimirką jos akyse šmėstelėjo baimė.

– Žinau... žinau... bet *įmanoma* viso to atsisakyti!

– Tikrai? Tu giliai įklimpusi, Sara...

– Bet išsikapstysiu... Tikrai išsikapstysiu...

Ji skubiai apsisuko ir išėjo iš kambario.

Lorensas su trenksmu padėjo statulėlę.

Jis išties susierzino. Sara jam dar nepabodo. Abejojo, ar kada nors pabostų – tokia temperamentinga, sugebanti atsispirti – kovoti, kerinčio grožio būtybė. Tikra retenybė kolekcionieriui.

Penktas skyrius

– Oi, Sara, – dama Lora nustebusi pakėlė akis nuo stalo.

Sara buvo uždususi ir labai susijaudinusi.

Lora Vitsteibl tarė:

– Šimtą metų nesimatėm, krikštadukte.

– Taip, žinau... Ak, Lora, man taip *bloga*.

– Prisėsk. – Lora Vitsteibl švelniai nusivedė ją prie sofos. – Nagi, pasakok.

– Pamaniau, gal galėsit man padėti... Ar galima, ar įmanoma – liautis vartojus kai ką – kai, suprantat – kai jau pripranti.

Ji skubiai pridūrė:

– O siaube, turbūt nė nesuprantat, apie ką aš čia šneku.

– Taip, suprantu. Apie narkotikus?

– Taip. – Sarai gerokai palengvėjo, kad Lora Vitsteibl atsiliepė taip dalykiškai.

– Na, tai nuo daug ko priklauso. Nėra lengva – niekada nebūna lengva. Moterims šio įpročio atsikratyti sunkiau negu vyrams. Labai daug priklauso nuo to, ar ilgai vartojai, ar labai esi priklausoma, kokia tavo sveikata, ar turi drąsos, ryžto ir valios, kokiomis sąlygomis ketini toliau gyventi, kas tavęs laukia ateityje, o jei esi moteris, ar yra kas tau *padeda*.

Saros veidas nušvito.

– Gerai. Manau – tikrai manau, kad tuomet man viskas bus gerai.

– Per daug laisvo laiko tikrai nepadės, – perspėjo ją Lora.

Sara nusijuokė.

– Laiko turėsiu labai mažai! Kiekvieną minutę dirbsiu kaip pasiutusi. Bus kas – kas mane prižiūrės ir privers nepasiduoti, o ateityje – viskas manęs laukia – *viskas*!

– Ką gi, Sara, turbūt tau pavyks. – Lora pažvelgė į ją – ir netikėtai pridūrė: – Regis, pagaliau suaugai.

– Taip, ne itin skubinausi... Dabar suprantu. Sakiau, kad Džeris silpnas, bet tai *aš* silpna. Visada norėjau būti popinama.

Saros veidas apsiniaukė.

– Lora – aš siaubingai pasielgiau su mama. Tik šiandien sužinojau, kad Kalafioras jai tikrai rūpėjo. Dabar suprantu, kodėl mane perspėjai dėl aukų ir laužų, o aš neklausiau. Taip savimi didžiavausi, savo planu atsikratyti vargšelio Ričardo – o dabar suprantu, kad tiesiog vaikiškai pykau ir pavydėjau. Priverčiau mamą jo atsižadėti, o ji, aišku, nekentė manęs, tik niekada to nepasakė, ir kuo toliau, tuo blogiau klojosi. Šiandien mes siaubingai susipykome – aprėkėme viena kitą, ir aš prikalbėjau siaubingų dalykų, kaltinau ją dėl visko, kas man nutiko. O iš tikrųjų visą tą laiką *jos* gailėjau.

– Suprantu.

– O dabar... – Sara atrodė nuliūdusi, – nebežinau, ką daryti. Jei tik galėčiau kaip nors viską atitaisyti – bet tikriausiai per vėlu.

Lora Vitsteibl skubiai pakilo.

– Niekas taip negaišina laiko, – pamokomai tarė ji, – kaip reikalingi dalykai, sakomi ne tam žmogui.

Šeštas skyrius

1

Tarsi imtų sprogmenis, Edita pakėlė telefono ragelį. Ji giliai įkvėpė ir surinko numerį. Kai išgirdo signalą kitame laido gale, neramiai žvilgtelėjo per petį. Viskas gerai. Ji viena namie. Iš ragelio pasigirdęs žvalus dalykiškas balsas privertė ją krūptelėti.

Velbekas, 97 438.

– Ak, ar čia dama Lora Vitsteibl?

– Čia aš.

Edita dusyk nervingai nurijo seilę.

– Čia Edita, ponia. Ponios Prentis Edita.

– Labas vakaras, Edita.

Edita vėl nurijo seilę. Ji neaiškiai tarstelėjo:

– Bjaurybės tie telefonai.

– Taip, suprantu. Norėjai apie ką nors pasikalbėti?

– Aš dėl ponios Prentis, ponia. Labai dėl jos jaudinuosi.

– Bet juk jau seniai dėl jos jaudiniesi, tiesa, Edita?

– Čia kas kita, ponia. Visai kas kita. Ji nieko nebevalgo, tik sėdi ir nieko neveikia. O kartais užklumpu ją verkiant. Ji ramesnė, jei suprantat, ką noriu pasakyti, nebe tokia plazdanti, kaip anksčiau. Ir daugiau neberėkauja ant manęs. Ji švelni ir maloni, kaip anksčiau – bet jai kažkas ant širdies guli – ji visai *bedvasė*. Tiesiog siaubas, ponia, tikras siaubas.

Telefonu atsainus, dalykiškas balsas atsakė: „Įdomu“, – o Edita norėjo visai ne to.

– Širdis plyšta, ponia, patikėkit.

– Nekalbėk tokiais paikais žodžiais, Edita. Širdis neplyšta, jei jai nepadaroma tiesioginė žala.

Edita nenusileido.

– Tai dėl panelės Saros, ponia. Jos kaip reikiant susivaidijo, ir jau mėnuo, kai panelės Saros nė kvapo.

– Ne, ji išvykusi iš Londono – ji kaime.

– Aš jai rašiau.

– Laiškų ji negauna.

Edita mažumėlę pralinksmėjo.

– Ak, tai gerai. Kai ji grįš į Londoną...

Dama Lora ją pertraukė.

– Edita, bijau, kad teks pasirengti netikėtumams. Panelė Sara su ponaičiu Džeraldu Loidu vyksta į Kanadą.

Edita šniurkštelėjo kaip įkaitęs sifonas.

– Kokia baisybė! Palieka savo vyrą!

– Nebūk šventeiva, Edita. Neteisk kitų žmonių. Jai ten nebus lengva – nebus tos prabangos, prie kurios ji pratusi.

Edita atsiduso:

– Gal taip ir mažesnė nuodėmė... Ir jums leidus, ponia, ponas Stinas mane visada šiurpino. Toks džentelmenas, kad gali pamanyti, jog sielą velniui pardavęs.

Dama Lora sausai atsakė:

– Nepaisydama neišvengiamų mūsų frazeologijos skirtumų, esu linkusi su tavimi sutikti.

– Ar panelė Sara neateis atsisveikinti?

– Regis, ne.

Edita pasipiktino:

– Tai ji visai beširdė.

– Tu nieko nesupranti.

– Suprantu, kaip duktė privalo elgtis su motina. Niekada iš panelės Saros to nesitikėjau! Gal galit kuo nors padėti, ponia?

– Aš niekada nesikišu.

Edita giliai atsiduso.

– Na, tik nepykit – žinau, jūs labai žymi ir protinga ponia, o aš tik tarnaitė – bet man regis, šįsyk turit ko nors imtis!

Ir Edita susiraukusi nutrenkė ragelį.

2

Edita dusyk šūktelėjo Aną, kol ši atsitokėjo ir atsiliepė.

– Ką sakei, Edita?

– Sakiau, kad jums plaukų šaknys ataugo. Man regis, laikas jas padažyti.

– Kad nebenoriu. Žili bus gražiau.

– Sutinku, atrodysit rimtesnė. Bet jei bus pusiau taip, pusiau taip, bus juokinga.

– Nesvarbu.

Niekas nebesvarbu. Kas gali būti svarbu šioje pilkų vienodų dienų eisenoje? Kaip jau daugybę sykių Ana pagalvojo: „Sara niekada man neatleis. Ir teisingai..."

Suskambo telefonas, Ana atsistojo atsiliepti. Ji pasakė „Alio?" abejingu balsu, paskui mažumėlę krūptelėjo, kai iš kito laido galo pasigirdo ryžtingas damos Loros balsas.

– Ana?

– Taip?

– Nemėgstu kištis į kitų gyvenimą, bet – man regis, turi kai ką žinoti. Sara ir Džeraldas Loidas aštuntos valandos lėktuvu šįvakar išskrenda į Kanadą.

– Ką? – aiktelėjo Ana. – Aš – aš jau ištisas savaites Saros nemačiau.

– Teisingai. Ji buvo slaugos namuose kaime. Ji savo noru ten nuvyko gydytis priklausomybės nuo narkotikų.

– Ak, Lora! Ji pasveiko?

– Jai puikiai sekėsi. Tikriausiai supranti, kad nemažai prisikankino... Taip, didžiuojuosi savo krikštadukte. Jos tvirtas stuburas.

– Ak, Lora, – iš Anos trykšte tryško žodžiai. – Ar pameni, kaip klausei manęs, ar pažįstu Aną Prentis? Dabar jau pažįstu. Iš nuoskaudos ir pagiežos sugrioviau Sarai gyvenimą. Ji niekada man neatleis!

– Niekai. Neįmanoma sugriauti kitam žmogui gyvenimo. Nedaryk dramos ir neaimanuok.

– Tai tiesa. Puikiai žinau, kas aš ir ką padariau.

– Tai ir gerai – bet juk jau senokai žinai, tiesa? Gal imkis ir veiksmų?

– Nesuprantu, Lora. Mane taip graužia sąžinė – taip siaubingai...

– Klausyk, Ana, dviejų dalykų negaliu pakęsti – kai žmonės kalba, kokie jie taurūs ir dėl kokių moralių priežasčių ką nors daro, ir kai kas nors aimanuoja, kaip blogai pasielgė. Ir viena, ir kita gali būti tiesa – pripažink tiesą, būtinai, bet paskui *veik*. Negali atsukti laiko atgal ir dažniausiai negali atitaisyti to, ką padarei. Gyvenk toliau.

– Lora, kaip manai, ką man daryti su Sara?

Lora Vitsteibl prunkštelėjo.

– Gal ir įsikišau – bet dar nepuoliau taip žemai, kad imčiau patarinėti.

Ji tvirtai padėjo ragelį.

Ana lyg per sapną nuėjo prie sofos ir atsisėdo, žvelgdama į niekur...

Sara – Džeris – kas iš to bus? Ar jos vaikas, jos mylimas vaikelis pagaliau ras laimę? Džeris iš esmės silpnas – ar jam ir toliau nesiseks – ar jis nuvils Sarą – ar Sara ir vėl bus – nelaiminga? Jei tik Džeris būtų kitoks žmogus. Bet Džeris – žmogus, kurį Sara myli.

Laikas bėgo. Ana sėdėjo nejudėdama.

Ji jau nieko nebegali padaryti. Ji pati visko atsisakė. Tarp jos ir Saros žioji neperžengiama praraja.

Edita žvilgtelėjo į savo ponią, paskui vėl nusliūkino šalin.

Tačiau suskambo durų skambutis, ir ji nuėjo atidaryti.

– Pas jus atėjo ponas Maubrėjus, ponia.

– Ką sakei?

– Ponas Maubrėjus. Laukia apačioje.

Ana pašoko. Jos žvilgsnis nukrypo į laikrodį. Ką ji sau galvoja – sėdi čia it paralyžiuota?

– Sara išvyksta – šįvakar – į kitą pasaulio kraštą...

Ana pačiupo kailinį apsiaustą ir išlėkė iš buto.

– Bazili, – uždususi tarė ji. – Prašau – nuvežk mane į Londono oro uostą. Kuo greičiau.

– Bet, Ana, mieloji, kas gi *čia* dabar?

– Sara. Ji skrenda į Kanadą. O aš su ja neatsisveikinau.

– Bet, mieloji, galbūt jau *vėlu*?

– Tikrai. Aš visiška kvaiša. Bet tikiuosi, kad dar ne *per* vėlu. Ak, važiuojam – Bazili – greičiau!

Bazilis Maubrėjus atsiduso ir įjungė variklį.

– Visada maniau, kad tu tokia protinga moteris, Ana, – papriekaištavo jis. – Kaip gerai, kad niekada netapsiu tėvu. Žmonės ima taip keistai elgtis.

– Važiuok kuo *greičiau*, Bazili.

Bazilis atsiduso.

Kensingtono gatvėmis, nuošalių gatvelių labirintu aplink Ha-

mersmito spūstis, pro mašinų pilną Čizviką, pagaliau į Didįjį vakarų kelią, jie ūžė pro aukštus fabrikus ir neonu apšviestus pastatus – paskui pro dailius namukus, kur gyveno žmonės. Motinos ir dukterys, tėvai ir sūnūs, vyrai ir žmonos. Visi su savo rūpesčiais, barniais ir susitaikymais. „Visai kaip aš“, – pamanė Ana. Ji staiga pajuto giminystę, netikėtą meilę ir supratingumą visai žmonių giminei... Ne, ji niekada nebus vieniša, kol gyvena pasaulyje, pilname tokių pat žmonių, kaip ji...

3

Keleiviai Hitrou stovėjo ar sėdėjo laukiamajame, laukdami kvietimo sėsti į lėktuvus.

Džeris paklausė Saros:

– Nesigaili?

Ji žvilgsniu skubiai jį nuramino.

Sara buvo sulysusi, jos veide matėsi iškentėto skausmo žymės. Veidas buvo vyresnis, ne mažiau dailus, bet dabar jau visai subrendęs.

Ji galvojo: „Džeris norėjo, kad eičiau atsisveikinti su mama. Jis nesupranta... Jei tik galėčiau kaip nors išpirkti savo kaltę – bet negaliu...“

Ji negalėjo jai grąžinti Ričardo Koldfildo...

Ne, to, ką ji padarė motinai, atleisti neįmanoma.

Ji džiaugėsi, būdama su Džeriu – pradėdama su juo naują gyvenimą, bet kažkas joje gailiai verkė...

Aš iškeliauju, mama, iškeliauju...

Jei tik...

Šaižus balsas iš garsiakalbio privertė ją krūptelėti.

– Keleivius, skrendančius reisu 00 346 į Prestviką, Ganderį

ir Monrealį, prašome eiti prie žalios „Muitinės ir imigracijos“ šviesos.

Keleiviai susirinko rankinį bagažą ir pajudėjo galinių durų link. Sara sekė paskui Džerį šiek tiek atsilikus.

– Sara!

Nuo pečių smunkančiu apsiaustu Ana atbėgo pro duris prie dukters. Sara metė nedidelį kelioninį krepšį ir nubėgo jos pasitikti.

– Mama!

Jos apsikabino, paskui atsitraukė pasižiūrėti.

Viskas, ką Ana buvo sugalvojusi pasakyti, pasirengusi pakeliui, pranyko. Nieko nebereikėjo. Sara taip pat juto, kad žodžių nereikia. Sakyti: „Atleisk, mama“, – būtų beprasmiška.

Ir tą akimirką Sara lyg nusimetė paskutinę vaikišką priklausomybę nuo Anos. Dabar ji buvo savarankiška moteris, gebanti pati apsispręsti.

Staiga panorusi motiną nuraminti, Sara tarė:

– Man pavyks, mama.

O švytintis Džeris pridūrė:

– Aš ja pasirūpinsiu, ponia Prentis.

Oro uosto pareigūnas artinosi prie Džerio ir Saros, rodydamas, kad jiems metas eiti.

Sara vėl pakartojo tuos pačius čia netinkančius žodžius:

– Juk ir *tau* pasiseks, taip, mama?

O Ana atsakė:

– Taip, brangioji. Man pasiseks. Sudie – telaimina judu Dievas.

Džeris ir Sara išėjo pro duris į naują gyvenimą, o Ana grįžo į mašiną, kur jos laukė Bazilis.

– Kokie klaikūs aparatai, – pasakė Bazilis, kai ant pakilimo tako užriaumojo lėktuvas. – Kaip milžiniški plėšrūs *vabalai*! Siaubingai jų bijau.

Jis išvažiavo į kelią ir pasuko Londono link.

Ana tarė:

– Nepyk, Bazili, bet šįvakar niekur su tavim neisiu. Norėčiau ramiai pabūti namie.

– Kaip nori, mieloji. Parvešiu tave.

Anai Bazilis Maubrėjus visada atrodė „toks linksmas ir toks piktas". Ji staiga suprato, kad jis ir *geras* – geras žmogelis, ir gana vienišas.

„Vaje, – pamanė Ana. – Kaip paikai aš čia prisigalvojau."

Bazilis rūpestingai paklausė:

– Bet, Ana, mieloji, juk turėtum ko nors *užvalgyti*? Namie nieko nebus pagaminta.

Ana nusišypsojo ir papurtė galvą. Jai akyse iškilo malonus paveikslas.

– Nesirūpink, – atsakė ji. – Edita atneš man ant padėklo prie židinio kiaušinienės – taip – ir puodelį karštos arbatytės, telaimina ją Dievas!

Įleidusi šeimininkę, Edita įdėmiai ją nužvelgė, bet tepasakė:

– Nagi, įsitaisykit prie židinio.

– Tik nusivilksiu tuos kvailus drabužius ir apsirengsiu patogiau.

– Gal apsivilkit tą mėlyną flanelinį chalatą, kurį man atidavėt prieš ketverius metus. Daug jaukiau, negu tie kvaili negližiai, kaip juos vadinat. Nė nebuvau jo apsivilkusi. Jis guli apatiniame mano stalčiuje. Žinot, svajojau būti su juo palaidota.

Atsigulusi svetainėje ant sofos, patogiai susisupusi į mėlynąjį chalatą, Ana žvelgė į ugnį.

Įėjo Edita su padėklu ir padėjo jį ant žemo stalelio greta ponios.

– Paskui jus sušukuosiu, – pasakė ji.

Ana jai nusišypsojo.

– Šįvakar lepini mane kaip vaiką, Edita. Kodėl?

Edita suniurzgė:

– Man jūs taip ir likot vaikas.

– Edita... – Ana pakėlė akis ir nedrąsiai tarė: – Edita – aš mačiau Sarą. Man pasisekė.

– Aišku! Visada taip ir buvo! Juk sakiau!

Valandžiukę ji stovėjo ir žiūrėjo į ponią, jos niūrus senas veidas pasidarė švelnus ir geras.

Paskui ji išėjo.

„Kaip nuostabiai ramu..." – pamanė Ana. Iš gilios atminties išniro žodžiai:

Viešpaties ramybė, žmogui nesuvokiama...

Christie, Agatha
Ch525 Duktė yra duktė : romanas / Agatha Christie, arba Mary Westmacott ; iš anglų kalbos vertė Gabrielė Gailiūtė. – Vilnius : Tyto alba, 2008. – 220, [1] p.

ISBN 978-9986-16-662-7

Agatha Christie (1890–1976) – detektyvo karaliene pelnytai tituluojama britų rašytoja, neapsiribojusi vien kriminalinėmis istorijomis. Prisidengusi Mary Westmacott slapyvardžiu, ji kūrė gyvenimiška patirtimi paremtus romanus, kurie tapo tokie pat populiarūs, kaip ir detektyvai. Ana Prentis, švelni, maloni ir miela moteris, po ankstyvos vyro mirties viena užauginusi dukterį, ima jausti, kad jos gyvenimui kažko stinga. Nuolat susimąstydama, ar nepernelyg savininkiškai elgiasi su dukterimi, ir skatindama dukterį būti savarankiškesnę, ji palengva į gyvenimą įsileidžia naują meilę. Tačiau pasirodo, kad motinos išrinktasis ir duktė sutaria kaip šuo su kate... Priversta rinktis iš dviejų brangiausių žmonių, Ana nutaria aukotis dukters labui. Bet ši auka akivaizdžiai neatneša laimės nei motinai, nei dukteriai.

UDK 820-3

AGATHA CHRISTIE,
arba Mary Westmacott

Duktė yra duktė

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Gabrielė Gailiūtė*
Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

Tiražas 2500 egz.
SL 1686. 2008 11 11. 6,86 apsk. l. l.
Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius,
tel. 2497598, info@tytoalba.lt
Spausdino UAB „Logotipas“, Utenos g. 41a, LT-08217 Vilnius

Agatha Christie (1890–1976) – detek[illegible] ne pelnytai tituluojama britų rašytoja, neapsiribojusi vien kriminalinėmis istorijomis. Prisidengusi Mary Westmacott slapyvardžiu, ji kūrė gyvenimiška patirtimi paremtus romanus, kurie tapo tokie pat populiarūs, kaip ir detektyvai. Kaip Mary Westmacott, o ne Agatha Christie, ji galėjo išsakyti tai, ką galvojo apie moters vidinį pasaulį, tėvų ir vaikų tarpusavio santykius. Įsimenantys charakteriai, santūrus stilius, paprastai perteikiama gili gyvenimo išmintis – visa tai, kas geriausia A. Christie kūriniuose, gyva ir M. Westmacott romanuose.

...Ana Prentis, švelni, maloni ir miela moteris, po ankstyvos vyro mirties viena užauginusi dukterį, ima jausti, kad jos gyvenimui kažko stinga. Nuolat susimąstydama, ar nepernelyg savininkiškai elgiasi su dukterimi, ir skatindama dukrą būti savarankiškesnę, ji palengva į gyvenimą įsileidžia naują meilę. Tačiau pasirodo, kad motinos išrinktasis ir duktė sutaria kaip šuo su kate... Priversta rinktis iš dviejų brangiausių žmonių, Ana nutaria aukotis dukters labui. Bet ši auka akivaizdžiai neatneša laimės nei motinai, nei dukteriai. Kiekviena jų – savaip nelaiminga, kiekviena bando taisyti savo nenusisekusį gyvenimą, balansuodamos tarp meilės ir neapykantos viena kitai.

Agatha Christie labai taikliai, paprastais žodžiais aprašo dukters ir motinos karą, komplikuotus jausmus, amžiną motinos norą savintis vaiką ir amžiną vaiko egoizmą. Visa tai niekur nedingsta ir tuomet, kai vaikai užauga ir palieka namus...

– Tu nekenti manęs, kad sugrioviau tau gyvenimą, mama, – tarė ji. – O aš nekenčiu tavęs, kad sugriovei manąjį!

ISBN 978-9986-16-662-7

www.tytoalba.lt